

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชม ภูมิภาค. เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ประสานมิตร, (ม.ป.ป.).
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. หลักการทฤษฎีเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา. ภาพพิมพ์:
โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์, 2521.
- ชวาล เพชรกุล. เทคนิคการวัดผล. พระนคร: สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช, 2509.
- นิพนธ์ สุขปรืที. นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์
2519.
- _____. โสตทัศนศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวทิทยา, 2518.
- ประคอง กรรณสูต. สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- ปรัชญา ใจสะอาด. บทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอน. ลพบุรี: โรงพิมพ์ทัศนโกศล-
การพิมพ์, 2522.
- ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และบุญเหลือ ทองเอี่ยม. เครื่องสอนและการสอนแบบโปรแกรม.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. คู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเรา
เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2521.
- _____. บทคัดย่องานวิจัยการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2513.
- _____. ประมวลบทความเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2517.

____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2520.

วิทยานิพนธ์

กาญจนา ทองกร. "การใช้โปรแกรมสไลด์เรื่องการใช้เครื่องกลึงกับนักเรียนมัธยมปีที่สาม
โรงเรียนมัธยมแบบประสม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

กุศล อิศกุลย์. "การสร้างสไลด์เทปเสียงสำหรับการสอนเป็นรายบุคคลวิชาความรู้เกี่ยวกับ
ศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชา
โสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ครรชิต หอมแพน. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาสถิติเรื่องการวัดความโน้มเอียง
เข้าสู่ส่วนกลางและการกระจายสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2519.

จิรพันธ์ เขมะสุวรรณ. "การใช้ประโยชน์สไลด์เทปเสียงในการสอนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่สาม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

เฉลา จาตุรพานิชย์. "การศึกษาโครงการโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนครและธนบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

- เฉลิม คิตชัย. "การสอนวิชาอุตสาหกรรมศิลป์เป็นรายบุคคลโดยใช้สไลด์เทปเสียง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.
- ชนธุกา หงษ์สุวรรณ. "การเปรียบเทียบผลการใช้สไลด์เทปเสียงและรูปภาพประกอบการบรรยายในการสอนศิลป์ไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- ญาณะวิสุทธิ์ สีมะสิงห์. "การสร้างสไลด์เทปเสียงสำหรับการสอนเป็นรายบุคคลวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์สำหรับชั้นอุดมศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ถนัด มานะพันธุ์นิยม. "การใช้สไลด์เทปเสียงสำหรับการสอนเป็นรายบุคคลวิชาการผลิตภาพยนตร์การศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- นิรันดร แสงสวัสดิ์. "ผลการสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับการสอนแบบเดิมที่มีต่อการพัฒนาการทางความคิดรวบยอด." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.
- ประวิทย์ เนยบาง. "การสร้างสไลด์แบบโปรแกรมเรื่องการแบ่งเซลล์ สำหรับนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- พรวิไล อภิญาฤชภา. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่องคุณานุประโยชน์ในภาษาอังกฤษ สำหรับระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

- พลรัตน์ ดักขณียาวัน. "การทดลองสอนที่ขงคณิศรโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป." วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2517.
- เขาวดักขณณ์ บุญศิริ. "การเปรียบเทียบความเข้าใจภาษาอังกฤษด้วยการฟังจากการสอน
โดยใช้เทปกับจากการสอนโดยใช้สื่อโสตทัศนศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- วาณี ศรีศิริพิศาล. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "จำนวนเชิงซ้อน" สำหรับ
มัธยมศึกษาปีที่สาม" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- วิภา ศิริเสวีวรรณ. "การทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง "ความ
น่าจะเป็น" (Probability) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม โดยใช้บทเรียน
แบบโปรแกรมกับการสอนปกติ" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2518.
- ศรีพรพรรณ อุประคำ. "การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดภาคเหนือ." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.
- สมคิด เมทไครพันธ์. "การสอนวิชาถ้อยรูปเป็นรายบุคคลโดยใช้สื่อโสตทัศนศึกษา."
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- สุคนธ์ ศัพท์หงษ์. "การสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนราษฎร์ปี 2507."
วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508.

สุนันทา เอกเวชวิท. "บทเรียนสำเร็จรูปชนิดสไลด์ประกอบเทปเสียงสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องการขยายพันธุ์พืช." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

สุศักดิ์ ไชยบุตร. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์และฟังก์ชันสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่สอง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

เอกสารอื่น ๆ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. "การสอนแบบโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน." เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อปฏิรูปการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2518.

_____. "ความหมายของบทเรียนแบบโปรแกรม." เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการสอนแบบโปรแกรม แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2516.

เป็รื่อง กุฑมท. "การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป." คู่มือประกอบการเรียนวิชา Multi-Media Approach for Programmed Instruction วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515.

สุนันท์ บัณฑาคม. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการสอนแบบโปรแกรม แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

Books

- Dale, Edgar. Audiovisual Methods in Teaching. 3^d ed. New York: The Dryden Press Holt, Rinehart and Winston, 1969.
- Dewey, John. Democracy and Education. New York: The Macmillan Co., 1954.
- Fry, Edward B. Teaching Machine and Programmed Instruction. New York: McGraw-Hill Book Co., 1963.
- Garrette, Henry E. Testing for Teacher. New York: American Book Company, Inc., 1965.
- Good, V. Carter. Dictionary of Education. 2^d ed. New York: McGraw-Hill Book Co., 1959.
- Gronlund, Norman E. Measurement and Evaluation in Teaching. New York: Mcmillan Publishing Co., Inc., 1976.
- Hanson, John W. and Brembeck, Cole S. Education and the Development of Nations. New York: Holt Rinehart and Winston, Inc., 1966.
- Saettler, Paul. A History of Instructional Technology. New York: McGraw-Hill Book Co., 1968.
- Taro Yamane. Statistics : An Introductory Analysis. Tokyo: John Weatherhill, Inc., 1967.
- Thomas, Robert Murray and Swartout, Sherwin G. Integrated Teaching Materials. New York: David Mckay, 1963.

Articles

Engle, Shirley H. "Decision-Making: The Heart of Social Studies Instruction." In Crucial Issues in Teaching of Social Studies, pp. 29-30. New Jersey: Prentice-Hall, 1964.

Lawson, Dene R. "Who Thought of It First." Educational Technology, (October 1969) : 94.

Monier, Robert B. "Our Social Studies Curriculum Needs Reramination." The Social Studies (October 1960) : 163.

Other Materials

Bartel, Marvin Percy. "Programmed Self-Instructional Learning in Art as Applied to Ceramics." Dissertation Abstracts International. 31 (May, 1971) : 5963-A.

Beard, Barbara Ellen. "A Comparison of Self-paced Printed Programmed Instruction and Self-paced, Multi-media Programmed Instruction in Problem Typewriting in the Beginning Post Secondary School Course." Dissertation Abstracts International 37 (December 1976) : 3357-A.

Dutton, Sherman Sumpter. "An Experimental Study in the Programming of Science Instruction for the Fourth Grade." Dissertation Abstracts International. 24 (December 1963) : 2382-A.

Emling, Robert G. "An Evaluation of the Use of Programmed Instruction of Six Dental Schools." Dissertation Abstracts International. (36 : 3) : 1378-A.

- Eshiwani, George Sammy. "The Effectiveness of Programmed Instruction, Conventional Classroom Approach, and Integrated Programmed Instruction in the Teaching of Probability to High School Students in Kenya." Dissertation Abstracts International. 35 (June 1975) : 7606-A.
- Kaufhold, John Allen. "Factors Which Influenced the Use of Programmed Instruction in American Public Schools, 1962-1973." Dissertation Abstracts International. 35 (January 1975) : 4133-A.
- Lemke, Walter Richard. "A Comparison of the Effective of a Programmed Instructional Technique and a Technique Using Advance Organizers and Study Questions as Ancillary Learning Activities for Brass Technique Classes at the College Level." Dissertation Abstracts International. (40:2) : 6182-A.
- Nelson, Marvin. "Individual and Paired Learning of Selected Mathematical Concepts Presented by Programmed Instruction to Pre-Service Teachers." Dissertation Abstracts International. 36 (August 1975) : 834-835-A.
- Pryor, Robert O. "Programmed Instruction as Compared with Conventional Methods in Teaching Shop Safety." Dissertation Abstracts International. 35 (January 1975) : 4325-4326-A.
- Shull, Howard Issac. "A Comparison of Learning and Retention of Information Learned Through the Use of Small Step (Linear) Programmed and Large Step (Branching) Programmed Instruction." Dissertation Abstracts International. 35 (June 1970) : 5266-A.

Tapp, Richard Laurence. "A Delineation of the Philosophy and Historical Department of Programmed Instruction and a Descriptive Content Analysis Currently Available Programmed Materials Designed." Dissertation Abstracts International 36 (August 1975) : 691-A.

Trugman, Ronald Francis. "The Inclusion of Non-print Media in Print Programmed Instruction for Post-secondary Students." Dissertation Abstracts International. 35 (March 1975) : 5699-A.

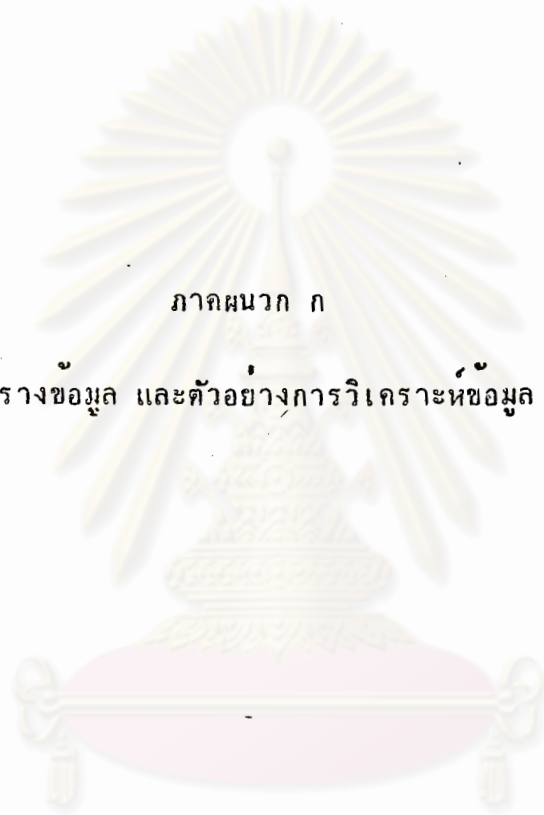
Williams, Harold Henry. "An Experiment in Programmed Instruction." Dissertation Abstracts International. 33 (Dec. 1972) : 2700-A.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

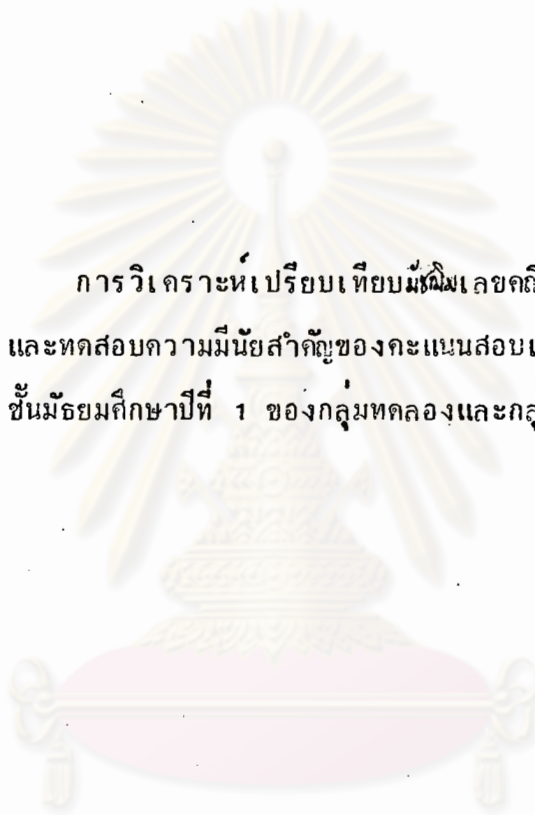
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ตารางข้อมูล และตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบมีผลเลิศ
และทดสอบความมีนัยสำคัญของคะแนนสอบเข้าเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 คะแนนสอบคัดเลือกเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ประจำปีการศึกษา 2524 ของกลุ่มทดลองและกลุ่ม
ควบคุม

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
คะแนน (X)	ความถี่ (f)	f(X)	f(X) ²	คะแนน (X)	ความถี่ (f)	f(X)	f(X) ²
450	1	450	202500	449	1	449	201601
448	1	448	200704	448	1	448	200704
446	2	892	397832	446	1	446	198916
444	2	888	394272	445	1	445	198025
443	1	443	196249	444	1	444	197136
442	1	442	195364	443	1	443	196249
435	1	435	189225	442	1	442	195364
433	1	433	187489	441	1	441	194481
430	1	430	184900	436	1	436	190096
428	2	856	366368	434	1	434	188356
426	2	852	362952	432	1	432	186624
424	1	424	179776	429	1	429	184041
422	1	422	178084	428	2	856	366368
416	1	416	176400	426	1	426	181476
414	1	414	173056	424	1	424	179776
412	1	412	171396	423	1	423	178929
410	1	410	169744	421	1	421	177241
409	1	409	168100	419	1	419	175561
408	1	408	167281	415	1	415	172225

ตารางที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
คะแนน (X)	ความถี่ (f)	f(X)	f(X) ²	คะแนน (X)	ความถี่ (f)	f(X)	f(X) ²
407	1	407	166464	413	1	413	170569
406	1	406	164836	408	1	408	166464
405	2	810	328050	407	2	814	331298
404	1	404	163216	406	1	406	164836
403	1	403	162409	405	2	810	328050
402	1	402	161604	403	1	403	162409
401	1	401	160801	402	1	402	161604
400	1	400	160000	401	2	802	321602
398	1	398	158404	399	1	399	159201
396	2	792	313632	397	1	397	157609
395	2	790	312050	396	2	792	313632
393	1	393	154449	395	1	395	156025
				394	1	394	155236
				393	1	393	154449
				392	1	392	153664
	$\Sigma f =$ 39	$\Sigma f(X) =$ 16310	$\Sigma f(X)^2 =$ 7428349		$\Sigma f =$ 39	$\Sigma f(X) =$ 16293	$\Sigma f(X)^2 =$ 6635776

$$\bar{X}_1 = 418.205$$

$$S_1 = 124.799$$

$$\bar{X}_2 = 417.769$$

$$S_2 = 66.204$$

การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$s^2 = \frac{N_1 s_1^2 + N_2 s_2^2}{N_1 + N_2 - 2}$$

$$s_1 = 124.799 \quad s_2 = 66.204$$

$$N_1 = 39 \quad N_2 = 39$$

แทนค่า

$$s^2 = \frac{39(124.799)^2 + 39(66.204)^2}{39 + 39 - 2}$$

$$s^2 = 10245.702$$

แทนค่า

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{s} \sqrt{\frac{N_1 N_2}{N_1 + N_2}}$$

$$\bar{x}_1 = 418.205 \quad \bar{x}_2 = 417.769$$

$$t = \frac{418.205 - 417.769}{\sqrt{10245.702}} \sqrt{\frac{39 \times 39}{39 + 39}}$$

$$= 0.019$$

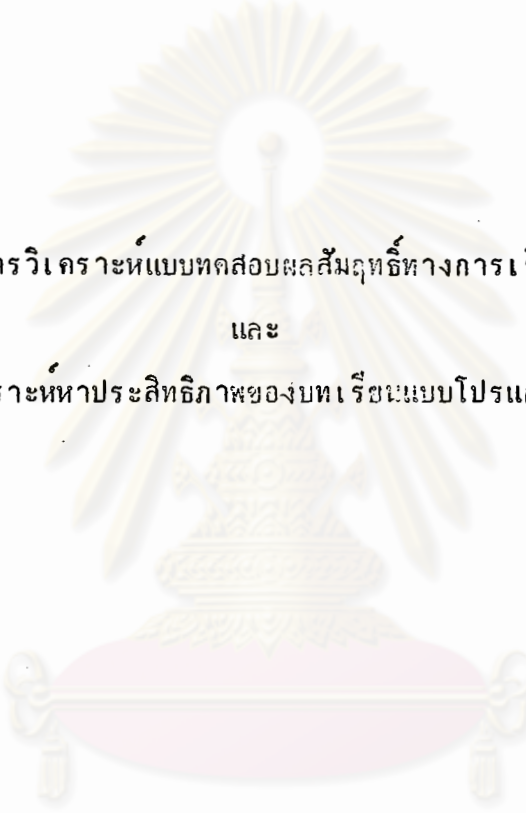
จากตาราง ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05, $df (39 + 39 - 2) = 76$, $t = 1.96$

t ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า t จากตาราง ($0.019 < 1.96$)

ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่วางไว้และสรุปได้ว่าคะแนนสอบคัดเลือกเข้าเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ที่ระดับ .05

การวิเคราะห์แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

และ

การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ (V_i) และการหาค่าระดับความยากของแบบทดสอบ (D_i) ใช้สูตรดังนี้

$$D_i = \frac{R_H - R_L}{N_H}$$

$$V_i = \frac{R_H + R_L}{N_H + N_L}$$

- R_H = จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนสูง
 R_L = จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนต่ำ
 N_H = จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มคะแนนสูง
 N_L = จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มคะแนนต่ำ

หมายเหตุ เนื่องจากการวิเคราะห์แบบทดสอบนี้ใช้เทคนิค 27 % ดังนั้นจำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มคะแนนสูงจึงเท่ากับจำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มคะแนนต่ำ ($N_H = N_L = 27$)

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ตารางค่าอำนาจจำแนก(V_i) และค่าระดับความยาก (D_i) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อที่	R_H	R_L	V_i	D_i	เป็นแบบทดสอบข้อที่	หมายเหตุ
1	19	8	.41	.50	1	
2	26	16	.37	.78	-	ตัดออก
3	19	11	.30	.56	2	
4	16	7	.33	.43	3	
5	21	15	.22	.67	4	
6	25	18	.26	.80	-	ตัดออก
7	23	13	.37	.67	5	
8	22	12	.37	.63	6	
9	17	8	.33	.46	7	
10	24	13	.41	.69	8	
11	22	6	.59	.52	-	ตัดออก
12	17	9	.30	.48	9	
13	23	8	.56	.57	10	
14	19	9	.37	.52	11	
15	14	4	.37	.33	12	
16	26	7	.70	.61	13	
17	26	15	.41	.80	14	
18	26	17	.33	.80	15	
19	26	9	.63	.65	16	
20	23	16	.26	.72	17	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	R_H	R_L	V_i	D_i	เป็นแบบทดสอบข้อที่	หมายเหตุ
21	20	7	.48	.56	-	ตัดออก
22	25	17	.30	.78		
23	27	16	.41	.80	19	
24	20	14	.22	.63	-	ตัดออก
25	25	13	.44	.70	20	
26	25	18	.26	.80	21	
27	18	8	.37	.48	22	
28	25	10	.56	.65		
29	27	20	.26	.87	24	
30	24	8	.59	.59	25	
31	24	18	.22	.77		
32	24	9	.56	.61	27	
33	24	7	.63	.57	-	ตัดออก
34	18	5	.48	.43	28	
35	26	17	.33	.80	29	
36	26	9	.63	.65	30	
37	21	13	.30	.63	31	
38	23	16	.26	.72	-	ตัดออก
39	25	17	.30	.78	32	
40	14	6	.30	.37	-	ตัดออก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อ	R_H	R_L	V_i	D_i	เป็นแบบทดสอบข้อ	หมายเหตุ
41	22	15	.26	.67	-	ตัดออก
42	27	14	.48	.76	33	
43	17	4	.48	.39	34	
44	11	1	.37	.22	35	
45	24	7	.63	.57	36	
46	21	12	.33	.61	37	
47	25	5	.74	.56	38	
48	24	17	.26	.76	39	
49	24	8	.59	.59	40	
50	24	23	.04	.87	-	ตัดออก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ตารางวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้
(Reliability) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คะแนน (X)	ความถี่ (f)	fX	fX ²
44	1	44	1936
43	2	86	3598
41	3	123	5043
40	3	120	4800
39	6	234	9126
38	3	114	4332
37	2	74	2738
36	3	108	3888
35	8	280	9800
34	4	136	4624
33	7	231	7623
32	4	128	4096
31	4	124	3844
30	5	150	4500
29	5	174	5046
28	2	56	1568
27	7	189	5103
26	8	208	5408
24	2	48	1152

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คะแนน (X)	ความถี่ (f)	fX	fX ²
23	2	46	1058
22	10	220	4840
21	1	21	441
20	2	40	800
16	2	32	512
15	2	30	450
11	1	11	121
	Σf = 100	$\Sigma (fX)$ = 3027	$\Sigma (fX^2)$ = 96547

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้ (Reliability)
มีวิธีคำนวณดังนี้

หาค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X})

$$\begin{aligned}\bar{X} &= \frac{\sum fX}{N} \\ &= \frac{3027}{100} \\ &= 30.27\end{aligned}$$

หาค่าความแปรปรวนของคะแนน (s^2)

$$\begin{aligned}s^2 &= \frac{\sum fX^2}{N} - \left(\frac{\sum fX}{N}\right)^2 \\ &= \frac{96547}{100} - (30.27)^2 \\ &= 49.20\end{aligned}$$

หาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้ ($K.R_{21}$)

$$K.R_{21} = \frac{K}{K-1} \left| 1 - \frac{M(K-M)}{Ks^2} \right|$$

K = จำนวนข้อสอบของแบบทดสอบ

M = มัธยฐานเลขคณิต

s^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนน

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } K.R_{21} &= \frac{50}{49} \left| 1 - \frac{30.27(50-30.27)}{50(49.20)} \right| \\ &= 1.02 \left| 1 - \frac{597.22}{2460} \right| \\ &= .772\end{aligned}$$

ตารางที่ 5 คะแนนแบบฝึกหัดและคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน
แบบโปรแกรมสไลด์-เทป ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนสภาราชินี จำนวน 100 คน

ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ	ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ
1	111	30	21	118	32
2	117	26	22	121	31
3	114	29	23	112	30
4	114	28	24	118	28
5	125	28	25	113	32
6	107	29	26	115	27
7	111	32	27	123	31
8	95	27	28	104	26
9	124	37	29	109	28
10	123	38	30	121	26
11	122	35	31	122	28
12	112	36	32	120	31
13	108	34	33	122	28
14	114	36	34	121	31
15	111	33	35	119	29
16	116	35	36	110	30
17	118	32	37	109	29
18	119	34	38	114	28
19	124	33	39	113	31
20	122	31	40	120	32

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ	ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ
41	105	28	61	125	34
42	122	29	62	117	31
43	116	30	63	117	35
44	114	29	64	117	32
45	115	29	65	114	33
46	118	26	66	113	34
47	120	30	67	112	32
48	117	30	68	119	33
49	122	34	69	122	30
50	117	30	70	118	35
51	117	29	71	121	35
52	105	31	72	121	37
53	120	33	73	119	35
54	105	33	74	121	32
55	118	35	75	117	34
56	116	37	76	123	31
57	122	34	77	122	31
58	120	36	78	120	29
59	125	35	79	123	31
60	124	38	80	103	34

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ	ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ
81	115	32	91	123	34
82	118	29	92	122	33
83	114	31	93	121	31
84	124	32	94	123	31
85	121	30	95	117	32
86	110	26	96	123	34
87	124	34	97	121	35
88	111	33	98	120	34
89	125	39	99	122	34
90	125	32	100	120	34
				11737	3175

การคำนวณหาเกณฑ์มาตรฐาน 90/90

มาตรฐาน 90 ตัวแรกใช้สูตร $\frac{C}{N} \times \frac{100}{A}$ มาตรฐาน 90 ตัวหลังใช้สูตร $\frac{S}{N} \times \frac{100}{T}$

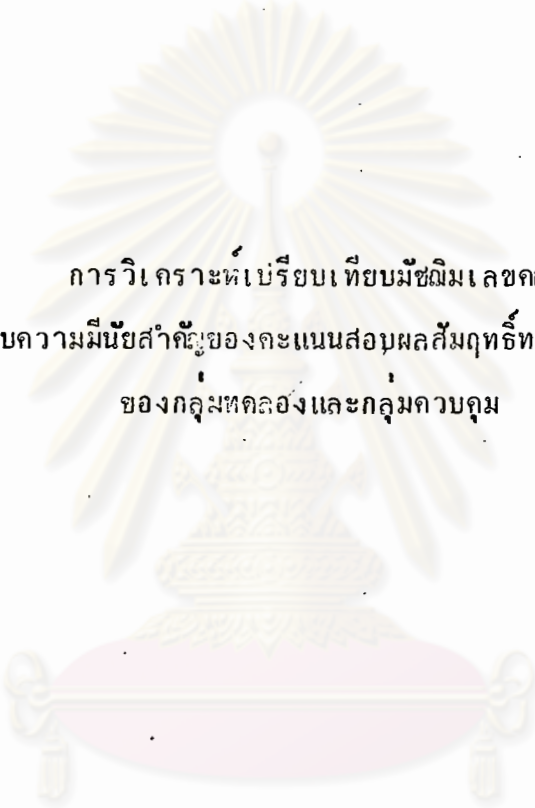
เมื่อ C = ผลรวมของคำตอบถูกในแบบฝึกหัดของนักเรียนทั้งหมด = 11737
 A = จำนวนคำตอบทั้งหมดในแบบฝึกหัดของนักเรียนทั้งหมด = 12500
 S = ผลรวมของคำตอบถูกในแบบทดสอบของนักเรียนทั้งหมด = 3175
 T = จำนวนคำตอบทั้งหมดในแบบทดสอบของนักเรียนทั้งหมด = 4000
 N = จำนวนนักเรียนทั้งหมด = 100

แทนค่า 90 ตัวแรก = $\frac{11737}{100} \times \frac{100}{12500}$

แทนค่า 90 ตัวหลัง = $\frac{3175}{100} \times \frac{100}{4000}$

ค่ามาตรฐานของบทเรียนนี้คิดเป็นร้อยละ

93.90/79.38

การวิเคราะห์เปรียบเทียบมีชฌิมเลขคณิต
และทดสอบความมีนัยสำคัญของคะแนนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 คะแนนแบบฝึกหัดและคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน
 แวบบโปรแกรมสไลด์-เทปเป็นรายบุคคล ของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง จำนวน 39 คน

ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ	ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ
1	116	30	21	123	29
2	123	29	22	125	34
3	119	25	23	123	31
4	123	31	24	119	29
5	121	27	25	124	28
6	120	29	26	122	37
7	121	27	27	121	34
8	121	27	28	119	24
9	120	34	29	118	29
10	124	35	30	123	32
11	118	27	31	123	27
12	125	28	32	120	36
13	125	29	33	121	29
14	121	31	34	115	26
15	120	32	35	121	35
16	123	30	36	121	35
17	121	28	37	123	28
18	113	31	38	125	30
19	121	35	39	123	31
20	121	29			
				4725	1178

ตารางที่ 7 คะแนนแบบฝึกหัดและคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน
แบบโปรแกรมสไลด์-เทปเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยม-
ศึกษาปีที่ 1 กลุ่มควบคุม จำนวน 39 คน

ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ	ลำดับที่	คะแนน แบบฝึกหัด	คะแนน แบบทดสอบ
1	119	29	21	125	35
2	119	30	22	117	30
3	110	30	23	117	35
4	120	33	24	121	28
5	125	35	25	125	35
6	125	30	26	118	31
7	107	32	27	123	30
8	123	32	28	124	30
9	121	32	29	123	28
10	114	29	30	123	39
11	125	37	31	117	30
12	123	33	32	119	28
13	125	34	33	121	30
14	117	35	34	125	27
15	118	24	35	121	37
16	125	30	36	123	28
17	117	32	37	119	30
18	118	35	38	123	28
19	121	30	39	114	27
20	124	29			
				4694	1217

ตารางที่ 8 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
 ควบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทปเรื่อง ความรุ่งเรือง
 ของอาณาจักรสุโขทัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 กลุ่มทดลอง (เรียนเป็นรายบุคคล) กับกลุ่มควบคุม (เรียน
 เป็นกลุ่ม) จำนวนกลุ่มละ 39 คน

กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
คะแนน (X)	ความถี่ (f)	f(X)	f(X) ²	คะแนน (X)	ความถี่ (f)	f(X)	f(X) ²
37	1	37	1369	39	1	39	1521
36	1	36	1296	37	2	74	2738
35	4	140	4900	35	6	210	7350
34	3	102	3468	34	1	34	1156
32	2	64	2048	33	2	66	2178
31	5	155	4805	32	4	128	4096
30	3	90	2700	31	1	31	961
29	8	232	6728	30	11	330	990
28	4	112	3136	29	3	87	2523
27	5	135	3645	28	5	140	3920
26	1	26	676	27	2	54	1458
25	1	25	625	24	1	24	576
24	1	24	576				
	$\Sigma f =$	$\Sigma f(X) =$	$\Sigma f(X)^2 =$		$\Sigma f =$	$\Sigma f(X) =$	$\Sigma f(X)^2 =$
	39	1217	38377		39	1178	35972

$$\begin{aligned}\bar{x}_1 &= 31.205 & \bar{x}_2 &= 30.205 \\ s_1 &= 3.204 & s_2 &= 3.164\end{aligned}$$

การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

$$H_0 : \mu_1 \neq \mu_2$$

$$\hat{\sigma}^2 = \frac{N_1 s_1^2 + N_2 s_2^2}{N_1 + N_2 - 2}$$

$$s_1 = 3.204 \quad s_2 = 3.164$$

$$N_1 = 39 \quad N_2 = 39$$

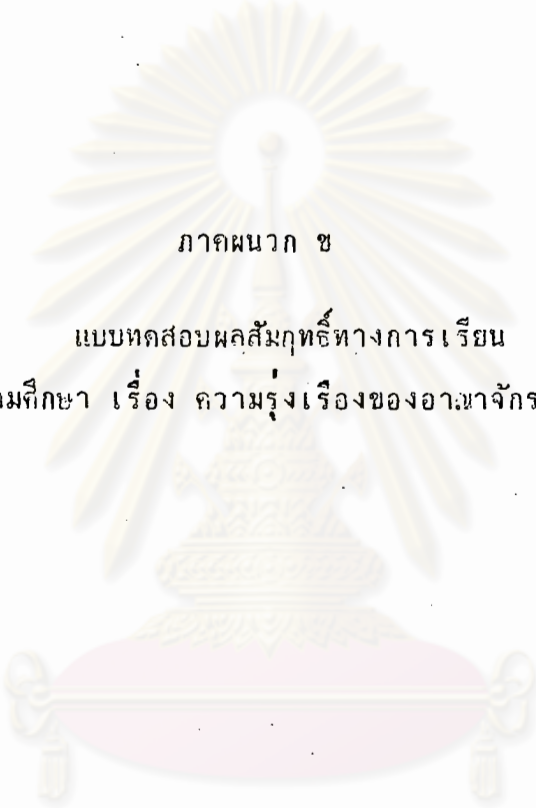
$$\hat{\sigma}^2 = \frac{39(3.204)^2 + 39(3.164)^2}{39 + 39 - 2}$$

$$\hat{\sigma}^2 = 10.404$$

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\hat{\sigma}} \sqrt{\frac{N_1 N_2}{N_1 + N_2}}$$

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } t &= \frac{31.205 - 30.205}{\sqrt{10.404}} \sqrt{\frac{39 \times 39}{39 + 39}} \\ &= 1.368\end{aligned}$$

จากตาราง ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05, df (39 + 39 - 2) = 76, t = 1.96
t ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า t จากตาราง (1.368 < 1.96)

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาสังคมศึกษา เรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย"

คำชี้แจงในการทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 40 ข้อ
2. ห้ามขีดเขียนข้อความหรือเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบนี้
3. คำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ ให้นักเรียนเลือกคำตอบ
ที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วขีดเครื่องหมายกากบาท (X)
ทับตัวอักษร ก ข ค หรือ ง ซึ่งตรงกับคำตอบที่นักเรียนเลือก
ในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง

1.
- ก.
- ข.
- ค.
- ง.

นักเรียนเลือกคำตอบ ข จึงทำเครื่องหมายในกระดาษคำตอบดังนี้

1. ก ~~X~~ ค ง

4. แต่ละคำถามมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ถ้านักเรียน
ต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ชัดเจนขนานกันข้อที่ไม่ต้องการ เช่น
ในข้อ 1 ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ข เป็น ข้อ ค จะเป็นดังนี้

1. ก ~~X~~ ~~X~~ ค ง

1. อาณาจักรสุโขทัยขยายถึงอะไร
 - ก. ดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของขอมเมื่อ 700 ปีมาแล้ว
 - ข. ดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย ตั้งแต่พ.ศ. 1751 - 1931
 - ค. อาณาเขตจังหวัดสุโขทัยซึ่งเคยอยู่ภายใต้การปกครองของขอมสมาคมโซลุดำพง
 - ง. ดินแดนที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของขอม ปัจจุบันคือประเทศไทยและมาเลเซีย
2. หลักฐานข้อใดแสดงว่าในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง อาณาจักรสุโขทัยมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้น
 - ก. การสำรวจสำมะโนประชากร
 - ข. การคำนวณของนักประวัติศาสตร์
 - ค. จำนวนตัวเลขในหลักศิลาจารึก
 - ง. การขยายกำแพงเมืองและสร้างเมืองใหม่
3. ข้อความใดแสดงให้เห็นว่าประชาชนในสมัยสุโขทัยมีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ
 - ก. ใครใคร่ค้าช้าง ใครใคร่ค้าม้า ใครใคร่ค้าคนดี
 - ข. เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลูต่าง
 - ค. เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย
 - ง. เบื้องตึนนอนเมืองสุโขทัยนี้มีตลาดปสาน
4. หลักฐานข้อใดแสดงว่าอาณาจักรสุโขทัยส่งเครื่องสังโลกเป็นสินค้าออก
 - ก. ชากเตาทุเรียงนอกเมืองศรีสัชนาลัย
 - ข. ชากเตาทุเรียงนอกเมืองสุโขทัย
 - ค. ชากเรือสำเภาและโบราณวัตถุที่พบในอ่าวไทย
 - ง. เศษถ้วยชามสังโลกที่พบบนเส้นทางพระร่วง
5. พระร่วงเจ้าแห่งกรุงสุโขทัยหมายถึงใคร
 - ก. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - ข. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - ค. พญาเลอไท
 - ง. ขอ ก. ข. และ ค. ถูก
6. ลักษณะภูมิประเทศที่น่านใจกลางอาณาจักรสุโขทัยเป็นแบบใด
 - ก. เป็นภูเขาสูงมีป่าไม้ปกคลุม
 - ข. เป็นที่ราบชายฝั่ง
 - ค. เป็นที่ราบ มีเนินเขาเตี้ยๆ สลับ
 - ง. เป็นที่ราบสูงและทะเลทราย

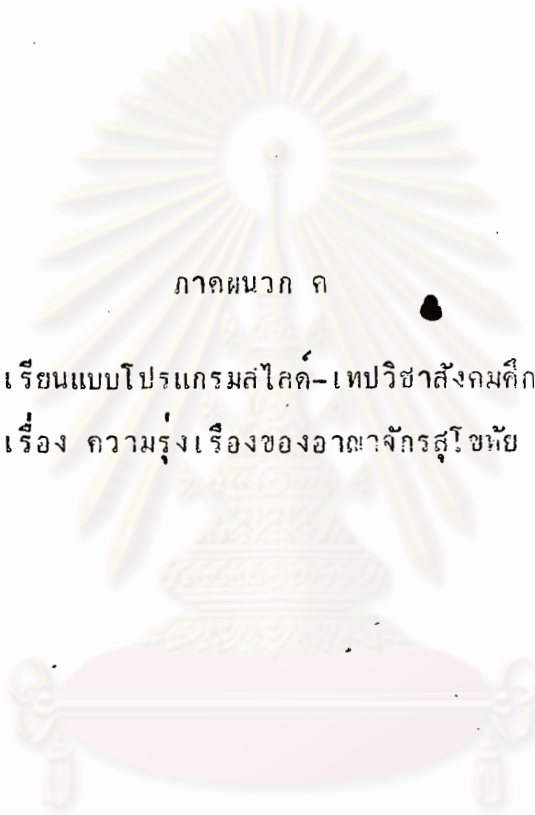
7. หลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยชิ้นใดสำคัญที่สุด
- ก. พงศาวดารเมืองเหนือ ค. จดหมายเหตุจีน
ข. จีลาจารึกหลักที่ 1 ง. โบราณสถานเมืองสุโขทัย
8. ชื่อเมืองและชื่อจังหวัดต่อไปนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ยกเว้นข้อใด
- ก. สองแคว - ชัยภูมิ ค. สระหลวง - พิจิตร
ข. นครชุม - กำแพงเพชร ง. พระบาง - หลวงพระบาง
9. เหตุการณ์ใดแสดงให้เห็นว่าเมื่อแรกตั้งเป็นอิสระ อำนาจของอาณาจักรสุโขทัยยังไม่มั่นคงนัก
- ก. เจ้าเมืองตากยกทัพมารุกรานเมืองสุโขทัย
ข. ขุนสามชนยกทัพมารุกรานเมืองตาก
ค. พ่อขุนบางกลางหาวยกทัพมาปราบปรามขอมสมาคโกลญลำพอง
ง. พ่อขุนผาเมืองยกทัพมาตีเมืองสุโขทัย
10. เหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัยได้แก่
1. พ่อขุนบางกลางหาวอภิเษกเป็นกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย
 2. พ่อขุนรามคำแหงขนช้างชนะขุนสามชน
 3. สุโขทัยตกเป็นประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา
 4. พระมหาธรรมราชาที่ 1 ทรงผนวช
 5. พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทย
- ต่อไปนีขอใดเรียงลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง ตามลำดับก่อนหลัง
- ก. 1 3 2 4 5 ค. 1 3 4 2 5
ข. 1 2 5 4 3 ง. 2 1 3 5 4
11. "สมัยสุโขทัย" หมายถึงช่วงเวลาใด
- ก. พ.ศ. 1839 - 1981 ค. พ.ศ. 1921 - 1980
ข. พ.ศ. 1780 - 1980 ง. พ.ศ. 1826 - 1980

12. การค้นพบศิลาจารึกหลักที่ 45 ทำให้เห็นประวัติศาสตร์สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนและลำดับกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงว่าอย่างไร
- ก. กษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงมี 9 พระองค์แน่นอน
 - ข. กษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงมี 10 พระองค์แน่นอน
 - ค. ข้อเสนอพื้นฐานของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพถูกต้อง
 - ง. ยังไม่มีข้อยุติ
13. "เมื่ออยุธยาเกิดสุโขทัยยังไม่ตาย" ข้อความนี้หมายความว่าอย่างไร
- ก. เมื่อพระรามาธิบดีที่ 1 ประสูติ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ยังไม่สิ้นพระชนม์
 - ข. เมื่อพระรามาธิบดีที่ 1 สถาปนากรุงศรีอยุธยา พระมหาธรรมราชาที่ 4 ยังไม่สิ้นพระชนม์
 - ค. เมื่อมีการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นทางใต้ อาณาจักรสุโขทัยยังไม่หมดอำนาจ
 - ง. อาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรสุโขทัยมีอำนาจอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน
14. ในปี พ.ศ. 1839 ปรากฏหลักฐานว่าพ่อขุนรามคำแหงเสด็จไปช่วยใคร สร้างเมืองใด
- ก. พ่อขุนผาเมือง - เมืองราด
 - ข. พ่อขุนงำเมือง - เมืองพะเยา
 - ค. พ่อขุนเม็งราย - เมืองเชียงใหม่
 - ง. พระเจ้าฟ้ารั่ว - เมืองเมาะตะมะ
15. รากฐานสำคัญของการปกครองแบบพ่อปกครองลูกคืออะไร
- ก. ระบบเศรษฐกิจ
 - ข. กองทัพที่เข้มแข็ง
 - ค. พระพุทธศาสนา
 - ง. ระบบครอบครัว
16. ลักษณะการปกครองที่ใช้ศาสนาเป็นสื่อกลางปรากฏชัดเจนในรัชสมัยใด
- ก. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
 - ข. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - ค. พระมหาธรรมราชาที่ 1
 - ง. พระมหาธรรมราชาที่ 4

17. พ่อขุนรามคำแหงทรงสร้างความสำเร็จทางด้านซ้ายแดนของอาณาจักรด้วยวิธีใด
- เสริมสร้างกำลังทหารให้เข้มแข็ง
 - ส่งขุนนางไปปกครองเมืองประเทศราช
 - ผูกไมตรีกับอาณาจักรใกล้เคียง
 - ทำสงครามขยายอาณาเขต
18. การปกครองที่มีลักษณะเด่นเป็นแบบเฉพาะของสมัยสุโขทัยคือการปกครองแบบใด
- การปกครองแบบประชาธิปไตย
 - การปกครองแบบกระจายอำนาจ
 - การปกครองแบบพ่อปกครองลูก
 - การปกครองแบบทหาร
19. การส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายกษัตริย์สุโขทัยเป็นหน้าที่ของใคร
- เจ้าเมืองชั้นใน
 - เจ้าเมืองชั้นนอก
 - เจ้าเมืองประเทศราช
 - อุปราชเมืองลูกหลวง
20. "ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลลมหายใจกว่า เหยาเรือนพ่อเชื้อเลือดกำมัน ... พ่อเชื้อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น" ข้อความนี้เป็นกฎหมายที่ใช้ตัดสินคดีที่เกี่ยวข้องกับอะไร
- การฆาตกรรม
 - การทนาย
 - การเช่า-ซื้อบ้าน
 - การรับมรดก
21. ในสมัยสุโขทัย เมื่อเกิดศึกสงครามชนชั้นใดไม่ต้องเป็นทหาร
- กษัตริย์
 - ข้าราชการ
 - ขุนนาง
 - ไม่มีข้อใดถูก
22. เมืองลูกหลวงทางทิศเหนือของสุโขทัยคือเมืองอะไร
- ศรีสัชชนาลัย
 - นครชุม
 - สองแคว
 - สระหลวง
23. เพราะเหตุใดในปลายสมัยสุโขทัย ฐานะของพระมหากษัตริย์จึงเปลี่ยนจาก "พ่อขุน" เป็น "พระเจ้า"
- กษัตริย์มีอำนาจมากขึ้น
 - ตกเป็นประเทศราชของอยุธยา
 - ได้รับวัฒนธรรมการปกครองของขอม
 - กษัตริย์ทรงเห็นทางประชาชน

24. ข้อใดเป็นลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยในสมัยสุโขทัย
- ก. มีกระบวนการยุติธรรม ค. ประชาชนมีเสรีภาพ
 ข. ใช้กฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ง. ขอ ก. ข. และ ค. ถูก
25. "นักปราชญ์และธรรมราชา" หมายถึงกษัตริย์สุโขทัยพระองค์ใด
- ก. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ค. ญาลิไท
 ข. พ่อขุนรามคำแหง ง. ญาเลอไท
26. ประเพณีใดเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย
- ก. ลอยกระทง ค. ทำบุญตักบาตร
 ข. จองเปรี๊ยะ ง. ตามประเพณี
27. ลายสีอิทธิสมัยพ่อขุนรามคำแหงมีลักษณะอย่างไร
- ก. เขียนสระไว้บนพยัญชนะ ค. มีรูปวรรณยุกต์เอก โท ตรี จัตวา
 ข. เขียนสระไว้บนและล่างพยัญชนะ ง. เขียนสระไว้หน้าพยัญชนะ
28. การผลิตเครื่องสังคโลกที่เมืองศรีสขณาสัยเจริญมากเพราะปัจจัยข้อใดเป็นสำคัญ
- ก. มีเตาเผา ค. อยู่ใกล้เส้นทางพระร่วง
 ข. มีวัตถุดิบมากและมีคุณภาพดี ง. มีตลาดรับซื้อ
29. หลักฐานข้อใดแสดงว่าในสมัยสุโขทัย มีการเชื่อถืออิทธิพลของศาสนาและนับถือผี
- ก. การขุดพบเทวรูปที่วัดศรีสวาย
 ข. การขุดพบตุ๊กตาเสียบกะบาลจำนวนมาก
 ค. การสร้างเจดีย์รูปทรงแปลกๆ ไว้ที่วัดเจดีย์เจ็ดแถว
 ง. การค้นพบถ้ำและคูหามากมายนอกเมืองสุโขทัย
30. ข้อใดแสดงให้เห็นชัดว่าชาวสุโขทัยรู้จักใช้ลักษณะภูมิประเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ
- ก. การทดน้ำโดยอาศัยความต่างระดับของพื้นที่ ค. การสร้างวัดบนเนินเขา
 ข. การตัดถนนเชื่อมเมืองต่าง ๆ ง. การสร้างบ้านมีตึกสูง

31. เส้นทางพระร่วงตัดเชื่อมเมืองใด
- ก. ศรีสัชนาลัย - สุโขทัย - กำแพงเพชร
 ข. สุโขทัย - กำแพงเพชร - ส่องแกว
 ค. ศรีสัชนาลัย - ส่องแกว - สระหลวง
 ง. สุโขทัย - ส่องแกว - สระหลวง
32. เหตุการณ์ใดส่งผลต่อการผลิตเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัย
- ก. การเจริญพระราชไมตรีกับจีน ค. การค้นพบซากเรือโบราณในอ่าวไทย
 ข. การติดต่อค้าขายกับเปอร์เซีย ง. การสร้างตลาดปสานบนเส้นทางพระร่วง
33. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของวัดมหาธาตุเมืองสุโขทัย
- ก. เป็นวัดฝ่ายพุทธาวาส ค. เคยเป็นที่ประดิษฐานพระศรีตักขมุนี
 ข. เป็นวัดในเขตวัง ง. เป็นที่จำพรรษาของพระสงฆ์ฝ่ายคามวาสี
34. สถาปัตยกรรมใดได้รับอิทธิพลจากลังกา
- ก. เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ที่วัดเจดีย์เจ็ดแถว ศรีสัชนาลัย
 ข. เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ที่วัดช้างล้อม ศรีสัชนาลัย
 ค. พระปรางค์สามองค์ที่วัดศรีสวาย สุโขทัย
 ง. พระปรางค์เดี่ยวที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เขลียง
35. สถาปัตยกรรมที่วัดใดเป็นแบบสุโขทัยแท้
- ก. วัดระฆังเงิน ค. วัดศรีสวาย
 ข. วัดช้างล้อม ง. วัดเขาพนมเพลิง
36. พระพุทธรูปปางใดสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย
- ก. ปางลีลา ค. ปางมารวิชัย
 ข. ปางห้ามญาติ ง. ปางประทานอภัย
37. สมัยสุโขทัยนิยมสร้างพระพุทธรูปในพระอิริยาบถใด
- ก. นั่งและยืน ค. นั่งและนอน
 ข. ยืนและเดิน ง. พุทอิริยาบถ

ภาคผนวก ก

บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทปวิชาสังคมศึกษา
เรื่อง ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทป

วิชาสังคมศึกษา เรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย"

ความกิตติขจรย่อ

1. อาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรหนึ่งของชนชาติไทย เคยมีความรุ่งเรืองทั้งในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและศิลปกรรม
2. ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยเกิดจากความสามารถของคนไทยในสมัยนั้น ภายใต้การนำของกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย
3. การศึกษาประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยต้องอาศัยการค้นคว้าอ้างอิงหลักฐานเมื่อมีการค้นพบหลักฐานใหม่ๆ ข้อเท็จจริงที่สรุปไว้แต่เดิมก็อาจเปลี่ยนแปลงใหม่ได้

จุดประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัยพอสังเขป
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความรุ่งเรืองในด้านต่างๆของอาณาจักรสุโขทัย
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และเข้าใจหลักฐานต่างๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกศิลาจารึก

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาบทเรียนเรื่องความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยแล้วนักเรียนจะสามารถ

1. บอกความหมายของอาณาจักรสุโขทัยได้ถูกต้อง
2. ระบุระยะเวลา "สมัยสุโขทัย" ได้ถูกต้อง
3. อธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์ของอาณาจักรสุโขทัยได้พอสังเขป
4. บอกชื่อและที่ตั้งเมืองสำคัญของอาณาจักรสุโขทัยได้อย่างน้อย 4 เมือง

5. เล่าและลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสมัยสุโขทัยได้ถูกต้อง
6. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัยได้อย่างมีเหตุผล
7. บอกพระนามและพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัยได้อย่างน้อย 2 พระองค์
8. ระบุปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่างๆได้
9. ยกตัวอย่างและอธิบายลักษณะความเจริญด้านต่างๆของอาณาจักรสุโขทัยได้ครบถ้วน
10. ยกตัวอย่างและวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของสมัยสุโขทัยได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 ประการ
11. สรุปความคิดเห็นของนักประวัติศาสตร์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยได้ถูกต้อง

ส่วนประกอบของบทเรียนแบบโปรแกรม

บทเรียนแบบโปรแกรมสื่อเรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย"

ประกอบด้วย

1. เนื้อหาบทเรียนซึ่งบรรจุไว้ในแผ่นสื่อและเทปบันทึกเสียง แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
 - 1.1 ตอนที่ 1 แนะนำอาณาจักรสุโขทัย ภาพสไลด์ลำดับที่ 1-100
เทปม้วนที่ 1
 - 1.2 ตอนที่ 2 ความรุ่งเรืองด้านการเมืองการปกครอง ภาพสไลด์ลำดับที่ 101-142 เทปม้วนที่ 2
 - 1.3 ตอนที่ 3 ความรุ่งเรืองด้านสังคมและเศรษฐกิจ ภาพสไลด์ลำดับที่ 143-238 เทปม้วนที่ 3
 - 1.4 ความรุ่งเรืองด้านศิลปกรรม ภาพสไลด์ลำดับที่ 239-328
เทปม้วนที่ 4

2. แบบฝึกหัด 1 ชุด พร้อมกระดาษคำตอบ มีทั้งหมด 125 ข้อ แบ่ง

ออกเป็น

- 2.1 แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 1-45 จำนวน 45 ข้อ
- 2.2 แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 1-20 จำนวน 20 ข้อ
- 2.3 แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 1-35 จำนวน 35 ข้อ
- 2.4 แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 1-25 จำนวน 25 ข้อ

คำถามในแบบฝึกหัดแต่ละตอนจะแบ่งออกเป็นชุดย่อย ๆ ชุดละ 5 ข้อ

3. แบบทดสอบ 1 ชุด พร้อมกระดาษคำตอบ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือก
ตอบ 4 ตัวเลือก มีทั้งหมด 40 ข้อ

ขั้นตอนการเรียนรู้ปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดเตรียมสไลด์ เทปบันทึกเสียงและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม
2. ทบทวนความคิดรวบยอด และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้เข้าใจ

ก่อนเรียนบทเรียน

3. ศึกษาบทเรียนตามลำดับตั้งแต่ตอนที่ 1 จนจบตอนที่ 4 โดยปฏิบัติตาม
คำสั่งที่มีอยู่ในบทเรียนแต่ละตอนอย่างเคร่งครัด

4. เมื่อทำแบบฝึกหัดและเรียนจบบทเรียนแล้วจึงทำแบบทดสอบ

หมายเหตุ

ข้อเรียนจะใช้บทเรียนนี้โดยผลดีถ้านักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบรรยายภาพสไลด์เรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย"

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
1.	"ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย"	บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทปวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย
2.	"ตอนที่ 1 แนะนำอาณาจักรสุโขทัย"	ตอนที่ 1 แนะนำอาณาจักรสุโขทัย
3.	แผนที่ประเทศไทยแสดงที่ตั้งจังหวัดสุโขทัย	เมื่อเอ่ยถึงสุโขทัย นักเรียนคงจะเคยได้ยินชื่อนี้ มาแล้วในฐานะที่เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือ แต่สุโขทัยที่เราจะศึกษาต่อไปนี้เป็นอาณาจักรหนึ่งของชนชาติไทย ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 700 ปีมาแล้ว และใครรวมทั้งเป็นปึกแผ่นมั่นคงเป็นเวลาประมาณ 200 ปี โดยมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองสุโขทัย
4.	แผนผังแสดงที่ตั้งเมืองสุโขทัย	การที่สุโขทัยเป็นศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรและมีที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน จึงทำให้จังหวัดนี้กลายเป็นท้องถิ่นที่น่าศึกษามาก เพราะเต็มไปด้วยซากโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ทิ้งร่องรอยความเจริญเมื่อครั้งอดีตไว้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามเมืองต่าง ๆ ที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนในยุคนั้น

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
5.	แผนที่แสดงที่ตั้งเมืองสุโขทัย เมืองศรีสัชนาลัย และเมืองเชลียง	ที่สำคัญได้แก่ราชธานีสุโขทัยซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุโขทัยในปัจจุบันประมาณ 12 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเมืองศรีสัชนาลัยกับเมืองเชลียงซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองสุโขทัย ในเขตอำเภอสรีสัชนาลัย เมืองทั้งสองนี้ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยมอันเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านย่านใจกลางอาณาจักรสุโขทัย
6.	แผนที่แสดงแม่น้ำปิง ขม น่านและป่าสัก	กล่าวโดยสังเขป อาณาจักรสุโขทัยจึงมีที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ในบริเวณที่ราบระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่านสี่สาย คือ แม่น้ำปิงตอนล่าง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และทางตะวันออกสุดคือแม่น้ำป่าสัก อาจกล่าวได้ว่าดินแดนส่วนนี้อยู่ในอำนาจปกครองของอาณาจักรสุโขทัย ยืนนานที่สุด เหตุใดจึงเป็นเช่นนี้ เราลองมาดูกันต่อไปนะคะ
7.	แผนที่แสดงที่ตั้งเมืองสำคัญในสมัยสุโขทัย	โดยเหตุที่อาณาจักรสุโขทัยในบางสมัยมีพื้นที่กว้างขวางมาก แต่ก็ไม่สามารถรักษาดินแดนเอาไว้ได้นานนัก อาณาจักรจึงขยายออกและหดตัวลงหลายครั้ง จนมีดินแดนที่แท้จริงอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำทั้งสี่ดังกล่าว

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ในบริเวณนี้จึงมีเมืองโบราณหลายแห่ง ซึ่งในปัจจุบันเราอาจจะพบอยู่ตามจังหวัด ต่าง ๆ ทั้งในภาคกลางและภาคเหนือ
8.	แผนที่แสดงที่ตั้งเมือง สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและ เมืองเซลียง	และเมื่อศึกษาจากหลักฐานเท่าที่ปรากฏ อาณาจักรแห่งนี้ เมื่อแรกตั้งมีดินแดนไม่กว้าง ขวางเท่าใดนัก เมืองสำคัญเห็นจะมีเพียง เมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัยและเซลียงเท่านั้น
9.	แผนที่แสดงที่ตั้งเมือง สองแควและสระหลวง	ต่อมาจึงได้ขยายออกไปจนมีอาณาเขต ครอบคลุมเมืองสำคัญอีกหลายแห่งในแถบนั้น ได้แก่เมืองสองแคว เมืองสระหลวงทาง ตะวันออก
10.	แผนที่แสดงที่ตั้งเมือง นครชุม ชากังราว และเมืองพระบาง	ทางตะวันตกมีเมืองนครชุมและเมือง ชากังราว ส่วนทางใต้มีเมืองพระบาง ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำทั้งสี่สาย
11.	แผนที่แสดงอาณาเขต อาณาจักรสุโขทัยสมัย พ่อขุนรามคำแหง	ระยะที่อาณาจักรสุโขทัยมีดินแดนขยายออก ไปกว้างไกลที่สุด ตรงกับรัชสมัยพ่อขุนราม คำแหงมหาราช โดยมีเขตแดนด้านเหนือ จดอาณาจักรจีนและลานนาไทย ทิศตะวันตก จดลานนาไทยและพุกาม ส่วนทางตะวันออก จดอาณาจักรขอมและดินแดนอันเป็นที่ตั้งของ ประเทศเวียดนามในปัจจุบัน

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
12.	แผนที่แสดงอาณาเขตทางทิศใต้ถึงเมืองนครศรีธรรมราช	ถัดลงมาทางใต้ อาณาเขตโคชขยายลงไปถึงเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งในเวลานั้นมีฐานะเป็นเมืองประเทศราชของสุโขทัย แต่สมเด็จพระยาคำร้งราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่าอาจลงไปไกลกว่านั้น
13.	แผนที่แสดงอาณาเขตทางทิศใต้ ไกลตลอดแหลมมลายู	กล่าวคือโคชขยายลงไปจนตลอดแหลมมลายู และยุคนี้ นับเป็นยุคที่อาณาจักรสุโขทัยมีอำนาจทางการเมืองเข้มแข็งที่สุด
14.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 1-5"	ต่อไปนี้โปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 1-5
15.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 1-5"	เสร็จแล้วตรวจคำตอบเสียด้วยนะ
16.	แผนที่แสดงดินฐานของชนชาติต่าง ๆ ในแหลมสุวรรณภูมิ	ก่อนการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย ดินแดนสุวรรณภูมิเคยเป็นที่อยู่ของชนหลายเชื้อชาติ มีทั้งขอม มอญ ละว้า พม่าและชาวไทยเผ่าต่าง ๆ เวลานั้นเมืองสุโขทัยยังอยู่ในอำนาจของขอม โดยกะตริยขอมที่กรุงละโว้ได้ส่งขอมสมาคโชนุลำพงมาปกครองอยู่
17.	แผนที่แสดงเส้นทางเข้ายึดเมืองสุโขทัย	จนต่อมา ในปีพุทธศักราช 1781 ผู้นำไทยสองท่าน คือพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด กับพ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองบางยาง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ได้รวมกำลังกันขับไล่ขอมสมาคโ ขลญล่ำพง ออกจากเมืองสุโขทัย
18.	แผนที่แสดงเส้นทางเดินทัพ ผ่านเมืองศรีสัชนาลัย	ในครั้งนั้น พ่อเมืองทั้งสองขกั้พมาสมทบกัน ที่ศรีสัชนาลัย แล้วทำอุบายเข้าโจมตีเมือง สุโขทัยจนได้รับชัยชนะ แล้วพ่อขุนผาเมือง ก็ได้อภิเษกพระสหายขึ้น เป็นกษัตริย์ครอง สุโขทัยต่อมา ทรงพระนามว่าพ่อขุนศรี- อินทราทิตย์
19.	"ขอมสมาคโ ขลญล่ำพง"	สำหรับขอมสมาคโ ขลญล่ำพงซึ่งถูกขับไล่ไป จากเมืองสุโขทัยนั้น แต่เดิมสันนิษฐานว่า เป็นชนชาติขอมที่เคยเป็นใหญ่อยู่ในสุวรรณ- ภูมิ ภายหลังเมื่อพิเคราะห์จากหลักฐาน ต่าง ๆ ทำให้เชื่อกันว่า น่าจะเป็นเพียง เจ้าเมืองคนหนึ่งที่ถูกกษัตริย์ขอมตั้งมยุลครอง เมืองสุโขทัย อยู่ในขณะนั้น
20.	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ราชานุภาพ	อาณาจักรสุโขทัยได้เจริญต่อมาภายใต้การ นำของกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัยหรือราชวงศ์ พระร่วง จากการตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกศิลาจารึก นักประวัติศาสตร์ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยว กับจำนวนและลำดับรัชกาลไว้แตกต่างกัน โดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชราชานุภาพ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ทรงเชื่อว่ากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงมีแปดพระองค์
21.	รายชื่อพระนามกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง	และทรงลำดับรัชกาลไว้ ดังนี้
22.	ศิลาจารึกหลักที่ 45	เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงราชานุภาพสิ้นพระชนม์ไปแล้วได้มีการค้นพบศิลาจารึกหลักที่ 45 นักประวัติศาสตร์รุ่นต่อมาจึงได้ลำดับรัชกาลตามหลักฐานที่ค้นพบใหม่เป็น 9 พระองค์บ้าง 10 พระองค์บ้าง
23.	"ต๋อขุนรามคำแหง พญาไสสรธรรม พญาเลอไท"	บ้างก็เสนอว่าระหว่างรัชกาลพ่อขุนรามคำแหงกับรัชกาลพญาเลอไท น่าจะมีกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า พญาไสสรธรรม
24.	"พญาเลอไท พญาจวันน้อม พญาลิไท"	บ้างก็เสนอว่าระหว่างรัชกาลพญาเลอไทกับรัชกาลพญาลิไท ยังมีกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่าพญาจวันน้อม
25.	"ประวัติศาสตร์ คือ..."	มาถึงตรงนี้นักเรียนก็คงจะเห็นแล้วว่าแท้จริงประวัติศาสตร์ก็คือเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ ที่นักประวัติศาสตร์ได้เรียบเรียงขึ้นโดยอาศัยการค้นคว้าอ้างอิงจากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั่นเอง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>เมื่อมีการค้นพบหลักฐานใหม่ ๆ เรื่องราวที่เขียนไว้แต่เดิมก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ และเรื่องราวเกี่ยวกับราชวงศ์พระร่วงนี้ก็เป็นอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า หลักฐานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์</p>
26.	พระร่วงเสกน้ำ	<p>คะ นักเขียนก็ได้รู้จักราชวงศ์พระร่วงมาพอสมควรแล้ว เคยสงสัยบ้างไหมว่า พระร่วงคือใคร" เพราะพระร่วง " นอกจากจะเป็นชื่อราชวงศ์กษัตริย์ผู้ครองกรุงสุโขทัยแล้ว ยังเป็นชื่อเรียกสิ่งต่างๆ อีกมากมาย อาทิเช่น ท่านขพระร่วง ขาวดอกพระร่วง ถนนพระร่วง ไตรภูมิพระร่วง ไปจนถึงตำนานพระร่วงเสกน้ำ ซึ่งหลายคนคงจะเคยได้ยินได้ฟังมาบ้างแล้ว เอ! พระร่วงหมายถึงใครกันนะ</p>
27.	"ร่วง, รุ่ง รุ่งอรุณ"	<p>ในเรื่องนี้ นักประวัติศาสตร์ได้มีความเห็นแตกต่างกันเป็นหลายแนว บ้างก็ว่า "ร่วง" ควรจะมาจากคำว่า "รุ่ง" คือรุ่งอรุณ หรือการเริ่มต้นวันใหม่ พระร่วงจึงน่าจะหมายถึง พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ปฐมกษัตริย์ผู้ทรงสถาปนากรุงสุโขทัย</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
28.	"ร่วง, รุ่ง รุ่งเรือง"	บ้างก็เห็นว่า "รุ่ง" ควรจะหมายถึงความ รุ่งเรือง พระร่วงจึงน่าจะหมายถึงพ่อขุน รามคำแหงมหาราช ทั้งนี้เพราะในรัชสมัย ของพระองค์ อาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญ สูงสุดในทุกด้าน
29.	"พระร่วง คือ..."	อย่างไรก็ตาม เมื่อปราศจากหลักฐานยืนยัน อย่างแน่ชัด ทั้งยังมีคำถามที่อาจสับสนทราบ ต่อไปได้ว่า "พระร่วง" อาจหมายถึง กษัตริย์สุโขทัยพระองค์ใดก็ได้ เรื่องนี้จึง ยังคงเป็นปัญหาให้นักประวัติศาสตร์ได้ สืบค้นกันต่อไป
30.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 6-10"	ออกจะสับสนอยู่บ้างกับการศึกษาเรื่องราว ในอดีตที่ต้องอาศัยหลักฐานอ้างอิง เพื่อให้ เข้าใจดีขึ้น ขอให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ตอนที่ 1 ข้อ 6 ถึงข้อ 10
31.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 6-10"	แล้วตรวจคำตอบเสียด้วยนะคะ
32.	"การเมืองเป็นเรื่อง ของอำนาจ"	มีคำกล่าวว่า "การเมืองเป็นเรื่องของ อำนาจ" อาณาจักรจะดำรงอยู่ได้ นอกจาก จะต้องมีดินแดนที่ครอบครองอยู่ในช่วงเวลา ใดเวลาหนึ่ง มีประชาชน มีผู้ปกครองแล้ว

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ยังคงมีอำนาจทางการเมืองการปกครอง อีกด้วย และอำนาจนี้ก็ดูราวกับว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเกิดมาและตายไป
33.	แผนภูมิแสดงระยะเวลา สมัยสุโขทัย	อาณาจักรสุโขทัยได้เกิดมาพร้อมกับอำนาจปกครองเมืองสุโขทัยในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และตายไปพร้อมกับการสูญเสี้อำนาจทั้งหมดให้แก่อาณาจักรอยุธยาในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 4 อย่างไรก็ตาม ขณะที่อาณาจักรสุโขทัยยังคงมีอำนาจอยู่นั้น ก็ได้มีกษัตริย์สืบสันตติวงศ์ติดต่อกันมาเป็นเวลาประมาณ 200 ปี ระยะเวลาดังกล่าวเรียกว่า "ยุคสุโขทัย" หรือ "สมัยสุโขทัย"
34.	แผนภูมิแสดงระยะเวลา การสถาปนากรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยา"	อำนาจของสุโขทัยเริ่มสั่นคลอนเมื่อพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นศูนย์กลางอำนาจแห่งใหม่ทางตอนใต้ของสุโขทัย ในปีพุทธศักราช 1893
35.	แผนภูมิแสดงระยะเวลา สมัยพระมหาธรรมราชาที่ 2	จวบจนถึงพุทธศักราช 1921 อยุธยาได้ส่งกองทัพมารุกรานสุโขทัยหลายคราว พระมหาธรรมราชาที่ 2 ต้องทรงยอมแพ้สุโขทัยจึงตกเป็นประเทศราชของอยุธยา

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ซึ่งมีกำลังเข้มแข็งกว่า
36.	แผนภูมิแสดงระยะเวลาสมัยพระบรมราชาธิราชที่ ๑	เหตุการณ์ดังกล่าวตรงกับรัชสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 1 หรือขุนหลวงพะงั่วแห่งกรุงศรีอยุธยา
37.	แผนภูมิแสดงระยะเวลาสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2	นับแต่นั้นมา อาณาจักรสุโขทัยก็อ่อนแอและเสื่อมลงเรื่อย ๆ พระบรมราชาธิราชที่ 2 หรือเจ้าสามพระยาจึงทรงผนวกรินแดนของอาณาจักรทั้งสองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
38.	แผนภูมิแสดงระยะเวลาสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 4	ในรัชกาลพระกษัตริย์ 1981 อันเป็นปีสุดท้ายแห่งการครองราชย์ของพระมหาธรรมราชาที่ 4 อาณาจักรสุโขทัยจึงได้สลายตัวรวมเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา ซึ่งจะได้พัฒนาต่อมาจนเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน
39.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 11-15"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 11 ถึงข้อ 15
40.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 11-15"	หวังว่าแบบฝึกหัดที่ผ่านมาคงไม่ยากเกินไป เมื่อทำเสร็จแล้วอย่าลืมตรวจคำตอบเสียด้วยนะคะ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
41.	"อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย"	เราโคทรบายเรื่องราวโดยย่อเกี่ยวกับอุทยานสุโขทัยมาแล้ว หากยังนั่งเขียนกันอยู่แต่ในห้องอย่างนี้ ทุกคนคงเบื่อหน่าย.. เห็นด้วยค่ะ.. ถ้าเช่นนั้นเราออกไปทัศนศึกษากันดีไหมครับ.. จะไปไหนดีละคะ.. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นใจครับ.. เห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์เลยคะ
42.	แผนผังอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	ภายในพื้นที่ 70 ตารางกิโลเมตรของเมืองเก่าสุโขทัยซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองในปัจจุบันประมาณ 12 กิโลเมตร กรมศิลปากรได้ดำเนินการขุดแต่งบูรณะโบราณสถานกว่า 126 แห่ง เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์แห่งแรกของไทย โดยหวังว่าดินแดนแถบนี้จะเป็นที่รื่นรมย์และเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นความรุ่งเรืองของไทยในครั้งอดีตไปพร้อมกัน
43.	บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	สุโขทัยก็เช่นเดียวกับราชธานีแห่งอื่น ๆ ของไทย กล่าวคือเป็นที่รวมของความเจริญในทุกด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไปย่อมเป็นประจักษ์พยานอันดีในเรื่องนี้
44.	แผนผังแสดงที่ตั้งเมืองสุโขทัยเก่า	ตัวเมืองสุโขทัยมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจะจัตุรัส ล้อมรอบด้วยคูน้ำและกำแพงสามชั้น

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>โบราณสถานต่าง ๆ เท่าที่สำรวจพบมีประมาณ 126 แห่งทั้งในและนอกกำแพงเมือง</p> <p>เศวตฉัตร เรียง ถนนพระร่วงและสี่คองสี่กั๊กเป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถานเหล่านี้ ถ้าเราอยากจะไปชมกันละก็เห็นจะต้องข้ามไปตามถนนจรดวิถีถ่อง ซึ่งตัดเชื่อมเมืองเก่าสุโขทัยกับตัวเมืองในปัจจุบันเป็นระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร</p>
45.	แผนที่แสดงเส้นทาง กรุงเทพ - สุโขทัย	<p>คะ ก็คงจะน่าสนใจมากทีเดียวสำหรับการเยี่ยมชมราชธานีเก่าของไทยในครั้งนี้ เราทุกคนคงอยากไปถึงที่นั่นให้เร็วที่สุด ถ้าเช่นนั้นเราออกเดินทางกันเดี๋ยวนี้เลยนะคะ หวังว่าทุกคนคงพร้อมแล้ว</p>
46.	ถนนสายเอเชีย	<p>จากกรุงเทพ ฯ เรามุ่งสู่จังหวัดสุโขทัยตามเส้นทางสายเอเชีย เมื่อถึงตัวจังหวัด รถจะเลี้ยวเข้าถนนจรดวิถีถ่อง แล่นต่อไปอีก 12 กิโลเมตรก็จะถึงอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยนี้ก็งานจะรุ่งสว่างแล้ว เราคงถึงที่นั่นในตอนเช้าตรู่พอดี</p>
47.	รุ่งอรุณที่เมืองเก่า สุโขทัย	<p>อาทิตย์อุทัยเป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นวันใหม่ ส่วน "สุโขทัย" ซึ่งมาจากคำว่า "สุข" กับ "อุทัย" นั้น หมายถึงการเริ่มต้นของ</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
6.		ความสุข เป็นสัญลักษณ์แห่งความสุขเจริญรุ่งเรืองในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เริ่มขึ้น ณ ดินแดนแห่งนี้เมื่อ 700 ปีมาแล้ว เรามาถึงที่นี่ในเวลาอันเหมาะสมยิ่งคือแท้ เชื้อพระวงศ์
48.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 16-20"	เอาละค่ะหลายคนได้มาถึงแล้ว แต่บางคนยังไม่ถึง ก็ยังไม่ค่อยรู้เรื่องราวของอุทยานแห่งนี้ดีนัก ฉะนั้นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 16-20 เสียก่อน
49.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 16-20"	เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วโปรดตรวจคำตอบเสียด้วย แล้วเราจะได้ชมโบราณสถานกันต่อไป
50.	อนุสาวรีย์พ่อขุนราม- คำแหง	พื้นที่ที่ผ่านพันกำแพงเมืองเข้ามา บรรดาโบราณสถานและสิ่งที่ยังคงสร้างไว้เป็นอนุสรณ์เตือนให้ระลึกถึงอดีตอันน่าภาคภูมิใจที่ปรากฏแก่ตา ด้านขวามือ นักเรียนจะเห็นพระบรมราชานุสาวรีย์ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงผู้ยิ่งใหญ่
51.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัด มหาธาตุและเนินปราสาท	สำหรับตัวเมืองสุโขทัย มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจะจัตุรัส ล้อมรอบด้วยคูน้ำและกำแพงสามชั้น ที่เรียกในศิลาจารึกว่า "ตรีบูร" ภายในเมืองมีสระน้ำหรือกระทิงน้อยใหญ่มากมาย และมีโบราณสถานสำคัญหลายแห่ง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		รวมทั้งวัดมหาธาตุและเนินปราสาทซึ่งเราจะแวะชมเป็นอันดับแรกด้วย โบราณสถานทั้งสองนี้ตั้งอยู่ในบริเวณพลเดียวกัน
52.	เนินปราสาท	ข้างหน้าที่เห็นเป็นฐานอาคารรูปสี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐนั้น เรียกว่าเนินปราสาท เป็นบริเวณที่มีการสำรวจพบโบราณวัตถุมากมายที่ให้นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าคงจะเคยเป็นเขตพระราชวังหรือราชมณเฑียร และจากหลักฐานในชั้นหลังกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงผนวชได้จาริกแสวงบุญมาพบศิลาจารึกหลักที่ 1 กับพระแท่นมณีจตุลาที่เนินปราสาทแห่งนี้ ปัจจุบันหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งสองได้ถูกนำไปเก็บรักษาไว้ในกรุงเทพมหานคร
53.	ศิลาจารึกหลักที่ 1	ศิลาจารึกหลักที่ 1 ซึ่งเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินั้น นับได้ว่าเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่สุดที่ทำให้เราทราบเรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัยโดยละเอียด ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนขนบประเพณีต่าง ๆ ในสมัยนั้น
54.	พระแท่นมณีจตุลา	ส่วนพระแท่นมณีจตุลา ได้เก็บรักษาไว้ในวิหารยอด วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		พระแทนนี้ พ่อขุนรามคำแหงโปรดให้สร้าง ขึ้นแล้วประดิษฐานไว้กลางดงตาล ในวัน ธรรมดาจะใช้เป็นที่ประทับว่าราชการ แต่ กรั้นถึงวันธรรมสวนะก็ให้พระสงฆ์นั่งแสดง ธรรมแก่ประชาชน
55.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 21-25"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 21 - 25
56.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 21-25"	เสร็จแล้วตรวจคำตอบให้เรียบร้อย หวังว่าอีกเรียนคงจะทำถูกหมดทุกข้อนะคะ
57.	ครูกำลังบรรยายให้ นักเรียนฟัง	เอาละครับ เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยเราก็จะ เข้าไปชมวัดมหาธาตุสุดไป ดังที่ได้ทราบ แล้วว่าวัดนี้เป็นวัดในเขตวังจึงอยู่ไม่ไกล จากเนินปราสาทมากนัก และก็ยังเป็นวัด ฝ่ายพุทธาวาสที่ตั้งอยู่ในเขตวังเช่นเดียวกับ วัดพระแก้วที่กรุงเทพฯ และวัดพระศรีสรร- เพชญ์ที่จังหวัดอยุธยา วัดฝ่ายพุทธาวาสก็ หมายถึงวัดที่ใช้ประดิษฐานพระพุทธรูปเท่า นั้น จะไม่มีพระสงฆ์อยู่เลย
58.	นักเรียนกำลังฟังคำ บรรยายหน้าองค์เจดีย์	เราได้มาถึงที่นี่ตั้งแต่อายุยังน้อย นับว่า โชคดีมากเพราะได้มาเห็นมรดกแห่งความ เพียร มรดกแห่งปัญญาและมรดกแห่งความ ตั้งใจดีเหล่านี้ ก่อนที่มันจะสูญสลายไปตาม

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		กาลเวลา ขอให้เรามองดูเจดีย์องค์โต ๆ ที่อยู่ข้างหน้านั้นนะครับ
59.	นักเรียนชุมนุมกันอยู่ในวิหารหลวงวัดมหาธาตุ	ที่แลเห็นสูงเด่นอยู่ตรงกลางนั้นแหละครับ ก็เจดีย์องค์ประธานของวัดนี้ เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ที่มีลวดลายสลักงดงามมากตั้งแต่ฐานจรดยอด ภายในบรรจุพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจชาวสุโขทัยมาช้านาน ส่วนบริเวณที่เรากำลังชุมนุมกันอยู่นี้คือวิหารหลวง เคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่องค์หนึ่ง เข้าใจว่าเป็นพระพุทธรูปที่พระมหาธรรมราชาลิไทโปรดให้หล่อขึ้นแล้วทำการฉลองในปีพุทธศักราช 1904
60.	พระศรีศากยมุนี	พระพุทธรูปดังกล่าวคือ พระศรีศากยมุนี เป็นพระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัยที่ต้องด้วยพุทธลักษณะงดงามมาก เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสร้างพระนครโตโปรดให้อัญเชิญลงมาไว้ในวิหารหลวงวัดสุทัศน์เทพวราราม ที่กรุงเทพฯ พระศรีศากยมุนีจึงประดิษฐานอยู่ที่นั่นตราบจนทุกวันนี้
61.	ครูกำลังบรรยายให้นักเรียนฟัง	เมื่อเข้ามาอยู่ท่ามกลางวัดสุทัศน์อันเป็นที่เคารพสักการะก็สมควรที่เราจะสำรวจมิจิต

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>นมรำลึกถึงดวงวิญญาณของบรรพบุรุษผู้สร้าง สรรค ผู้พิทักษ์รักษามรดกเหล่านี้ไว้ด้วยเลือด เนื้อและชีวิตมาเป็นเวลานานร้อยปี การได้มา ชมโบราณสถานต่าง ๆ เหล่านี้เท่ากับเราได้ ย้อนกลับไปสู่อุบัติที่สำคัญ ถ้าเราเข้ามาด้วย ความรู้สึกอันละเอียดอ่อนประณีตเราก็จะได้ สัมผัสกับความงดงามประณีตอย่างครบถ้วน ตอนนี้กรุณาว่าทุกคนคงอยากจะได้ชมบริเวณ รอบ ๆ กันบ้างแล้ว ดังนั้นถ้าใครยังหลงอยู่ ก็โปรดตื่นเสียนะครับ แล้วตามเพื่อน ๆ ออกไปทางโน้น ยังมีสิ่งที่น่าสนใจให้ชมอีก มากมายที่เคี้ยว</p>
62.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 26-30"	<p>อ้อ / ก่อนออกไปโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 26 ถึงข้อ 30 เสียก่อน ไม่ต้องรีบร้อน นะครับ</p>
63.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 26-30"	<p>เมื่อเสร็จแล้วก็ตรวจคำตอบเสียเลย ต่อไปเราจะจะได้เดินชมบริเวณกันอย่างสบาย ใจ จริงไหมครับ</p>
64.	โบราณสถานในเมือง เกาสู้ซหทัย	<p>ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ได้กล่าวถึงสถานที่นี้ว่า "กลางเมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร มีพระพุทธรูป- ทอง มีพระอัฐารส มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันราม มีพิหารอันใหญ่ มีพิหาร</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		อันราม " ดู ๆ ไปก็เห็นจะจริงตั้งทำให้ บรรยายไว้ และพระพุทธรูปตั้งกล่าวก็คงจะ หมายถึงพระศรีศากยมุนีนี้เองครับ
65.	วิกรมหาราชุมมองจาก ด้านข้าง	ผู้คนชาวสุโขทัยในสมัยนั้นก็น่าจะเป็นคนดี มีศีลธรรมเพราะได้รับบิณฑิยะพระพุทธรูปศาสนา นิกายลัทธิธรรมยุติกนิกาย มีวัดวา อารามเป็นสิ่งแวดล้อมทางวิญญาน ช่วยก่ออม เกล้าให้ผู้คนมีจิตใจดี เมื่อในสังคมมีแต่คนดี ก็เป็นสังคมที่น่าอยู่ จริงมั๊ยละ
66.	ซากพระเจดีย์และ พระอัฐฐารศ	ส่วนซากปรักหักพังที่เห็นกองเรียงรายอยู่นั้น ล้วนเป็นฐานพระเจดีย์ มีอยู่มากกว่า 200 องค์ในวันนี้ ถัดออกไปด้านหลังเป็นพุ่มกุหลาบ ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่สูง 9 เมตร เรียกกันว่า พระอัฐฐารศ
67.	พระอัฐฐารศ	นี่ไงละ พระอัฐฐารศ ที่เชื่อกันว่าเป็นพระ- พุทธรูปที่มีขนาดใหญ่เท่าพระองค์จริงของ พระพุทธเจ้า
68.	ศาลพระร่วง	เลยออกไปทางทิศใต้ของวิกรมหาราชุม คือ ศาลพระร่วง เป็นที่ซึ่งมีการถนอมดินที่เรียก ว่า "ขอมดำดิน" อันมีประวัติกล่าวไว้ใน ตำนานพระร่วงเสกน้ำ หากนักเขียนสนใจ ก็หาอ่านได้จากห้องสมุดครับ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
69.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ขอ 31-35"	ความรูปร่างของเราได้จากห้องเรียน บาง อย่างก็ได้จากห้องสมุดและที่อื่นๆ แต่ถาต้อง- การใหญ่อย่างชัดเจนแน่นอนยาก็ต้องหมั่นทำ แบบฝึกหัด ต่อไปนี้โปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ขอ 31-35
70.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ขอ 31-35"	แล้วตรวจคำตอบเสียด้วยนะครับ
71.	แผนผังแสดงที่ตั้ง วัดตระพังเงิน	ห่างจากวัดมหาธาตุไปทางทิศตะวันตกประมาณ 400 เมตรเป็นที่ตั้งของวัดตระพังเงิน ตั้งอยู่ ริมตระพังชื่อเดียวกัน คำว่าตระพังก็คือสระ- น้ำนั้นเองครับ
72.	ฝายน้ำล้นที่ตระพังเงิน	ก่อนถึงวัดตระพังเงินเราต้องผ่านไปตาม คันดิน บางแห่งมีลักษณะเป็นฝายน้ำล้นซึ่งเป็น กรรมวิธีหนึ่งที่ชาวสุโขทัยใช้ทดน้ำจากแหล่ง น้ำทางตะวันตกเข้ามาใช้ในเวียง การทด น้ำโดยอาศัยหลักความต่างระดับของพื้นที่ จากที่สูงทางทิศตะวันตกซึ่งมีระดับพื้นดินสูง กว่าในเขตเมืองถึง 40 เมตรนี้ ขอมแสดง ให้เห็นว่าชาวสุโขทัยสามารถคิดแปลงและ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติได้อย่างชาญฉลาด
73.	ตระพังเงิน	น้ำที่ขังเข้ามาจะถูกนำไปเก็บกักไว้ตามตระพัง ต่างๆ ได้แก่ตระพังเงิน ตระพังทอง ตระพัง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>โพลและตระพังตะกวน และนี่ก็คือตระพังเงินอันกว้างใหญ่ ส่วนที่เห็นอยู่ติดลิยตรงขอบตระพังด้านโน้นก็คือวัดตระพังเงิน มองเห็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์กับเทือกเขาหลวงแต่ไกล เป็นฉากธรรมชาติที่งดงามยิ่ง</p>
74.	<p>เจดีย์วัดตระพังเงินทอดเงาสู่พื้นน้ำ</p>	<p>และดูเหมือนจะงามยิ่งยิ่งกว่าเมื่อทอดเงาลงสู่พื้นน้ำอันเงียบสงบ มองเห็นบัวบานสะพรั่งเราก็ดูใจไม่ได้ที่จะหวนกลับไปสู่อีก เมื่อครั้งสุโขทัยยังเป็นดินแดนที่รุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรมประเพณี ในครั้งนั้นบริเวณนี้คงจะได้รับการตกแต่งให้งดงามน่าชมกว่านี้มากนัก</p>
75.	<p>ดอกบัวบานในตระพัง</p>	<p>และแน่นอนที่สุด สิ่งแวดล้อมที่สวยงามนี้ก็มีส่วนจรรโลงใจให้ชาวสุโขทัยคิดสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันล้ำค่าไว้เป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลัง ประเพณีดังกล่าวก็น่าจะรวมถึงประเพณีลอยกระทงซึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้ด้วย</p>
76.	<p>แผนผังแสดงที่ตั้งวัดศรีสวาย</p>	<p>นอกจากวัดตระพังเงินแล้ว ในกำแพงเมืองยังมีวัดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง อยู่ห่างจากวัดมหาธาตุไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 300 เมตร วัดนั้นคือวัดศรีสวาย</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
77.	ปราสาทเดี่ยววัดศรีสวาย	สิ่งก่อสร้างหลักของวัดนี้ทำเป็นรูปปราสาทอันเป็นสถาปัตยกรรมแบบขอม มีรูปร่างลักษณะอย่างที่เราเห็นในภาพ
78.	นักเรียนกับปราสาทสามองค์ของวัดศรีสวาย	แต่ปราสาทวัดศรีสวายมิได้มีองค์เดี่ยวณะครบมีถึงสามองค์ตั้งอยู่ชิดกัน ถ้ายกกับพระปราสาทสามองค์ที่จังหวัดลพบุรี เราเข้าไปชมภายในกันเถอะครับ
79.	นักเรียนกำลังฟังคำบรรยาย	เมื่อครั้งชุดแต่งบรูณะวัดนี้ได้พบโบราณวัตถุมากมาย เช่น รูปนารายณ์บรรทมสินธุ์ และชิ้นส่วนของเทวรูป ทำให้ให้นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า วัดศรีสวายนี้คงจะเคยเป็นเทวสถานทางศาสนาพราหมณ์มาก่อน แล้วจึงดัดแปลงเป็นวัดทางพระพุทธศาสนาในภายหลัง
80.	หน้าบันรูปนาค	ลวดลายปูนปั้นที่ประดับองค์ปราสาทก็ทำเป็นรูปสัตว์ป่าหิมพานต์ อันเป็นสัตว์ในตำนานที่คอยพิทักษ์รักษาที่อยู่ของเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์อย่างหน้าบันนั้นก็ทำเป็นรูปนาค
81.	ปูนปั้นรูปครุฑ	ตรงโน้นทำเป็นรูปครุฑ
82.	นักเรียนกำลังฟังคำบรรยายที่วัดศรีสวาย	คั้งนั้นศิลปกรรมที่วัดนี้นอกจากจะสะท้อนให้เห็นอิทธิพลศิลปแบบขอมหรือแบบลพบุรีแล้ว

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ยังสละทิวทัศน์เพื่อพิธีผลความเชื่อในลัทธิ ศาสนาพราหมณ์อีกด้วย
83.	นักเรียนกำลังเดินชม รอบองค์พระปรางค์	ตอนนี้มีเวลาอีกเล็กน้อย ก่อนจะไปชม โบราณสถานนอกกำแพงเมือง นักเรียนอาจ เดินชมรอบๆ บริเวณนี้ก็ได้ แต่อย่ามุ่งเข้า ไปในนั้นนะครับ ประเด็นว่าเงินจะกัดเอา
84.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 36-40"	แล้วเราก็ยังมีเวลาเหลือพอสำหรับทำ แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 36-40 ด้วยนะละ
85.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 36-40"	ก่อนออกไปชมโบราณสถานนอกกำแพงเมือง ก็อย่าลืมตรวจคำตอบให้เรียบร้อยเสียก่อน นะครับ
86.	แผนผังแสดงที่ตั้ง เตาทุเรียงและถนน พระร่วง	นอกกำแพงเมืองทางทิศเหนือ ปรางค์ รอยถนนพระร่วงเป็นถนนดินยาว กับบริเวณ เนินดินอันเป็นที่ตั้งเตาเผาเครื่องสังคโลก ในสมัยนั้น
87.	แถวถนนเส้นทาง พระร่วง	ถนนพระร่วงจัดว่าเป็นเส้นทางคมนาคมทาง บกที่สำคัญในย่านใจกลางอาณาจักร การก่อสร้างที่มั่นคงแข็งแรงแสดงให้เห็นถึง ความเจริญก้าวหน้าทางวิศวกรรมของชาว สุโขทัย และแม้ในปัจจุบัน เส้นทางนี้ก็ได้รับ การปรับปรุงใช้ได้เป็นบางตอน

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
88.	เตาทุเรียง	ส่วนเตาทุเรียงที่พวยอยู่ทางเหนือนอกเมืองสุโขทัยนี้ มีอยู่ประมาณ 49 เตา มีลักษณะคล้ายประทุนเรือดังที่เห็นในภาพ
89.	การเรียงถว้ยสามบนท่อนดินเผา	เตาทุเรียง นอกจากจะมีอยู่ที่เมืองสุโขทัยแล้วยังอาจพบได้ที่เมืองศรีสัชนาลัยและที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง แต่ละแห่งจะมีลักษณะการเรียงถว้ยสามแตกต่างกัน ในภาพเป็นการเรียงถว้ยสามบนท่อนดินเผาซึ่งมีอยู่บนพื้นดินตรงกันเตา
90.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัดสะพานหิน อรัญญิกและศรีคกงส์	ด้านตะวันตกของเมืองสุโขทัยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่สูง มีป่าไม้ปกคลุมอยู่ทั่วไป บริเวณนี้เป็นที่ตั้งวัดสะพานหินซึ่งอยู่บนเนินเขากลางอรัญญิก ถัดลงมาเป็นที่ตั้งบ้านโบราณที่เรียกว่า "ศรีคกงส์"
91.	นักเรียนกำลังเดินขึ้นวัดสะพานหิน	บันไดลาดด้วยหินชนวนจะนำเราไปสู่วัดสะพานหินในไม่ช้า
92.	พระอัฐฐารศวัดสะพานหินแลเห็นแต่ไกล	ข้อความตอนหนึ่งในศิลาจารึกกล่าวว่า "เบื้องตะวันตก: เมืองสุโขทัยนี้มีอรัญญิก ในกลางอรัญญิกมีวิหารอันหนึ่ง ยนใหญ่สูงงามแก่กม มีพระอัฐฐารศอันหนึ่งลูกยืน พินหารตั้งกล่าวก็วัดสะพานหินที่เอง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
93.	พระอัฐฐารศวัต สะพานหิน	และพระอัฐฐารศวัตดังกล่าวก็คงจะหมายถึง พระพุทธรูปปูนปั้นปางประทานอภัยของวัด สะพานหินนี้เอง เป็นความงามที่อาจมอง เห็นได้จากที่ไกลๆ เนื่องจากพระวิหารได้ พังหลายไป
94.	พระอัฐฐารศกัปเสา ศิลาแลง	เหลือไว้แต่เสาศิลาแลงกับบางส่วนของมณฑป คานนี้ เป็นที่ประดิษฐานพระอัฐฐารศกัปเสายังคง ปรากฏความงามตามพุทธลักษณะและ ความงามตามอุดมคติของชาวสุโขทัยอยู่อย่าง สมบูรณ์
95.	อรัญญิก	คงได้ทราบแล้วว่าวัดสะพานหินตั้งอยู่กลาง อรัญญิก บริเวณโดยรอบจึงเต็มไปด้วยไม้ นานาพันธุ์ เมื่อ 700 ปีก่อนบริเวณนี้คงจะ คาลาล่าไปด้วยฝูงชนที่พากันมาทำบุญตักบาตร สวดมนต์ตักถินและร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนจะพากันไปชมมหรสพที่ในเมือง
96.	ธรรมสถานในอรัญญิก	อันที่จริงป่าที่เรียกว่า "อรัญญิก" นี้ เป็นที่ สำหรับพระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีผู้เคร่งครัดใน การปฏิบัติธรรมใช้เป็นที่พำนัก นั่งวิปัสณา ศึกษาธรรม จึงมีกฎเล็กๆ และถ้ำมากมาย อยู่ตามหลืบเขา นักเรียนพอจะสังเกตเห็น บ้างไหมครับ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
97.	ท่านบพระร่วง	ไกลออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้มีเขื่อนดินขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ระหว่างเขากิวอ้ายมากับเขาพระบาทใหญ่ ที่เรียกกันว่า "ศรีคกงส์" หรือ "ท่านบพระร่วง" นำจากท่านบนี้จะถูกชักเข้าสู่ตัวเมืองไปเก็บกวาดตามตระพังต่างๆ สำหรับชาวเมืองเอาไว้มากินไว้ใช้ตลอดปี
98.	นักเรียนกำลังเดินลงจากวัดสะพานหิน	ก็เป็นอันสิ้นสุดการเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแต่เพียงเท่านี้ ขอให้ทุกคนลงไปพร้อมกันที่รถจักรยาน เราจะออกเดินทางกันต่อไป
99.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 41-45"	ต่อไปนี้เป็นปรดหัวแบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 41 ถึงข้อ 45
100.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 1 ข้อ 41-45"	แล้วตรวจคำตอบเสียก่อนนะ เมื่อตรวจคำตอบเรียบร้อยแล้วเป็นอันว่าได้เรียนจบบทเรียนตอนที่ 1 และได้ทำแบบฝึกหัดไปทั้งสิ้น 45 ข้อ นักเรียนโปรดให้คะแนนข้อที่ถูกข้อละ 1 คะแนน แล้วรวมคะแนนทั้งหมดด้วยตนเอง จากนั้นก็พิจารณาดูนะคะว่า ได้คะแนนรวมต่ำกว่า 40 หรือไม่ หากได้ต่ำกว่า 40 คะแนนก็ควรเรียนบทเรียนตอนนี้ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงค่อยศึกษาบทเรียนตอนที่ 2 ต่อไป.

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
101.	"ตอนที่ 2 การเมืองการปกครอง"	ตอนที่ 2 ความรุ่งเรืองทางการเมืองการปกครอง
102.	แผนที่แสดงดินแดนล้าน ใจกลางอาณาจักรสุโขทัย	หากการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ การปกครองก็ควรจะเป็นการจัดระเบียบอำนาจให้คงอยู่อย่างเหมาะสมได้นานที่สุด เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์สถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นแล้วความรู้สึกเป็นชาติและความรัก ความผูกพันในเชื้อสายเดียวกันก็ปรากฏชัดเจนนั่นในหมู่คนไทย ซึ่งต่างก็มีส่วนร่วมในการกอบกู้อิสรภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับบ้านเมืองมาด้วยกัน แต่ในระยะแรกนั้นอำนาจและอาณาเขตของสุโขทัยยังไม่มั่นคงนัก
103.	"เมื่อภูเขินใหญ่ได้ สืบเกาเขา..."	เมืองใหญ่ๆ โกล่เกลียงต่างพยายามแยกตัวเป็นอิสระและคอยโอกาสที่จะทำทลายอำนาจของสุโขทัยอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากภาวะที่ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดยกทัพมารุกรานเมืองตากอันเป็นเมืองชายแดนด้านตะวันตกของสุโขทัย ในครั้งนั้นพ่อขุนรามคำแหงได้ตามเสด็จพระราชามีดาออกรบ และด้วยพระชนมายุเพียง 19 ปีเขาก็สามารถเอาชัยชนะต่อขุนสามชน รักษาเมืองไว้ได้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
104.	"ภูไปบ้านทเมือง..."	ตลอดรัชสมัยของพระราชบิดาและพระเชษฐา พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงแสดงพระปรีชา สามารถทางการทหารให้ปรากฏด้วยการรบ ชนะศึกหลายครั้ง ยังผลให้เมืองต่างๆ เกรง กลัวบารมี พวกนั้นมาสวามิภักดิ์ต่อสุโขทัยเป็น อันมาก ประชากรก็เพิ่มมากขึ้นดังจะเห็นได้ จากการขยายกำแพงเมืองและสร้างเมือง ใหม่หลายเมือง
105.	แผนที่แสดงอาณาเขต อาณาจักรสุโขทัยสมัย พ่อขุนรามคำแหง	และเมื่อถึงสมัยที่พระองค์ขึ้นครองราชย์ อาณาเขตของสุโขทัยก็ได้ขยายออกไปกว้าง ไกลที่สุด ดังปรากฏในศิลาจารึกว่า พระองค์ อาจปราบฝูงช้างศึก มีเมืองกว้างขวางหลาย
106.	แผนที่แสดงอาณาเขต ทางทิศตะวันออก	ปราบเบ็องตะวันออกจรดสระหลวง สองแคว ถึงเวียงจันทน์ เวียงคำเป็นที่แล้ว
107.	แผนที่แสดงอาณาเขต ทางทิศใต้	เบ็องห้วยนอนหรือทิศใต้ รอดกนที พระบาง แพรก สุวรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช พังทเลสมุทรเป็นที่แล้ว
108.	แผนที่แสดงอาณาเขต ทางทิศตะวันตก	เบ็องตะวันตกจรดเมืองลอด เมืองหงสาวดี สมุทรหาเป็นแดน
109.	แผนที่แสดงอาณาเขต ทางทิศเหนือ	เบ็องคันทนอนถือทิศเหนือ รอดเมืองแพร์ เมืองน่าน เมืองพลัว พนผังของ เมืองชะวา เป็นที่แล้ว

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
110.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 1-5"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 1 ถึงข้อ 5
111.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 2 ข้อ 1-5"	แล้วตรวจคำตอบเสียด้วยนะละ
112.	"คนโคขี้ข้างมหา พาเมืองมาสู่..."	นโยบายการแผ่ขยายอาณาเขตของพ่อขุน รามคำแหงนั้น จะทรงใช้แสนยานุภาพปราบ ปรามอย่างเด็ดขาดหากมิได้ พระองค์ยังทรง ใช้นโยบายทางการเมืองสร้างความเลื่อมใส ศรัทธา ทำให้หัวเมืองต่างๆ พากันมาสวามิภักดิ์ต่อสุโขทัยมากขึ้น พระองค์ได้สนับสนุน ให้ข้าราชการออกไปสร้างเมืองใหม่ แล้วทรงแต่งตั้งให้เป็น "ขุน" ปกครองเมือง นั้น เมื่อใครบ่พุงโคขี้ชยันนะก็มีโคขี้ทรงเอาผิด แก่บรรดาข้าศึก ด้วยคุณไสยจึงกล่าว จึงสามารถผูกสมัครเมืองเหล่านั้นเอาไว้ได้ อาณาจักรสุโขทัยจึงมีเสถียรภาพมั่นคงซึ่งใน รัชสมัยของพระองค์
113.	แผนที่แสดงที่ตั้ง อาณาจักรมอญ	สำหรับเมืองประเทศราชหรืออาณาจักรอื่น ที่เข้ามาสวามิภักดิ์ด้วยนั้น พระองค์ก็โปรด ให้เจ้าเมืองนั้นๆ ปกครองตัวเอง มีอำนาจ กึ่งอิสระ ดังเช่นหัวเมืองมอญทางทิศ ตะวันตกเฉียงใต้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	ถ้อยบรรยาย
114.	แผนที่แสดงอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรมอญ	เมืองประเทศราชแห่งนี้ ตามประวัติกล่าวว่า มีความผูกพันและเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่ออาณาจักรสุโขทัยตลอดรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง ทั้งนี้ เพราะพระเจ้าฟ้ารั่วผู้เป็นกษัตริย์มอญในเวลานั้นมีฐานะเป็นราชบุตรเขยของพ่อขุนรามคำแหงอีกชั้นหนึ่งด้วย ซึ่งเรื่องราวโดยละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ นักเรียนอาจศึกษาเพิ่มเติมได้จากตำนานเรื่องมะกะโท
115.	แผนที่แสดงที่ตั้งอาณาจักรลานนาไทย	กับอาณาจักรไทยทางเหนือ พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงสร้างสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกัน โดยทรงผูกไมตรีกับอาณาจักรลานนาไทย พระยาแพร์ นาน
116.	พ่อขุนรามคำแหงทรงผูกไมตรีกับพ่อขุนเม็งรายและพ่อขุนงำเมือง	ความสัมพันธ์ดังกล่าวดูเหมือนจะกระชับมากยิ่งขึ้น เพราะพ่อขุนรามคำแหงกับพ่อขุนเม็งรายแห่งลานนาไทยและพ่อขุนงำเมืองแห่งพะเยาล่างก็เป็นพระสหายและเป็นศิษย์ร่วมสำนักอาจารย์เดียวกันมาแต่เยาว์วัย
117.	เชียงใหม่ ปี 1839	จึงปรากฏตามหลักฐานในปีพุทธศักราช 1839 พ่อขุนรามคำแหงทรงช่วยพ่อขุนงำเมืองได้เสด็จขึ้นไ้ช่วยพ่อขุนเม็งรายสร้างเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นราชธานีแห่งใหม่ของอาณาจักรลานนาไทย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
118.	ศิลาจารึกหลักที่ 43	นอกจากนี้จากหลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ 43 ยังแสดงให้เห็นว่าสุโขทัยได้มีสัมพันธ์ไมตรีอันดีกับเมืองน่าน ซึ่งในเวลานี้มีฐานะเป็นเมืองอิสระแห่งหนึ่งของคนไทยทางเหนือ
119.	แผนที่แสดงที่ตั้งอาณาจักรจีน	ส่วนอาณาจักรจีนซึ่งมีอำนาจมากและเป็นอาณาจักรใหญ่ทางเหนือนั้น พ่อขุนรามคำแหงก็ได้เจริญสัมพันธไมตรีด้วยการส่งคณะทูตไปแลกเปลี่ยนกันหลายครั้ง นับตั้งแต่สมัยกษัตริย์ราชวงศ์ซ่งแห่งราชวงศ์ซ่งมาเป็นต้นมา
120.	แผนที่แสดงอาณาจักรสุโขทัยและจีน	การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน นอกจากจะช่วยให้เกิดเสถียรภาพทางชายแดนด้านเหนือแล้วยังเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของสุโขทัยอีกด้วย เพราะมีพ่อค้าต่างชาติเข้ามาค้าขายมากขึ้น สุโขทัยกลายเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้าของชาติต่างๆ รวมทั้งยังมีช่างจีนเข้ามาตั้งเตาเผาทำเครื่องสังคโลกที่สุโขทัย จนหัตถกรรมประเภทนี้ขยายตัวกลายเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถส่งผลิตผลเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศได้
121.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 6-10	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 6 ถึงข้อ 10

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
122.	"ตรวจคำตอบข้อที่ 2 ข้อ 6-10"	แล้วตรวจคำตอบเสียด้วยนะคะ
123.	แผนที่แสดงนครรัฐอิสระ ทางภาคเหนือของไทย	ในด้านการปกครอง เมื่อแรกตั้งเป็นอิสระ สันนิษฐานว่ารูปแบบการปกครองของสุโขทัย คงจะมีลักษณะเช่นเดียวกับการปกครองที่เคย ใช้กันเมื่ออยู่ในอาณาจักรน่านเจ้าและเป็น รูปแบบที่เหมือนกับเมืองอิสระอื่นๆ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่านและพะเยา เมืองเหล่านี้มีอิสระปกครองตนเอง โดยมุ่ง ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในรัฐเป็นสำคัญ
124.	"ลักษณะการปกครอง สมัยสุโขทัย..."	ต่อมาจึงใ้คว่างรากฐานการปกครองในรูป แบบอื่นๆ ให้เหมาะสมกับสภาพการแต่ละ สมัย ซึ่งมีลักษณะที่น่าสนใจได้แก่ การปกครอง แบบพ่อค้าลูก การกระจายอำนาจ การปก- ครองโดยธรรม การปกครองแบบทหารและ ลักษณะการปกครองที่มีแนวโนมเป็น ประชาธิปไตยเป็นต้น
125.	"พ่อขุนศรีอินทราทิตย์..."	การปกครองแบบพ่อค้าลูก เป็นการปกครอง ที่มีรากฐานอยู่บนระบอบครอบครัว เนื่องจาก ในระยะเริ่มตั้งเป็นอิสระ พลเมืองมีน้อย ผู้ปกครองกับประชาชนจึงใกล้ชิดกันเสมือน หนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
126.	"เมื่อชั่วพ่อกู กูบ้าเรอ แกพ่อกู..."	ความผูกพัน การปกครองดูแลกันในครอบครัว ได้ขยายออกสู่สังคมใหญ่ขึ้นโดยลำดับ ประชาชนเคารพเชื่อฟังและนับถือเจ้าเมือง เสมือนบุตรภรรยาเชื่อฟังบิดา และนิยมเรียก เจ้าเมืองว่า "พ่อขุน" ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความผูกพันอย่างใกล้ชิด
127.	พ่อขุนรามคำแหงทรง วาราชการบ้านเมือง	พ่อขุน ผู้เปรียบประดุจหัวหน้าครอบครัวใหญ่ มีหน้าที่ปกครองดูแลประชาชนให้เป็นสุข ป้องกันบ้านเมืองให้พ้นภัยรุกรานจากศัตรู ทรงทำหน้าที่ตุลาการ ระงับข้อพิพาทต่างๆ เพื่อให้ความยุติธรรมแก่ไพร่ฟ้าหน้าดำ
128.	ประชาชนเข้าเฝ้า พ่อขุน	นับเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ผู้นับรอง ได้ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถดูแลทุกข์สุข ได้ทั่วถึงด้วยพระองค์เอง
129.	"มิใช่วันสวรรคต..."	ดังปรากฏในศิลาจารึกว่า ในรัชสมัยพ่อขุน- รามคำแหง พระองค์ได้ทรงออกวาราชการ รับฟังความเดือดร้อนของอาณาประชาราษฎร์ และควบคุมการบริหารบ้านเมืองด้วยพระองค์ เองอยู่เป็นประจำ
130.	"พ่อขุน - พญา"	ต่อมาเมื่อพลเมืองเพิ่มมากขึ้นและอาณาเขต ขยายออกไปกว้างขวาง ตั้งแต่ปลายรัชสมัย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>พอขุนรามคำแหง รูปแบบการปกครองก็ค่อยๆ เปลี่ยนไป ประกอบกับการที่ได้อับสิทธิพล วัฒนธรรมการปกครองของขอมซึ่งนับถือ พระมหากษัตริย์ดุจสมมุติเทพ ฐานะของ ผู้ปกครองจึงเปลี่ยนไป เจ้าเมืองซึ่งเดิม นิยมเรียกว่า "พอขุน" ก็เปลี่ยนไปเป็น "พญา"</p>
131.	<p>"การแบ่งเขตการ ปกครองสมัยสุโขทัย"</p>	<p>ความจำเป็นที่จะต้องควบคุมดูแลดินแดนซึ่ง ขยายตัวกว้างขวางและปกครองพลเมืองที่ เพิ่มมากขึ้นอย่างทั่วถึง นำไปสู่การปกครอง แบบกระจายอำนาจ มีการจัดแบ่งเมืองออกเป็น ชั้น ๆ และโปรดแต่งตั้งขุนนางออกไป ปกครองเมืองต่างๆ มีตำแหน่งเป็นขุน ให้มี อำนาจเด็ดขาดในการปกครองโดยรับนโยบาย จากราชธานี ส่วนประเทศราชซึ่งมักตั้งอยู่ ชายพระราชอาณาเขตก็โปรดให้เจ้านาย เชื้อสายเมืองนั้นปกครองกันเอง เสมือนเป็น กษัตริย์พระองค์หนึ่ง แต่ต้องถวายเครื่องราช- บรรณาการแก่ราชธานีตามกำหนด สามปีต่อ ครั้งและต้องส่งกองทัพมาช่วยเมื่อเกิดสงคราม</p>
132.	<p>แผนที่แสดงที่ตั้งเมือง ลูกหลวงสมัยสุโขทัย</p>	<p>การปกครองแบบกระจายอำนาจนี้แม้จะช่วยให้ สามารถปกครองดูแลได้ทั่วถึง แต่หาก พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเคยานุภาพก็จะเปิด</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		โอกาสให้เมืองต่างๆ แยกตัวเป็นอิสระได้โดยง่าย จึงต้องหาวิธีการควบคุมอำนาจไว้ใหม่ลงไป เช่นสร้างเมืองล้อมปราการรายล้อมราชธานีทั้งสี่ทิศ แล้วโปรดให้พระราชโอรสหรือเจ้านายที่ทรงไว้วางพระทัยไปปกครอง เรียกว่าเมืองลูกหลวง ในสมัยสุโขทัยมีเมืองลูกหลวงทั้งสี่ทิศ ได้แก่ ศรีสัชนาลัย ส่องแคว นครชุมและสระหลวง
133.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 11-15"	ต่อไปนี้โปรดทำแบบฝึกหัด ตอนที่ 2 ข้อ 11 ถึงข้อ 15
134.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 2 ข้อ 11-15"	เมื่อตรวจคำตอบแล้วจึงศึกษาทเรียนต่อไป
135.	"ธรรมราชา"	เมื่อพญาสิทธิขึ้นครองราชย์ บ้านเมืองระส่ำระสายเพราะเมืองต่างๆ พากันแยกตัวเป็นอิสระ พระองค์ต้องดำเนินนโยบายผูกไมตรีกับอาณาจักรใกล้เคียงและหันมาใช้ศาสนาเป็นสื่อกลางในการผูกสัมพันธ์เมืองต่างๆ ให้อยู่ในอำนาจดั้งเดิม เช่นการเผยแพร่ศาสนาและเป็นผู้นำทางความคิดและปัญญา โนมน้าวให้เมืองต่างๆ รับเอาพระพุทธศาสนาไปยึดถือปฏิบัติ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
136.	พระราชกรณียกิจด้าน ศาสนาของพญาลิไท	.ในส่วนองค์พระมหากษัตริย์ ก็ทรงมีมโนใน ทศพิธราชธรรมและทรงประกอบศาสนกิจ มิได้ว่างเว้น ดังปรากฏตามหลักฐานว่า ได้เสด็จออกผนวชนานถึงเจ็ดเดือน อาณาจักร สุโขทัยจึงมีความมั่นคงและส่งสุขอีกราวหนึ่ง ในรัชสมัยพญาลิไท
137.	"ไฟฟ้า หน้าใส"	การปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขได้นั้น นอกจากจะต้องมีเศรษฐกิจที่ดีแล้ว กำลังทหาร ก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อการรักษาอำนาจและอิสรภาพ ของบ้านเมือง ลักษณะการปกครองที่น่าสนใจ อีกแบบหนึ่งในสมัยสุโขทัยก็คือการปกครอง ควบคุมแบบทหาร ในยามสงครามชายฉกรรจ์ ทุกคนต้องเป็นทหาร เพื่อบ้านเมืองสงบก็จะ แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพเลี้ยงพลเมือง ธรรมดา จึงเป็นลักษณะการปกครองที่มุ่ง ประโยชน์ในความปลอดภัยของชาติบ้านเมือง เป็นสำคัญ
138.	"เมื่อถามส่วนความ แก่นั้นด้วยชื่อ"	จากข้อความในศิลาจารึกทำให้เราได้ทราบว่า ชาวไทยในสมัยสุโขทัยไม่เพียงแต่จะมีเสรีภาพ ทางเศรษฐกิจเท่านั้น ในด้านการปกครอง ประชาชนก็ยังมีสิทธิเสรีภาพพอสมควร การ ถวายฎีกาโดยตรงต่อพระมหากษัตริย์เป็นหน- ทางหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมสมัย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
139.	"สร้างป่าหมากป่าพลู..."	นอกจากนี้คำจารึกในหลักศิลาซึ่งเปรียบเสมือนบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองตามกฎหมายในเรื่องทรัพย์สิน
140.	"ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแคล ล้มหายตายกว่า..."	และความคุ้มครองที่พึงได้รับในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมรดก ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีรากฐานมั่นคงอยู่บนหลักการทางกฎหมาย อันเป็นลักษณะหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
141.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 16 - 20"	ต่อไปนี้นำไปจัดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 16 ถึงข้อ 20
142.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 2 ข้อ 16 - 20"	เมื่อตรวจคำตอบเรียบร้อยแล้ว โปรดรวมคะแนนแบบฝึกหัดตอนที่ 2 ทั้งหมดแล้ว พิจารณาว่าคะแนนที่ได้น้อยกว่า 18 หรือไม่ ถ้าหากนักเรียนได้น้อยกว่า 18 คะแนนจากคะแนนเต็ม 20 โปรดศึกษาบทเรียนตอนที่ 2 อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เข้าใจดีขึ้น... จากนั้นจึงค่อยศึกษาบทเรียนตอนที่ 3 ต่อไป

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
143.	"ตอนที่ 3 สังคมและเศรษฐกิจ"	ตอนที่ 3 ความรุ่งเรืองด้านสังคมและเศรษฐกิจ
144.	"เขากลุ่มกันอย่างไร"	เมื่อพูดถึงสังคม เราก็มักจะนึกไปถึงคนจำนวนมากที่มาอยู่รวมกัน มีความผูกพันซึ่งกันและกัน ความผูกพันดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้จากการที่มีความเชื่อในลัทธิศาสนาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติร่วมกันและใช้ภาษาเดียวกัน ฉะนั้นจุดมุ่งหมายโดยย่อของการศึกษาสังคมก็คือการศึกษาเพียงเพื่อให้รู้วาทคนในสังคมนั้นๆ เขาอยู่กันอย่างไหนนั่นเอง
145.	แผนที่อาณาจักรสุโขทัย ยุคต้น	จากหลักฐานต่างๆ เท่าที่ปรากฏทำให้เราพอจะทราบถึงลักษณะของสังคมสุโขทัยว่า ในระยะแรกเริ่มสังคมสุโขทัยยังเป็นสังคมเล็กๆ มีประชากรไม่มากนัก แต่ความผูกพันของทุกคนเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นเสมือนหนึ่งเป็นญาติพี่น้องกัน ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่องมาจากการที่ต้องต่อสู้เพื่ออิสรภาพและการที่ต้องเหน็ดเหนื่อยยากในการสร้างบ้านแปลงเมืองมาด้วยกัน
146.	ชนชั้นในสังคมสุโขทัย	ผู้คนในสังคมสุโขทัยมีฐานะทางความเป็นอยู่และอาชีพแตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกับที่เป็นอยู่ในสังคมอื่นๆ การแบ่งชนชั้นแม้จะมีอยู่แต่ก็ไม่เคร่งครัดนัก เท่าที่เป็นอยู่พอจะจำแนกได้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		เป็น 5 ชนชั้นคือ กษัตริย์ ชุนนาง สงฆ์ ชาวราชการและประชาชน
147.	"เจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ...ทรงดีลเมื่อพรรษา ทุกคน"	การดำเนินชีวิตเป็นไปตามแบบอย่างสังคม ชาวพุทธ ผู้คนในสังคมนับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ไปจนถึงประชาชนต่างมุ่งประกอบ ศาสนกิจกันทั่วหน้า เพราะทุกคนมีศรัทธาใน พระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง และมีวิถีที่ว้าอาวราม เป็นสิ่งแวดล้อมทางวิญญาณที่ช่วยจรโลง ให้ทุกคนมีจิตใจดี
148.	"สังฆราชปราณูเรียน จบปฏิภโตร...ลูกแก่ เมืองนครศรีธรรมราช มา"	ตามประวัติกล่าวว่า เมื่อแรกนั้นชาวสุโขทัย นับถือศาสนาพุทธลัทธิมหาซานตามอย่างจีน ต่อมาเมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ขึ้นครองราชย์ แล้วได้โปรดอัญเชิญพระพุทธศาสนาลัทธิหิน- ยาน นิกลายลังกาวงศ์เข้ามาประดิษฐานใน อาณาจักรแห่งนี้ โดยผ่านเข้ามาทางเมือง นครศรีธรรมราช นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนา ลัทธิหินยาน นิกลาย ลังกาวงศ์ก็ได้แพร่หลาย ต่อมาจนตลอดสมัยสุโขทัย
149.	พระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี ออกแสวงหาความ วิเวกตามป่าเขา	พระพุทธศาสนานิกลายลังกาวงศ์เป็นนิกลายที่ ถือปฏิบัติพระธรรมโดยเคร่งครัด บรรดา สงฆ์สาวกต่างมุ่งเจริญรยะตามองค์พระสัม- มาสัมพุทธเจ้าโดยออกแสวงหาความวิเวก

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ตามป่า เขา เพื่อศึกษาพระธรรมและนั่งวิปัสณา บำเพ็ญเพียร ในกลางอรัญญิกนอกเมืองสุโขทัย จึงมีคำพูดและปฏิบัติได้มากมายที่จัดไว้ เพื่อการนี้
150.	"พระราชกรณียกิจด้าน ศาสนาของพญาลิไท"	ในรัชสมัยพญาลิไทพระพุทธศาสนาได้รับการ ทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง พระองค์ทรง มีศรัทธาแน่นแฟ้นในศาสนาจนถึงกับออกผนวช นานถึง 3 เดือนจนรอบรู้พระธรรมแตกฉาน ทั้งยังใฝ่พระราชนิพนธ์วรรคดีเกี่ยวกับศาสนา และสร้างศาสนาสถาน ศาสนวัตถุมากมาย นอกจากนี้ยังได้เผยแพร่พระศาสนาไปสู่ ดินแดนไกลถึงอีกด้วย พระองค์จึงได้รับ การเฉลิมพระเกียรติเป็น "มหาธรรมราชา"
151.	วัดมหาธาตุเมือง สุโขทัย	ด้วยเหตุนี้สิ่งกลมสุโขทัยจึงเป็นสิ่งกลมที่ดำรง อยู่ตามแบบอย่างสิ่งกลมชาวพุทธ อันสังข รมเช่นถวขบารมีแห่งพระพุทธศาสนา
152.	รูปนารายณ์ลีลา	อย่างไรก็ตาม เทวสถานทางศาสนาพราหมณ์ ที่ปรากฏมีอยู่หลายแห่งในเมืองสุโขทัย กับ เทวรูปและโบราณวัตถุอื่นที่ขุดพบ ทำให้เป็น ที่เชื่อว่าศาสนาพราหมณ์ได้เคยมีบทบาท ควบคู่กับพระพุทธศาสนามาช้านานในดินแดน แถบนี้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
153.	ตุ๊กตาเสียดขนาด	และแม่กระทั่งกัณฑ์คือ การเชื่อถือโศกกลาง กังจะมีอยู่บ้างเช่นกัน ตุ๊กตาเสียดขนาดเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นสำหรับเป็นเครื่องสังเวทหรือเครื่องใช้ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น ในการขจัดความชั่วร้ายหรือช่วยให้ผู้ป่วยหายจากโรคร้ายต่างๆ ตามความเชื่อของผู้คนในยุคหนึ่ง
154.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 1 - 5"	ต่อไปนี้เป็นปรกติทำแบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 1 ถึงข้อ 5
155.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ข้อ 1 - 5"	แล้วตรวจคำตอบให้เรียบร้อย
156.	"ทำไมหากินกันอย่างไร"	เศรษฐกิจก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และปากท้องของผู้คนในสังคม การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจอาจกระทำได้ในหลายระดับ ตั้งแต่ การกำหนดนโยบาย เป้าหมายไปจนถึงเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานที่ศึกษาเพียงเพื่อให้รู้วาทนในสังคมนั้นเขาทำไมหากินกันอย่างไร
157.	"อาชีพหลัก 3 ประการ"	สำหรับเศรษฐกิจของสุโขทัยขึ้นอยู่กับอาชีพหลักสามประการคือ เกษตรกรรม หัตถกรรม และการค้าขาย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
158.	ชวานากำลังยกยอ	<p>โดยสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการเกษตร ทำให้มีดินอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีชาว...</p> <p>...และเมื่อพูดถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่ต่างๆ สภาพที่เราอาจพบเห็นได้ก็จะจะไม่ผิดเพี้ยนไปจากกันมากนัก ไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบัน</p>
159.	แผนผังแสดงภูมิทัศน์เมืองสุโขทัยในอดีต	<p>สร้างป่าหมากป่าพลูทั่วเมืองทุกแห่ง ป่าพร้าวก็น้อยในเวลานี้ ป่าลางก็น้อยในเวลานี้ รอบเมืองสุโขทัยเมื่อแต่ก่อนคงจะเขียวชะอุ่มไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิด มีสิ่งไม้ยืนต้นที่เรียกว่าป่าหมากและพืชไร่เล็กๆ ที่เรียกในศิลาจารึกว่าป่าพลู พืชที่ปลูก ได้แก่ มะพร้าว ชมนุน มะม่วง มะขามและอื่นๆ</p>
160.	แผนผังแสดงภูมิทัศน์ด้านตะวันตกของเมืองสุโขทัย	<p>ด้านตะวันตกของเมืองสุโขทัย ในภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่สูง เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเพาะปลูกให้ได้ผลดียิ่งขึ้น การชลประทานในอดีตนั้นนับว่าเจริญมาก ชาวสุโขทัยรู้จักสร้างทำขบ ผาย-หล่นน้ำ ผึ่งท่อ เพื่อชักน้ำเข้าสู่ไร่นา และนำไปเก็บกักไว้ตามตระพังต่างๆ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 400 แห่งในเขตเมือง เอาไว้กินไว้ใช้ตลอดปี</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
161.	ไรผัก	เมื่อหิเกราะหูดูจะเห็นได้ว่า วิธีชีวิตของชาวสุโขทัยมีความผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้นอันเป็นลักษณะหนึ่งของสังคมเกษตรกรรมโดยทั่วไป มองมาทางนี้ก็มีไร
162.	นาข้าว	หันไปทางโน้นก็มีนา หากเป็นจริงดังคำกล่าวในหลักศิลาจารึก สุโขทัยก็คงจะเป็นสังคมที่นาอยู่มาก เพราะอุดมไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ได้มาจากน้ำพักน้ำแรง สติปัญญาของผู้คนกับสภาพภูมิศาสตร์ ที่เอื้ออำนวยเป็นอย่างยิ่ง
163.	"ใครใครคางา คาก ใครใครคามา คาก"	ในด้านการค้าขาย ประชาชนได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ให้ติดต่อค้าขายทั้งไกลและใกล้ เจ้าเมืองโปรดให้ประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ ใครจะคางาคามา ก็ให้คากได้ไม่บังคับ
164.	"เจ้าเมืองบ่เอาจกอบ ในไพร่ลูทาง"	นอกจากนี้ยังเปิดให้มีการค้าเสรี ประชาชนมีอิสระเต็มที่ในการค้าขาย โดยยกเว้นภาษีผ่านด่านทั้งทางบกและทางน้ำ จึงมีพ่อค้าต่างเมืองเข้ามาติดต่อค้าขายกับอาณาจักรสุโขทัยเป็นอันมาก
165.	"เบื้องคั่นนอนเมือง สุโขทัยนี้มีตลาดปสาน"	การค้าขายในเขตเมืองมีตลาดปสานเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้า เงินตราที่ใช้คือเงิน

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		พลดวง คำว่า "ปราสาท" ก็คงจะมาจากภาษาเปอร์เซียว่า "บาชาร์" มีลักษณะคล้ายตลาดนัด คือมีพ่อค้าแม่ค้านำสินค้าต่างๆ ไปวางขายกัน แต่ความเจริญก้าวหน้าของตลาดจะมากน้อยอย่างไรนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด
166.	แผนผังแสดงเส้นทางพระร่วง	การติดต่อค้าขายในย่านใจกลางอาณาจักร นอกจากจะอาศัยแม่น้ำลำคลองและเส้นทางเกวียนแล้วยังมีเส้นทางพระร่วง เชื่อมระหว่างเมืองศรีสัชนาลัย สุโขทัยและกำแพงเพชร ช่วยให้การคมนาคมในย่านนี้สะดวกยิ่งขึ้น
167.	แผนที่แสดงเส้นทางการค้าระหว่างสุโขทัย-อ่าวไทย	ส่วนการติดต่อค้าขายกับอาณาจักรอื่นๆ ก็อาศัยลำน้ำสายต่างๆ ได้แก่ แม่น้ำปิง ยม น่านและแม่น้ำป่าสักเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าไปรวมกันที่เมืองพระบางหรือนครสวรรค์ในปัจจุบัน แล้วล่องต่อไปตามลำน้ำเจ้าพระยา แล้วออกสู่ทะเลทางอ่าวไทย
168.	แผนที่แสดงเส้นทางเดินเรือทางฝั่งตะวันออก	เส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางที่สะดวกต่อการขนส่งสินค้าไปขายยังประเทศทางตะวันออกและหมู่เกาะทางใต้ เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บอร์เนียว จีน และญี่ปุ่น เป็นต้น

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
169.	แผนที่แสดงเส้นทางเดินบกจากสุโขทัย-เมะอะตะมะ	ส่วนทางบกมีเส้นทางสำคัญที่ใช้ลำเลียงสินค้าจากเมืองสุโขทัยไปยังเมะอะตะมะ อันเป็นเมืองท่าสำคัญบนฝั่งทะเลตะวันตก
170.	แผนที่แสดงเส้นทางเดินเรือทางฝั่งตะวันตก	สินค้าจากต่างประเทศจะถูกนำเข้ามาขายในอาณาจักร ขณะเดียวกันสินค้าจากสุโขทัยก็จะถูกส่งออกจำหน่ายตามเส้นทางนี้ ไปยังหัวเมืองมอญ หรือส่งต่อไปขายยังมลายู อินเดีย และเปอร์เซียซึ่งอยู่ทางตะวันตกของอาณาจักรสุโขทัย
171.	สินค้าออกสมัยสุโขทัย	สินค้าออกที่สำคัญได้แก่ หนังสัตว์ ไม้หอมและผลิตภัณฑ์จากป่า
172.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 6 - 10"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 6 ถึงข้อ 10
173.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ข้อ 6 - 10"	เสร็จแล้วโปรดตรวจคำตอบจากคำตอบที่ให้มาเสียก่อน แล้วจึงศึกษามทเรียนต่อไป
174.	เรื่องสำรวจในอ่าวไทย	การติดต่อค้าขายกับดินแดนที่อยู่ห่างไกลในรูปแบบการค้าสำเภานั้น ย่อมอาศัยเส้นทางทะเลเป็นสำคัญ เป็นที่น่าอินดีว่า หลักฐานต่างๆ ที่อาจให้ความกระจ่างในเรื่องนี้มีวันจะเพิ่มมากขึ้น เพราะนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2517 เป็นต้นมา กรมศิลปากรได้สนับสนุนให้มีการ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		สำรวจแหล่งโบราณคดีใต้อุโมงค์ โดยดำเนินการในเขตท้องที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดชลบุรี และที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง
175.	นักประดาน้ำกำลังลงจากเรือสำรวจ	การขุดค้นโบราณวัตถุที่อาจจมอยู่ใต้อุโมงค์ปากอ่าวไทยตามโครงการโบราณคดีใต้น้ำดังกล่าว จำต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญและนักประดาน้ำที่ชำนาญ กงเหล่านี้นอกจากใช้ความพยายามอย่างยิ่งในการค้นหาซากเรือโบราณที่อาจจมอยู่ใต้อุโมงค์ทะเลแห่งนี้
176.	นักประดาน้ำกำลังทำงานใต้น้ำ	เป็นภาระกิจที่ต้องต่อสู้กับคลื่นลมและความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ ซึ่งเป็นเหตุให้การทำงานต้องหยุดชะงักไปหลายครั้ง แต่ความเหนื่อยยากทั้งหลายก็ดูเหมือนจะมลายไปสิ้น เมื่อนักประดาน้ำได้พบซากเรือโบราณพร้อมด้วยเครื่องสังคโลกและโบราณวัตถุอื่นจำนวนมากจมอยู่ใต้อุโมงค์ทราย
177.	ขุดสังคโลก	ขึ้นแล้วขึ้นเล่า ถูกนำขึ้นมา บันทึกรูปพรรณสัณฐานโดยละเอียด เพื่อส่งต่อไปเก็บรักษาไว้ในที่อันเหมาะสม
178.	ไหสังคโลก	สักวันหนึ่งนักเรียนอาจจะไปเจอมันเข้าไปในพิพิธภัณฑ์แห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้ การค้นพบครั้งนี้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>ยอมเป็นสิ่งยืนยันว่า เครื่องสังคโลกคงจะเป็นสินค้าออกที่สำคัญของอาณาจักรสุโขทัย โดยอาจส่งไปขายยังมลายู เกาะบอร์เนียว ชวา ฟิลิปปินส์และไกลไปจนถึงญี่ปุ่น</p>
179.	<p>"ช่องโกลก - ๕ ซังโกะโรระกุ ยากิ"</p>	<p>คำว่า "สังคโลก" สันนิษฐานว่าคงจะเพี้ยนมาจากคำว่า "ช่องโกลก" ซึ่งแปลว่าเตาเผาดินช่อง ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่องจากการที่ช่างทำด้วยขามเงินได้นำวิธีการทำเครื่องสังคโลกมาเผยแพร่ในอาณาจักรแห่งนี้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งยังปกครองจีนนั่นเอง สำหรับเครื่องสังคโลกที่ปรากฏอยู่ในประเทศญี่ปุ่นนั้นเรียกว่า "ซังโกะโรระกุ ยากิ" นิยมใช้เป็ยภาชนะสำหรับประกอบพิธีน้ำชาในหมู่ชนชั้นสูงของสังคมนั้น</p>
180.	<p>แหล่งผลิตเครื่องสังคโลกที่สำคัญของสมัยสุโขทัย</p>	<p>การผลิตเครื่องสังคโลกในสมัยสุโขทัยจึงเป็นหัตถกรรมขนาดใหญ่จนถึงขั้นเป็นอุตสาหกรรม มีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่เมืองสุโขทัย ศรีสัชานาลัย และเมืองพิษณุโลก สำหรับแหล่งผลิตที่เตาป่ายางและเตาเกาะน้อย เมืองศรีสัชานาลัยนั้น มีขนาดใหญ่กว่าที่อื่นๆ ทั้งนี้เพราะพื้นที่บริเวณนั้นมีวัตถุดิบจำนวนมากและมีคุณภาพดีกว่า</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
181.	เศษซามสังคโลก ลายดอกไม้	การทำเครื่องสังคโลกเป็นหัตถกรรมที่ต้องอาศัยความชำนาญและมีฝีมือประณีต เพราะนอกจากจะต้องปั้นถ้วยชามเพื่อนำไปเผาแล้วยังต้องเคลือบด้วยน้ำยาสีขาวนวลบาง สีเขียวไขขาวบาง บางครั้งก็เขียนลวดลายตกแต่งเป็นรูปปลาบาง กงจักรบาง ดอกไม้บาง ค้างภาพ
182.	เครื่องสังคโลกรูป เต็ยรเทวดาและห้วมกร	สิ่งของที่ผลิตมีทั้งภาชนะขนาดใหญ่ ประเภทโอ่งอ่าง รูปปั้น เต็ยรเทวดา หนวยักษ์
183.	ตุ๊กตาสังคโลก	ไปจนถึงเครื่องปั้นดินเผาขนาดกลางและขนาดเล็ก เช่น กระปุก โถ ฆะอบ ตลับและตุ๊กตาเสี่ยกะบาล
184.	ข้อฟ้าสังคโลกลาย- เทพพนม	นอกจากนี้ ยังคิดแปลงเป็นเครื่องตกแต่งอาคารตั้งแต่กระเบื้องมุงหลังคา ข้อฟ้ารูปเทพพนม
185.	บราลีสังคโลก	บราลี
186.	ห้วมกรสังคโลก	และห้วนาคหรือห้วมกร สำหรับประดับหลังคาอาคารสถานต่าง ๆ
187.	"แบบฝักหัตถตอนที่ 3 ข้อ 11 - 15"	ต่อไปนี้นำไปจัดทำแบบฝักหัตถตอนที่ 3 ข้อ 11 ถึงข้อ 15
188.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ข้อ 11 - 15"	เมื่อทำเสร็จแล้ว นำไปตรวจคำตอบเสียด้วย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
189.	เครื่องแต่งกายสมัย สุโขทัย	สิ่งทอสุโขทัยนอกจากจะเป็นสิ่งทอชาวพุทธ ที่สงบบรมเย็น และเป็นสิ่งทอเกษตรกรรมที่ อุดมสมบูรณ์แล้ว ยังเป็นสิ่งทอที่อุดมไปด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม มีวัฒนธรรม การแต่งกายและประเพณีต่างๆ ที่เป็นแบบ- ฉบับของตนเอง
190.	"นพมาศนามแม่ เดิมมา..."	ประเพณีบางอย่างได้รับสืบทอดมาจากสิ่งทอ แต่ก่อน บางอย่างก็ได้คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ และเมื่อพูดถึงประเพณีสมัยสุโขทัย เราก็คง อดไม่ได้ที่จะต้องนึกถึงประเพณีหนึ่งที่นามพ- มาศได้ให้กำเนิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้
191.	ประเพณีลอยกระทง	ประเพณีดังกล่าวคือการลอยกระทงนั่นเอง
192.	"1826" พอขุนราม คำแหงทองอักษร	ภาษาก็นับเป็นวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วย ยึดเหนี่ยวผู้คนในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียว กัน นับเป็นความภูมิใจใหญ่หลวงที่เราชาวไทย ได้มีโอกาสใช้ภาษาของตนเองเป็นครั้งแรก เมื่อพอขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์ อักษรไทยขึ้น ในปีพุทธศักราช 1826
193.	ลายสือไทย	ดังปรากฏข้อความในศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า "เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี 1205 ศกปีมะแม พอขุนรามคำแหงหาใคร่ใจในใจ แลได้"

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ลายสือไทยนี้ ลายสือไทยนี้จึงมี เพื่อขุนขุนนี้ ใส่ไว้
194.	แผนภูมิแสดงที่มา ของลายสือไทย	อักษรไทยที่ประดิษฐ์ขึ้นนี้ดัดแปลงมาจากอักษร ขอมและอักษรมอญ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม อันล้ำค่าและเป็นสื่อกลางในการติดต่อ ทำให้ เกิดความสามัคคีและความภาคภูมิใจในความ เป็นชาติไทย
195.	ลายสือไทย แสดงการ วางรูปสระไว้หน้า พยัญชนะ	การวางรูปอักษรในระยะแรก วางสระและ พยัญชนะไว้บนบรรทัดเดียวกัน โดยเอาสระ ไว้หน้าพยัญชนะ เช่น เอาสระอี และสระ เอ ไว้หน้า ม. มา
196.	ลายสือไทย	และเอาสระอี ไว้หน้า ส. เสือ
197.	ลายสือไทย แสดง รูปวรรณยุกต์เอกและโท	วรรณยุกต์ที่ใช้กำกับเสียงมีเพียงสองรูปคือ วรรณยุกต์เอกและโท โดยเขียนรูปวรรณยุกต์ โทเหมือนรูปวรรณยุกต์จัตวาในปัจจุบัน
198.	ลายสือไทยเขียนตาม หลักเกณฑ์ปัจจุบัน	ต่อมาได้มีการดัดแปลงแก้ไขให้ผิดไปจากเดิม บ้าง เช่น จัดวางรูปอักษรเสียใหม่ โดยวาง สระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ไว้ทางด้านข้าง ข้างหลังบ้าง ข้างบนบ้าง และบางทีก็เอาไว้ ข้างกลางบรรทัด ตามหลักเกณฑ์กำหนดขึ้น ใหม่ ลายสือไทยจึงได้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
199.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 16 - 20"	ต่อไปนี่โปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 16 ถึงข้อ 20
200.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ข้อ 16-20"	แล้วตรวจคำตอบด้วยตนเอง หวังว่านักเรียน คงจะทำได้ดีและถูกต้องทั้งหมด
201.	"ขอขอบคุณภาควิชา เทคโนโลยีทางการ ศึกษา..."	ต่อจากนี้ นักเรียนจะได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยว กับวัฒนธรรมประเพณีสมัยสุโขทัยจากสไลด์ ชุด "ประเพณีลอยกระทง" สไลด์ชุดนี้ได้รับความ เอื้อเฟื้อจากภาควิชาเทคโนโลยีทางการ ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
202.	โบราณสถานเมืองเก่า สุโขทัย	โบราณสถานประจักษ์พยานของความรุ่งเรือง ในอดีต ในปริซึมพลแห่งนี้เมื่อเจ็ดร้อยปีก่อน คือจุดเริ่มต้นของความเป็นไทย หนังสือไทย และขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย
203.	โบราณสถานเมืองเก่า สุโขทัย	และในอดีตประเพณีหนึ่งเคยนำความรื่นเริง บันเทิงใจ ความสุข ความสนุกสนาน การเบียดเสียดขัดแย้งกันเพื่อเข้ามาดู เขามาร่วมในงานพิธี หลักศิลาจารึกโลกลาว ถึงสถานที่นั้นว่า "เมืองสุโขทัยนี้มีสี่ปากประตู หลวง เขียรยอมตนเสียดกันเข้ามาดู ท่านเผาเทียน ท่านเล่นไฟ"

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
204.	"ประเพณีลอยกระทง"	จากหลักฐานดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า ประเพณีลอยกระทง เฝ้าเทียนเล่นไฟ ใดถือกำเนิดขึ้นมา ณที่แห่งนี้
205.	เพ็ญเดือนสิบสองที่ เมืองเกาส์โซทัย	เดือนสิบสองลอยกระทงหลวง ชนทั้งปวงลอยตามอร่ามแสง ดอกไม้ไฟโชติช่วงเป็นดวงแดง ทั้งทุกแรงตั้งตงตั้งสะพาน ในฤดูเดือนสิบสองเป็นเวลาที่น่าในแม่น้ำใส สะอาดและมากจนเต็มฝั่ง ในกลางเดือนนั้น พระจันทร์มีแสงสว่างแจ่มใส
206.	ประชาชนเที่ยวงาน เทศกาลลอยกระทงที่ สุโขทัย	ขึ้นมาอีกครั้งตั้งใจจะย้อนกลับไปหาดอดีต ถึงหาก จะมีใช้อดีตที่แท้จริง แต่การฟื้นฟูประเพณีไทย ครั้งนี้ก็ได้พยายามทำให้กลายเป็นที่สุด โดยยึด คำบอกเล่าและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อันมีข้อความในศิลาจารึกเป็นหลัก
207.	เริ่มขบวนแห่บนถนน จรัลวิถีทอง	งานฟื้นฟูครั้งนี้เป็นงานใหญ่ที่ตองอาศัยความ ร่วมมือร่วมใจจากหลายฝ่าย กรมศิลปากร องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และชาวสุโขทัย ยากันที่จะกล่าวเป็น ถ้อยคำสำหรับความแข็งขันและความพร้อมใจ จริงใจในการอนุรักษ์ศิลปะและขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของชาติเอาไว้ เป็นน้ำใจ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ที่หน้าหนังสือขิงแก่
208.	ชวอนแทกลองยาว	และเมื่อทุกอย่างพร้อม ชวอนก็เริ่ม ชวอนนี้แบ่งออกเป็นตอนๆ แต่ละตอนแสดงถึงประวัติศาสตร์สำคัญที่เกิดขึ้นและผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวสุโขทัยในสมัยนั้น
209.	ชวอนหน้าตึกจารึก	ก่อนก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย ชาวไทยได้นำการรุกรานของจีนลงมาทางใต้ ปรากฏตามหลักฐานว่า ดินแดนที่ไทยพวยลงมาอยู่ในที่ใหม่นี้ เคยอยู่ในอำนาจการปกครองของขอมมาก่อน จนต่อมาในปีพุทธศักราช 1821 พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ขึ้นครองเมืองสุโขทัย พระองค์ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นแล้วทรงจารึกไว้ในหลักศิลา
210.	ชวอนเกวียนหลวง	ชวอนเกวียนหลวง จัดวางพนมหมาก พนมดอกไม้ม พนมหมากคือพนมหรือพุ่มที่จัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม เพื่อวางเครื่องกินประเภทหมากพดู
211.	ชวอนหน้าพนมดอกไม้	พนมดอกไม้ คือพุ่มดอกไม้สดที่ชาวเมืองจัดทำขึ้นเป็นประจำเวลาเทศกาลต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องสักการะ แทนที่จะใช้ดอกไม้รูปเทียน ธรรมดาก็นำมาจัดแต่งด้วยฝีมือและศิลปะอัน

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ประณีต พนมกอกไม้คือเป็นของสูงที่ทำได้ เพื่อบูชาพระรัตนตรัย แต่ในวิธีนี้ทำขึ้นเพื่อ ใช้สักการะพอบุรรมกำแหงหาราช
212.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 21-25"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 21 ถึงข้อ 25
213.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ข้อ 21-25"	เสร็จแล้วตรวจคำตอบเสียด้วยนะ
214.	ชบวนช่างพ่อน	ชบวนช่างพ่อนมีจำนวนทั้งสิ้น 721 คน เพื่อ เป็นเครื่องหมายของความเจริญในอดีตของ เมืองสุโขทัย ที่เริ่มต้นเมื่อประมาณ พุทธศักราช 1800 และ ณ ที่นี้.....เป็นต้นกำเนิดของกระทงรูป ดอกบัว ความประวัตินี้ของท้าวศรีจุฬาลักษณ์ หรือที่เรียกกันว่านางนพมาศนั้น ได้กล่าวไว้ว่า
215.	ชบวนหน้านางนพมาศ และกระทงใหญ่	นางนพมาศได้ถือกำเนิดขึ้นในสมัยสุโขทัย เมื่อประมาณ 700 ปีที่ผ่านมา นางเป็นหญิง รูปสวย บิดาเป็นที่พระศรีมหาโพธิ์ มารดาชื่อ เรวดี โดยเหตุที่นางเป็นหญิงสวยและมีศิลป- วิทยาการ มีสติปัญญา บิดามารดาจึงนำเข้า ถวายตัวในสมเด็จพระร่วงเจ้า

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
216.	นางนพมาศประดิษฐ์ กระตางถวายพระรวางเจ้า	นางได้แสดงฝีมือให้ปรากฏ คือทำกระตางเป็นรูปดอกบัวในวันเพ็ญเดือนสิบสอง ดังมีกล่าวไว้ในตำนานว่า "ช้าน้อยก็กระทำโคมลอยคิดตกแต่งให้งามประหลาดกว่าพระสนมกำนัลทั้งปวง จึงเลือกถวายแก่สร้อยต่างๆ ประดิษฐ์เป็นรูปดอกกระมุท ขานกลีบรับแสงพระจันทร์ใหญ่ประมาณเท่ากวางระดวะ
217.	นางนพมาศลอยกระตาง	เมื่อสมเด็จพระรวางเจ้าทอดพระเนตรเห็นกัตรงคำริว่ากระตางรูปนี้สวยงาม ต้องด้วยลักษณะของที่จะลอยกลางน้ำ จึงตรัสให้ใช้กระตางรูปนี้เป็นแบบต่อมาจนถึงปัจจุบัน
218.	ขบวนแห่หน้าโคม	วันเพ็ญเดือนสิบสอง เป็นนักษัตรฤกษ์ชั๊กโคมลอยโคม ประชาชนชายหญิงต่างตกแต่งโคมชั๊กโคมแขวน โคมลอยทุกตระกูลทั่วทั้งพระนคร
219.	ประชาชนกำลังสักการะ อนุสาวรีย์พญาราม- คำแหง	ไพร่ฟ้าหน้าใส ชีวิตความเป็นอยู่ ความเจริญรุ่งเรืองทางค่านจิตใจของชาวสุโขทัย ที่มีแบบฉบับการปกครองที่เรียกว่า "พ่อกับลูก"
220..	ขบวนแห่หน้าช้าง	ผืนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ไครไครตาช้างตา ไครไครก้ามาคา
221.	ถนนกำลังไหว้พระ	สภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวสุโขทัย ในสมัยนั้นคงจะมีแต่ความสุข ความไม่

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		เบียดเบียน ความโอบอ้อมอารี จิตใจที่บริสุทธิ์
222.	ขบวนแห่ "งูวัวไปคำ"	การค้าขายแลกเปลี่ยนมืออยู่โดยทั่วไป ระหว่างหัวเมืองต่อหัวเมือง ทั้งใกล้และไกล
223.	ขบวนแห่ "ขี่ม้าไปขาย"	งูวัวไปคำ ขี่ม้าไปขาย ชาวเมืองมีอิสระ เต็มที่ในการค้าขาย เพราะเจ้าเมืองไม่ เอาจังกอย
224.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ขอ 26 - 30"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 3 ขอ 26 ถึงขอ 30
225.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ขอ 26 - 30"	เมื่อเสร็จแล้ว ก็ตรวจคำตอบเสียด้วยนะคะ
226.	"ท่านเผาเทียน ท่านเล่นไฟ..."	ในศิลาจารึกโคลกกล่าวถึงประเพณีเผาเทียน เล่นไฟ แต่ก็จะสืบย้อนหลังไปถึงความเป็น มาของประเพณีนี้ก็จะทราบได้ว่า ประเพณี สืบเนื่องมาจากพระราชพิธีจองเปรียง ซึ่งหมายถึงพระราชพิธีในวันเพ็ญเดือนสิบสอง อันเป็นนักษัตรฤกษ์ชก โคมลอย โคม บรรดา ประชาชนในสมัยนั้นต่างตกแต่งโคมชก โคมแขวน โคมลอยทั่วทั้งพระนคร แล้วก็ชวน กันเล่นมหรสพทั้งสิ้นสามราตรี

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
227.	ผานเทศกาลลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟที่เมือง เกาสู้โขทัย	และเมื่อถึงยามราตรี การลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟก็ดูจะมีความหมาย และชวน ให้ระลึกถึงองค์ลอยกระทง เมื่อครั้งอดีตยิ่งขึ้น
228.	พระเจดีย์ประดับด้วย ประทีปโคมไฟ	คืนนี้พระเจดีย์สูงเสียดฟ้า ลอยเด่นอยู่ในนภา- กาศ ส่องแสงสีนวลกระจ่างไปทั่วบริเวณ จนแลเห็นพระเจดีย์ทรวดทรงต่างๆ ซึ่งประดับ ด้วยประทีป แลเห็นเป็นรูปเป็นร่าง อยู่ตรงนี้ ตรงโน้น
229.	ตระพังเงินประดับด้วย ประทีปโคมไฟ	ตระพังเงินอันกว้างใหญ่เปี่ยมไปด้วยน้ำ รอบตระพังสว่างเรืองไปด้วยประทีปโคมไฟ ปักอยู่รายรอบ แสงประทีปโคมไฟสะท้อนจาก ผิวน้ำทวีจำนวนเป็นสองเท่า
230.	พลู	เป็นบรรยากาศดีมีค่าที่เกล้าไปด้วยเสียงพลู ตะไล ไฟพะเนียง ไฟน้ำตก เหมือนคำกล่าว ในศิลาจารึกว่า "เมืองสุโขทัยนี้มีดั่งจักแตก"
231.	ตะไล	และนี่ก็คือที่มาของคำว่าเผาเทียนเล่นไฟ เพราะการเล่นไฟก็คือการจุดพลู ตะไล ไฟพะเนียง ไฟลูกหนูและอื่นๆ
232.	กระทงในตระพัง	ส่วนการเผาเทียน ก็หมายถึงการจุดเทียนลอย ในน้ำซึ่งก็คือการลอยกระทงนั่นเอง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
233.	เด็กกำลังลอยกระทง	การลอยกระทงจะลอยกันในกระทงต่างๆ เช่นกระทงเงิน กระทงตะกวน กระทงสอ กระทงที่มีก้นหมายถึงสระน้ำหรือบ่อน้ำ ที่ชักน้ำไว้กินในสมัยนั้น
234.	นางนพมาศกำลังลอยกระทง	ประเพณีลอยกระทงสืบเนื่องมาจากการบูชาพระผู้เป็นเจ้าของในลัทธิศาสนาพราหมณ์ แต่ไทยรับเอามาดัดแปลงเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาเสีย โดยถือว่าเป็นการบูชา รอยพระพุทธรูปที่ปรากฏอยู่กลางแม่น้ำนั้นเท่านั้น
235.	เด็กๆ กำลังลอยกระทง	ประเพณีลอยกระทงจัดเป็นมรดกที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์เอาไว้ให้ลูกหลาน เป็นเครื่องผูกจิตใจของปวงชนชาวไทยให้อยู่รวมเข้ามาเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นเครื่องจรรโลง และเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ อันยากนักที่ชาติหนึ่งชาติใดจะรักษาเอาไว้ได้
236.	ย่าวต่างประเทศกำลังเตรียมตัวลอยกระทง	เป็นหน้าที่ของคนในชาติควรจะรู้และศึกษาเองไว้ เพื่อรับความเป็นชาติไทยไว้เป็นมรดกอย่างเต็มภาคภูมิ ได้ยึดถือปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง อันเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ชาติไทยดำรงอยู่อย่างเที่ยงไทยสืบไป เราจะไม่สนใจประเพณีลอยกระทงก็บางหรือจะ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
237.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 31 - 35"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 31 ถึงข้อ 35
238.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 3 ข้อ 31 - 35"	เมื่อตรวจแบบฝึกหัดเรียบร้อยแล้วก็เป็นอันว่า นักเรียนได้เรียนจบบทเรียนตอนที่สามแล้ว นะละ ขอให้รายละเอียดแบบฝึกหัดตอนที่สาม ทั้งหมด แล้วพิจารณาดูว่าได้นอนกว่า 30 คะแนนหรือไม่ ถ้าได้น้อยกว่า 30 คะแนน ก็ควรที่จะเรียนบทเรียนตอนที่สามซ้ำอีกครั้ง ก่อนจะผ่านไปเรียนตอนที่สี่ต่อไป
239.	"ตอนที่ 4 ความรุ่งเรือง ด้านศิลปกรรม"	ตอนที่ 4 ความรุ่งเรืองด้านศิลปกรรม
240.	ศาสตราจารย์ศิลป์ พระศรี	ศาสตราจารย์ศิลป์ พระศรี บรมครูทางศิลปะ ท่านหนึ่งของไทยเคยกล่าวว่า อารยธรรม ยุครุ่งเรืองหรือยุคทองย่อมขึ้นอยู่กับความเจริญ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ และนับตั้งแต่เราได้ รวมตัวกันเป็นชาติแล้ว สุโขทัยก็ควรจะเป็น ยุคทองยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ศิลปกรรม ของไทย
241.	"ปัจจัยเกื้อหนุนใหม่ในการ สร้างสรรค์ศิลปกรรม"	ศิลปกรรมสมัยสุโขทัยได้เจริญรุ่งเรืองขึ้น โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์และความปลอดภัยทาง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>ภูมิศาสตร์ การเป็นศูนย์กลางอารยธรรมจากแหล่งต่างๆ ความมั่งคั่งในวัสดุก่อสร้าง ความเป็นชาติเอกราช มีอิสระเสรีมาในประวัติศาสตร์และการมีศรัทธามั่นในพระพุทธศาสนา</p>
242.	"ศาสนา - เอกราช"	<p>โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นชาติเอกราช มีอิสระเป็นไทแก่ตัวและการมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้น เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ศิลปกรรมในยุคนี้เจริญขึ้นอย่างมีเอกลักษณ์ พร้อมทั้งมีการสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามากมาย ดังจะได้อธิบายกันต่อไป</p>
243.	"ศิลปกรรม..."	<p>แต่ก่อนอื่นเราควรจะทราบว่า ศิลปะเป็นเรื่องของความงาม มีความงามหลายอย่างที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ไว้ให้แล้ว. แต่บางอย่างเป็นความงามที่มนุษย์คิดทำขึ้นเอง การสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นความงามเพื่อความพึงพอใจของมนุษย์นี้เอง เราเรียกว่าศิลปกรรม</p>
244.	ศิลปะ 6 แขนง	<p>มนุษย์ทุกคนย่อมปรารถนาที่จะได้สัมผัสกับความในรูปแบบต่างๆ ใหญ่ที่สุด และรูปแบบของความงามก็มีอยู่มากมายที่สามารถพบเห็นและสัมผัสได้ ทั้งในแขนงจิตรกรรม ประติมากรรม</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		วรรณกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์และ ดุริยางคศิลป์
245.	"เมื่อจักเขาเวียง..." ช่างพ่อนในวัดมหาธาตุ	นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์น่าจะเป็นศิลปะที่ เฟื่องฟูไม่น้อยในสมัยสุโขทัย เพราะในศิลา- จารึกมีกล่าวไว้ว่า เมื่อมีงานเทศกาลต่างๆ ชาวเมืองจะพากันขบร้อง ฟ้อนรำ เล่นดนตรี กันเป็นที่สนุกสนานครื้นเครง
246.	หนังสือไตรภูมิพระร่วง	ในคานวรรณกรรมก็ปรากฏว่ามีวรรณคดีที่สำคัญ นับตั้งแต่ศิลาจารึกหลักที่ 1 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นวรรณคดีเรื่องแรกของไทย คำรับนาง- นพมาศ ตลอดจนวรรณคดีชิ้นสำคัญที่มีเนื้อเรื่อง เกี่ยวกับศาสนา คือเรื่องไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระมหาธรรมราชาลิไท
247.	ขำมสังคโลกลายดอกไม้	สำหรับงานคานจิตรกรรมซึ่งหมายถึงการเขียน ภาพ วาดลายเส้น ก็เป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่ง ที่อาจพบได้ในการเขียนลวดลายบนภาชนะ เครื่องปั้นดินเผา
248.	ภาพจำหลักลายเส้น รูปมาที่วัดศรีชุม	และการเขียนภาพฝาผนังที่คงอาศัยความ ชำนาญในฝีมืออย่างสูงส่ง ที่เห็นอยู่นี้คือภาพ เรื่องราวในชาดกที่แกะสลักเป็นลายเส้นบน แผ่นหินชนวน มีจำนวนกว่า 50 ภาพ ปรากฏ อยู่ที่เพดานอุโมงค์ในผนังมณฑปวัดศรีชุม

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
249.	ลายปูนปั้นรัศมีนครเทเวศ	ส่วนงานประติมากรรมซึ่งหมายถึงการปั้น หล่อ และแกะสลัก จะปรากฏให้เห็นทั่วไปตามศาสนสถานต่างๆ ได้แก่ การปั้นปูนเป็นลวดลายประดับรัศมีนครเทเวศ และลวดลายปูนปั้นประดับผนังโบสถ์วัดบางพระฯ เมืองศรีสัชนาลัย ซึ่งนับว่ามีความงดงามเป็นเลิศ
250.	ลวดลายแกะสลักบนแผ่นไม้ปูลู	การแกะสลักไม้เป็นลวดลายสำหรับประดับอาคารสถานต่างๆ ภาพนี้เป็นลวดลายแกะสลักบนไม้ปูลูประดับแท่นพระปราสาทวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองเชลียง
251.	พระพุทธรูปชินราชจำลอง	ผลงานด้านประติมากรรมที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของยุคสุโขทัยคือ งานพุทธปฏิมากรรม หรือการสร้างพระพุทธรูป ซึ่งปรากฏให้เห็นในการสร้างพระพุทธรูปชินราช ภาพนี้คือพระพุทธรูปชินราชจำลองศิลปะสุโขทัย ประดิษฐานอยู่ในอุโบสถวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จำลองแบบมาจากพระพุทธรูปชินราชที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก
252.	อาคารสมัยสุโขทัย	สำหรับงานด้านสถาปัตยกรรมนั้น ส่วนใหญ่จะปรากฏให้เห็นตามศาสนสถานต่างๆ ในรูปของสถูป เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ซึ่งยังคงปรากฏเค้าความงามให้เห็นได้จนทุกวันนี้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
253.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 1 - 5"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 1 ถึงข้อ 5
254.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 4 ข้อ 1 - 5"	เสร็จแล้วโปรดตรวจคำตอบให้เรียบร้อย
255.	พระอัฐารศวคิมหาธาตุ	เป็นที่ขอมรบันทึกโดยทั่วไปว่า ผลงานด้าน ประติมากรรมที่งามเลิศของสมัยสุโขทัย ปรากฏอยู่ในการสร้างพระพุทธรูป พุทธปฏิมา- กรเหล่านี้ แม้จะสร้างด้วยอิฐด้วยปูน แต่ก็ คงไว้ซึ่งความงามอ่อนช้อยตาม" ศิลปะสุโขทัย ที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นของตนเอง
256.	พระอัฐารศปาง ประธานอภัยที่วัด สะพานหิน	และจากศรที่พานำไปสู่การศึกษาศิลปะ จึงปรากฏเป็นความงามตามพุทธลักษณะ อัน เพียบพร้อมด้วยพระเมตตาคุณประการหนึ่ง
257.	พระพุทธรูปปางมารวิชัย	พระปัญญาคุณประการหนึ่ง
258.	พระพุทธรูปปางเสด็จ จากดาวดึงส์	และความงามแห่งพระบริสุทธิคุณอีกประการ- หนึ่ง ที่ฉายให้เห็นในดวงพระเนตร วงพระ- พักตร์และตลอดจนทั่วทั้งพระวรกาย ดังเช่น พุทธปฏิมากรปางเสด็จจากดาวดึงส์ที่วัด ตระพังทองหลางนี้

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
259.	พระพุทธรูปสำริดเต็มองค์	พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยนิยมสร้างกันในอิริยาบถต่างๆ มีทั้งนั่ง ยืน เดิน นอน วัสดุที่ใช้ก็แตกต่างกัน ในภาพเป็นพระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัยอันประณีตงดงาม
260.	พระพุทธรูปสำริดครึ่งองค์	ฝีมือการหล่อพระพุทธรูปสำริดของช่างสุโขทัยนั้นนับว่าเป็นเลิศกว่าสมัยใดใด
261.	พระพุทธรูปปางลีลา	สำหรับพระพุทธรูปปางลีลา หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าพระกำแพงเซียง ก็เป็นแบบฉบับการสร้างที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคนั้น ความอ่อนช้อย บางเขาควยฝีมือสร้างอันสูงส่ง ทำให้แลดูประหนึ่งกำลังลอยอยู่ในอากาศ เพิ่มศรัทธาแก่ผู้พบเห็น
262.	ศาสนสถานสมัยสุโขทัย	ในค่านสถาปัตยกรรม สมัยสุโขทัยก็เด่นเดียวกับสมัยอื่นๆ คือมักก่อสร้างอาคารสถานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม อาคาร โบสถ์ วิหารส่วนใหญ่จึงมีโครงสร้างง่ายๆ และเปิดผซ ไม่มีห้องสลัซับซ้อน หลังคามักเป็นทรงสูง มีกันสาดยื่นออกมามากเพราะตั้งอยู่ในเขตร่มที่ฝนตกชุก และมักทำเป็นเชิงซ้อนกันหลายๆ ชั้นคล้ายฉัตร : เพราะถือตามลัทธินิยมที่ว่า จะเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
263.	อาคารสมัยสุโขทัยและเครื่องตกแต่งหลังคา	นอกจากนี้ยังนิยมตกแต่งหลังคาด้วยเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่างๆ เช่น ช่อฟ้า บราลี หัวนาค หรือหัวมกร เป็นต้น
264.	อาคารสมัยสุโขทัยและหน้าต่างแบบลูกมะหวด	อาคารบ้านเรือนโดยทั่วไป มักสร้างเป็นชั้นเดียวหรือชั้นเดียวมีใต้ถุนสูง เนื่องจากมีพื้นที่เพียงพอเพราะประชากรยังมีน้อย ไม้มีความจำเป็นต้องประหยัดพื้นที่ ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับค่านิยมในการถือหัว เพราะคนไทยไม่นิยมอยู่ชั้นล่างหรืออยู่ใต้ใคร ประตุน หน้าต่าง เล็ก แฉกและมีน้อยบาน ตามศาสนสถานต่างๆ นิยมสร้างเป็นหน้าต่างแบบลูกมะหวดในผนังหน้า
265.	ปราสาทสามองค์ที่วัดศรีสวาย	การที่สุโขทัยมีที่ตั้งอยู่ในย่านใจกลางแห่งอารยธรรมต่างๆ และมีการติดต่อสัมพันธ์กับดินแดนอื่นๆ จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องรับอิทธิพลศิลปะของชนชาติเหล่านั้นมาผสมผสานเข้ากับศิลปะของตนบ้าง เช่น การสร้างปราสาท ซึ่งเป็นศิลปะแบบขอม
266.	เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ	และการสร้างเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ อันเป็นอิทธิพลศิลปะแบบอินเดียหรือลังกา ซึ่งได้เผยแพร่เข้ามาพร้อมกับพระพุทธศาสนาในปางลังกาวงศ์ ในระยะแรก

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
257.	เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์	อย่างไรก็ตาม สถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเป็นแบบสุโขทัยแท้ ก็มีปรากฏให้เห็นในการสร้างเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือเจดีย์ทรงดอกบัวตูม ซึ่งนักเรียนได้เห็นมาแล้วทั้งที่วัดมหาธาตุและวัดตระพังเงิน เมืองสุโขทัย
268.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 6 - 10"	ต่อไปนี้เป็นปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 6 ถึงข้อ 10
269.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 4 ข้อ 6-10"	เสร็จแล้วโปรดตรวจคำตอบด้วยนะครับ
270.	แม่น้ำน่านหน้าเมือง สองแคว	ศิลปกรรมสมัยสุโขทัย นอกจากจะหาชมได้จากโบราณสถานในเมืองสุโขทัยและตามพิพิธภัณฑ์ต่างๆ แล้ว ยังปรากฏให้เห็นตามเมืองต่างๆ ที่เคยรุ่งเรืองมาในยุคหนึ่ง เช่น นครชุม ศรีสัชนาลัย เขลียงและเมืองสองแคว ซึ่งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยม ปัจจุบันคือจังหวัดพิษณุโลก
271.	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก	เพราะที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธรูปนาคที่มีความงามคือเศียรแห่งเมืองสองแคว พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยนี้ได้รับยกย่องว่าเป็นพุทธปฏิมากรที่มีความงดงามที่สุด ดังนั้นเมื่อได้มีโอกาสมาชมด้วยตนเอง เช่นนี้ นักเรียนก็ควรจะศึกษาให้เข้าใจและจำไว้วางตรงตามอย่างไร และมีลักษณะเด่นอย่างไรบ้าง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
272.	สถาปัตยกรรมของวัด มหาธาตุ พิษณุโลก	สถาปัตยกรรมแบบต่างๆ ถูกนำมารวมไว้ และยังปรากฏให้เห็นในลักษณะที่เกือบจะครบ ถ้วนบริบูรณ์ ... ซุ้มฟ้า บราลี หวังมกรและหน้าบันที่แกะสลัก เป็นลวดลาย แกะเด่นตระการตา
273.	ประตูโบสถ์	หิ้งลวดลาย ประดับมุกของบานประตูโบสถ์ กวีจิตรงดงาม ชวนให้ติดตามเข้าไปชม- สุนทรีย์ภาพที่อยู่ภายใน
274.	ภายในอุโบสถวัด มหาธาตุ พิษณุโลก	การศึกษาศิลปะในอดีต นอกจากจะช่วยให้เรา ได้มีโอกาสเลือกค้นหาแบบฉบับที่ค้างคาสำหรับ การสร้างสรรคสิ่งใหม่แล้ว ในฐานะที่เป็นคน- ไทยคนหนึ่ง เราจึงควรมีส่วนรับผิดชอบต่อ ความเจริญและความเสื่อมของชาติด้วย การศึกษาศิลปะที่บรรพบุรุษสร้างสมไว้นั้น ย่อมก่อให้เกิดความซาบซึ้งและภักดีภูมิใจ ในอันที่จะรับเอาศิลปะเหล่านี้ไว้เป็นมรดก ทางวัฒนธรรมของชาติ
275.	กระจง เคียรพระ- พุทธชินราชวัดมหาธาตุ	ยิ่งไปกว่านั้น ศิลปกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒน- ธรรมของมนุษย์แต่ละชาติ แท้จริงก็เป็นมรดก ของมนุษยชาติทั้งมวลด้วย เพราะสิ่งที่สวยงาม ย่อมเป็นที่ชื่นชอบแก่ทุกคน ชาติใดมีศิลปกรรม

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		จึงเป็นชาติที่เจริญสูงส่ง เป็นที่ยกย่องของชาติอื่นโดยทั่วไป
276.	พระพักตร์พระพุทธรูปชินราช	พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยใคร่บ่งชี้ว่าเป็นพุทธรูปปฏิมากรที่มีความงดงามยิ่งกว่าศิลปะยุคใดๆ ดังจะเห็นได้จากความงามของพระพุทธรูปชินราชที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลกนี้ ซึ่งประกอบด้วยความงามตามพุทธลักษณะและความงามตามอุดมคติของคนในสมัยนี้
277.	พระพุทธรูปชินราชครึ่งองค์	พระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณ และพระบริสุทธิตคุณ คือองค์ประกอบแห่งความงามตามพุทธลักษณะ 3 ประการที่ใดกล่าวแล้วข้างต้น ส่วนความงามตามอุดมคติของคนไทยในสมัยนั้น มีลักษณะที่อาจเปรียบได้กับความงามอันเป็นที่ชื่นชอบของคนไทยทั่วไป เช่น มีใบหน้ารูปไข่หรือคล้ายผลมะตูมอ่อน คือโค้งคังกันศร ตาดูจตากว้าง จมูกเหมือนดอกงา ปากรูปกระจับ ความงามเหล่านี้ได้ถูกบรรจุไว้ใน การสร้างพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยอย่างครบถ้วน
278.	พระพุทธรูปชินราชเต็มองค์	เมื่อผสมผสานเข้ากับความคิดและจินตนาการสร้างสรรค์ของช่างสุโขทัย พระพุทธรูปดังกล่าวจึงมีลักษณะพิเศษโดดเด่นเฉพาะสมัย

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		<p>เช่น มีพระศกขมวดเป็นชนคกนหอย มีพระรัศมีพวยพุ่งจุจเปลวเพลิง และโดยเหตุที่ศิลปกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะประจำชาติย่อมจะมีส่วนยึดเหนี่ยวให้ชาติดำรงอยู่อย่างมั่นคงและมีเอกราชทางวัฒนธรรม อันเป็นที่ปรารถนาของทุกชาติ จึงควรรักษาไว้ให้ยั่งยืนสืบไป</p>
279.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 11 - 15"	ต่อไปนี้เป็นรูปถ่ายแบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 11 ถึงข้อ 15
280.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 4 ข้อ 11 - 15"	แล้วตรวจคำตอบให้เรียบร้อย ก่อนจะศึกษา สไลด์ชุดนำชมอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ต่อไป
281.	"นำชมอุทยานประวัติ- ศาสตร์ศรีสัชนาลัย"	<p>เพื่อเป็นการตอบแทนความเพียรพยายามของนักเรียน ที่ได้ศึกษาบทเรียนมาโดยตลอดจนถึงช่วงสุดท้าย ต่อไปนี้ครูจะลาทุกคนไปชมอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นี่เอง</p>
282.	แผนผังแสดงที่ตั้งเมือง ศรีสัชนาลัยและเขลียง	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ตั้งอยู่บน ที่ราบริมฝั่งแม่น้ำยม มีเนินเขาเตี้ยๆ สลับ ภายในบริเวณมีเมืองโบราณ 2 เมือง คือ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ศรีสัชนาลัยและเซียง เมืองทั้งสองอยู่ห่างกัน ประมาณ 1 กิโลเมตร
283.	แผนผังแสดงที่ตั้งเมือง ศรีสัชนาลัย	เมืองศรีสัชนาลัยนั้น ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยม ตอนที่มีแก่งน้ำตกกันขวางลำน้ำ ภายในเมือง มีวัดเก่าแก่หลายแห่ง
284.	แผนผังแสดงที่ตั้งเตา ทุเรียง	นอกเขตเมืองไปทางทิศเหนือ เคยเป็นแหล่ง ผลิตเครื่องสังคโลกขนาดใหญ่ที่เรียกว่า เตाप้าอย่างกับเตาเกาะน้อย ในบริเวณนี้มีดิน และหินที่ใช่เป็นวัสดุในการผลิตอยู่อย่างมากมาย และมีคุณภาพดีกว่าที่เมืองสุโขทัย
285.	แผนผังแสดงเส้นทาง พระร่วงทางทิศใต้ของ เมืองศรีสัชนาลัย	ทางทิศใต้มีร่องรอยของถนนพระร่วงปรากฏ ให้เห็น ซึ่งไม่ต้องบอกนักก็เรียนก็จะทราบว่า เป็นช่วงที่ตัดเชื่อมกับเมืองสุโขทัย
286.	แผนผังแสดงที่ตั้งเมือง เซียง	ส่วนเซียงเป็นเมืองเก่าแก่ที่เจริญมาก่อน ศรีสัชนาลัย ตั้งอยู่ในบริเวณดงแม่น้ำยมตอนที่ ไหลคดเคี้ยวมาก
287.	แม่น้ำยมตอนที่ไหลผ่าน หน้าเมืองศรีสัชนาลัย	ศรีสัชนาลัยจึงเป็นโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ ที่กำลังจะกลายเป็นจุดสนใจอย่างกว้างขวาง ในหมู่นักท่องเที่ยวผู้ใฝ่ฝันที่จะเรียนรู้และเข้าใจ อดีตของมนุษยชาติ ทั้งนี้ที่มาถึง เราก็คงจะ สัมผัสกับความงามของลำน้ำยมที่ไหลผ่านหน้าเมือง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
288.	แก่งหลวง	<p>ในหลวงลำน้ำมีหินน้อยใหญ่ตั้งเรียงราย เรียกกันว่า "แก่งหลวง" เป็นบริเวณที่มีสัตว์น้ำชุมมาตั้งแต่ครั้งโบราณ เดิมที่แก่งหลวงนี้ เคยเป็นผาน้ำตกที่สูงชันมาก เมื่อมีการลงทุ่งไม้จากภาคเหนือผ่านลงมาตามลำน้ำนี้ ผาน้ำตกดังกล่าวจึงถูกระเบิดพังลง เหลือเพียงเกาะแก่งเตี้ยๆ ดังที่เห็น</p>
289.	ทัศนียภาพเมืองศรีสัชนาลัย	<p>ข้อความในศิลาจารึกหลักที่ 1 ใ้กล่าวถึงเมืองนี้ว่า "พ่อขุนรามคำแหงเป็นขุนในเมืองศรีสัชนาลัยสุโขทัย ไ้ขุดเอาพระธาตุลงฝังในเมืองศรีสัชนาลัย" ความสำคัญของเมืองนี้ในอดีต จึงอยู่ที่การเป็นเมืองหน้าด่านทางทิศเหนือ และเป็นเมืองที่เจริญควบคู่ไปกับเมืองสุโขทัย ชื่อเมืองทั้งสองจึงปรากฏคู่กันเสมอ</p>
290.	ทัศนียภาพเมืองศรีสัชนาลัย แลเห็นเขาพนมเพลิงและเขาสวรรคต	<p>และจากข้อความดังกล่าว จึงเป็นที่เชื่อว่าเมืองศรีสัชนาลัยนี้ พ่อขุนรามคำแหงโปรดให้สร้างขึ้นเป็นศูนย์กลางความเจริญแทนเมืองเขลียง ซึ่งตั้งอยู่ในลุ่มน้ำ ไม่อาจขยายออกไปได้อีก และนี่ก็คงจะเป็นเหตุผลคล้ายคลึงกับการที่รัชกาลที่ 1 ทรงโปรดให้ย้ายเมืองหลวงจากฝั่งธนบุรี มาอยู่ทางฝั่งพระนครในปัจจุบัน</p>

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
291.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 16 - 20"	นักเขียนก็ได้รู้จักอุทยานประวัติศาสตร์แห่งนี้ มาพอสมควรแล้ว ก่อนจะเข้าไปชมโบราณ- สถานที่อยู่ในเมือง โปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 16 ถึงข้อ 20 เสียก่อนนะครับ
292.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 4 ข้อ 16 - 20"	เมื่อทำเสร็จแล้ว ขอให้ตรวจคำตอบเสียด้วย
293.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัดเขา พนมเพลิง	ในเมืองศรีสะเกษมีวัดหลายแห่ง บางก็อยู่ บนพื้นที่ราบ มีสุ่มทุมุ่มไม้ปกคลุม บางก็อยู่บน เนินเขา แลเห็นเด่นแต่ไกล อย่างเช่นวัด เขาพนมเพลิง ซึ่งเราจะไปชมเป็นอันคันแรก นั่น ตั้งอยู่บนเนินเขาคานขวา
294.	นักเรียนกำลังขึ้นเขา พนมเพลิง	บันไดศิลาแดงอันสูงชัน จะนำเราไปถึงที่นั่น ในไม่ช้า ตอนนี้เราเห็นจะต้องออกแรงปีนเขา กันหน่อยละครับ 'เป็ญเลยครับ ไกรไกรว๊ิง ว๊ิง ไกรไกรเคิน เคิน ระวังอย่าให้ทลมหั้วร้าง ข้างแตกก็แล้วกัน
295.	นักเรียนนั่งพักบนบันได ทางขึ้นวัด เขาพนมเพลิง	ถ้าอยากชมสิ่งดีมีคุณค่าก็ต้องเหนื่อยกัน หน่อยละครับ แต่ถนโบราณเขาช่างอดทนกัน เสียจริง จุดสำคัญอันหนึ่งขึ้นมาสร้างวัดวา อารามใหญ่โต ให้เราได้ชมกัน เยอะแยะไป หมด นับว่าเป็นความเพียรพยายามที่น่า...

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		สรรเสริญ เราลูกหลานไทยควรจะเอาเยี่ยง อย่างบรรพบุรุษบางนัครับ
296.	นักเรีนกำลังวิ่งขึ้น เขาพนมเพลิง	เรามาคราวนี้ มาตัวเปล่า ถือกะตีกน้ำ- คนละใบ ต้องปีนขึ้นไปให้ถึงนัครับ
297.	นักเรีนกำลังวิ่งขึ้น เขาพนมเพลิง	นั่นแน่ หนูหน้อย วิ่งลี้วเขี้ยว อยากรู้ใช้ไหม ละว่าข้างบนมีอะไร รีบตามมาไวไวซีคะ
298.	นักเรีนกำลังชมทิวทัศน์ จากยอดเขาพนมเพลิง	ในที่สุดทุกคนก็สามารถพิชิตเขาพนมเพลิงเป็น ผลสำเร็จ ทศนียภาพอันน่าตื่นตาตื่นใจที่เห็น อยู่โดยรอบ ก็คงจะเพียงพอแล้วนะคะ สำหรับเป็นรางวัลตอบแทนความเพียรพยายาม ของเราในครั้งนี้
299.	เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ที่วัดเขาพนมเพลิง	เจดีย์ใหญ่ทรงระฆังคว่ำของวัดนี้ แม้จะทรุด- โทรมไปตามกาลเวลา แต่ก็เป็นที่สะท้อน ให้เห็นถึงความเพียรพยายามของชาวสุโขทัย เมื่อครั้งอดีตได้เป็นอย่างดี
300.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัด สุวรรณีศรี	เมื่อคลายเหนื่อยแล้ว อีกสักครู่ เราจะไปชม วัดสุวรรณีศรี ซึ่งอยู่บนเนินเขานั้นนัครับ เราจะลัดลงไปตามทางนี้นัครับ
301.	นักเรีนกำลังเดินขึ้น เขาสวรรณีศรี	คะ เมื่อไม่มีทางเลือก เราก็ต้องออกแรง ปีนเขากันอีก เหนื่อยจัง แต่ก็สนุกดีนะคะ

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
302.	ทางขึ้นเขาสู่ธรรมเจดีย์ และเห็นเจดีย์แต่ไกล	จุดหมายปลายทางคือเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ เช่นเดียวกัน แต่องค์นี้ดูเหมือนจะอยู่ครบ บริบูรณ์กว่าเมื่อสักครู่ การสร้างเจดีย์แบบนี้ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบอินเดียใต้หรือลังกา ซึ่งเผยแพร่เข้ามาในอาณาจักรสุโขทัยพร้อมกับ พระพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์
303.	นักเรียนกำลังนั่งชม เจดีย์วัดสุธรรมเจดีย์	ศาสนสถานที่สวยงามโต สวยงามเช่นนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าผู้สร้างมีความเพียร เป็นเลิศแล้ว ยังจะต้องเป็นคนดี มีปัญญา และมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง อีกด้วย
304.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัด ข้างลอม	ต่ำลงไปในที่ราบเชิงเขา มีวัดตั้งอยู่มากมาย และวัดข้างลอมก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น
305.	วัดข้างลอม มองจาก ที่สูง	มองจากที่นี่จะเห็นได้ชัดเจมมาก วัดนี้มี สถาปัตยกรรมที่งดงามเป็นเลิศ และจัดว่าเป็น วัดที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองศรีสัชนาลัย เมื่อลงไปถึงข้างล่าง เราจะได้แวะชมกัน อย่างใกล้ชิดอีกครั้งหนึ่ง ตอนนี้เกรงตาดี ก็ลองสำรวจดูซิว่ายังมีวัดอยู่ตรงไหนอีกบ้าง
306.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัด เจดีย์เจ็ดแถว	อ้อ อยู่ตรงโน้นแะกรับ ไม่ไกลจากวัดข้าง- ลอม เป็นที่ตั้งของวัดเจดีย์เจ็ดแถว

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
307.	วัดเจดีย์เจ็ดแถว ถลนจากที่สูง	เจดีย์องค์ประธานของวัดนี้มีรูปทรงเหมือนกับ เจดีย์ที่วัดมหาธาตุและวัดระฆังเงิน เมือง สุโขทัย เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ซึ่งเป็นศิลปะ แบบสุโขทัยแท้ นอกจากนี้ยังมีเจดีย์รายรูปร่าง แปลกๆ อีกหลายองค์ โปรดอดใจรอไว้ก่อน นะครับ เมื่อลงไปข้างล่าง เราจะแวะชมกัน โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง
308.	แผนผังแสดงที่ตั้งวัด สวนแก้วอุทยานน้อย	ถัดมาทางขวามือ คือวัดสวนแก้วอุทยานน้อย
309.	เจดีย์วัดสวนแก้ว อุทยานน้อย	มองจากตรงนี้ จะเห็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ โตชัดเจน
310.	นักเรียนเดินลัดคังไม้	ต่อจากนี้เราจะลงไปชมโบราณสถานในพื้นที่ราบ ข้างล่างอย่างใกล้ชิด หน่อย นิด หนึ่ง หนุงหนิง พาเพื่อนๆ ลัดป่าละเมาะล่วงหน้า ไปก่อนนะครับ
311.	นักเรียนเดินลัดป่า ละเมาะ	โบราณสถานเป็นที่มาของประวัติศาสตร์แห่ง ชนชาติ และเป็นมรดกอันล้ำค่าที่เราทุกคนย่อม มีสิทธิ์ที่จะรับสืบทอดต่อไป แล้วสมควรหรือจะ ที่จะต้องถูกทำลายไปเพื่อผลประโยชน์เพียง น้อยนิด
312.	นักเรียนเดินลัดป่า ละเมาะ	นานนับร้อยปีที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์ และรักษาไว้ กับช่วงเวลาเพียงวันเดียวที่อาจ

คำศัพท์	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
		ถูกทำลายไป ดูเหมือนจะไม่คุ้มกันเลย ใช้ใหม่ครับ เราต่างหวังที่จะเห็นมรดกเหล่านี้ ได้สืบทอดสู่ลูกหลานไทยต่อไปตราบนานเท่านาน
313.	นักเรียนกำลังเฝ้าดู หุ่นขี้ผึ้งที่ลานวัด	มาเกิดครับ มาช่วยกันสร้างศรัทธา ความรัก และห่วงแหนสมบัติของชาติไว้กับเด็กเหล่านี้ ให้เขาได้ชื่นชมยินดีและภาคภูมิใจในอดีตของ ตนบ้าง อย่างน้อยก็เพื่อให้เกิดกำลังใจในการ สร้างสรรค์สังคมประเทศชาติต่อไป
314.	ฐานเจดีย์วัดข้างลอม	สำหรับสถาปัตยกรรมของวัดข้างลอมที่เราได้ ชมอยู่ในขณะนี้ นับว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าชิ้นหนึ่ง ในเชิงศิลปะ มีความงดงามเป็นที่เลื่องลือ ตรงฐานพระเจดีย์ทำเป็นรูปช้างยืนรายรอบ บ่งบอกถึงความมีอำนาจ
315.	ช่วงกลางองค์เจดีย์ วัดข้างลอม	ถึคขึ้นไป มีซุ้มกุหาประดิษฐานพระพุทธรูป จัดวางเป็นจังหวะอย่างพอเหมาะพอดี กลมกลืนกัน
316.	ยอดเจดีย์วัดช่องลอม	สำหรับองค์เจดีย์เป็นรูปประติมากรรมที่ศิลปะแบบ ลังกา ยอดบนสุดทำเป็นปล้องไฉนเรียวเล็ก ขึ้นไปเป็นชั้นๆ ปลายฉัตร การก่อสร้างแต่ละ ชั้นตกแต่งแฝงไว้ด้วยปรัชญาธรรมทางพุทธ- ศาสนา เมื่อโตขึ้นนักเรียนคงจะได้ศึกษาใน รายละเอียดต่อไป

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
317.	นักเรียนกำลังชมองค์ เจดีย์วัดข้างลอม	เห็นไหมครับ คนดี คนขยันและคนมีปัญญาเท่า- นั้นจึงจะสร้างสิ่งสวยงาม ใหญ่โตและมีคุณค่า เช่นนี้ได้ ต่อไปเราจะเข้าไปชมวัดเจดีย์เจ็ด- แถว เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว โปรดตามไปทาง โน้นนะครับ
318.	เจดีย์รายของวัด เจดีย์เจ็ดแถว	วัดเจดีย์เจ็ดแถวอยู่ไม่ไกลจากวัดข้างลอม มองจากที่นี้จะเห็นเจดีย์น้อยใหญ่ตั้งเรียงราย ใครชยนี้กลองนับดูซิครับว่ามีเจ็ดแถวจริงหรือ- เปล่า
319.	เจดีย์สององค์ในวัด เจดีย์เจ็ดแถว	อยากจะรู้ดีกว่าองค์ไหนกันแน่ที่เป็นเจดีย์องค์ ประธานของวัดนี้
320.	เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์	หวังว่านักเรียนคงจะเลือกองค์นี้ครับ
321.	แผนผังแสดงที่ตั้ง วัดมหาธาตุ เมืองเขลียง	โบราณสถานแห่งสุดท้ายที่เราจะได้ชม คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองเขลียง
322.	นักเรียนกำลังชมปราสาท วัดมหาธาตุ เขลียง	สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดนี้ เป็นรูปปราสาท อันเป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะ แบบขอม แต่ชาวสุโขทัยได้นำมาดัดแปลงสร้าง ให้สูงขึ้น และตกแต่งด้วยลวดลายมากมาย ตามถณินิยมแบบไทยๆ
323.	พระปราสาทวัดมหาธาตุ เมืองเขลียง	คงได้ทราบแล้วว่าวัดมหาธาตุเป็นสัญลักษณ์ ของความสมบูรณ์พูนสุขของบ้านเมือง

ลำดับภาพ	ลักษณะภาพ	คำบรรยาย
324.	พระปรางค์วัดมหาธาตุ ยามพลบค่ำ	การมีวัดมหาธาตุอยู่ ณ ที่นี้ทำให้นักประวัติศาสตร์เชื่อว่า เมืองเขลียงคงจะเคยเป็นศูนย์กลางความเจริญในแถบนี้มาก่อน
325.	พระปรางค์วัดมหาธาตุ เมืองเขลียงยามค่ำ	โบราณสถานเหล่านี้ล้วนเป็นมรดกอันล้ำค่า เป็นมรดกแห่งความดีงาม มรดกแห่งปัญญา และมรดกแห่งความตั้งใจดีที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสมเอาไว้ให้ สมควรที่เราลูกหลานไทยทุกคน จะต้องช่วยกันพิทักษ์รักษาไว้ให้ยั่งยืนสืบไป และหวังว่าเราคงจะมีโอกาสมาเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยกันอีกนะคะ
326.	"แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 21 - 25"	ต่อไปนี้เป็นโปรดทำแบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 21 ถึงข้อ 25
327.	"ตรวจคำตอบตอนที่ 4 ข้อ 21 - 25"	เมื่อตรวจคำตอบเสร็จแล้ว โปรดรวมคะแนนแบบฝึกหัดตอนที่ 4 ทั้งหมด ถ้านักเรียนได้คะแนนน้อยกว่า 22 คะแนน ก็ควรเรียนบทเรียนตอนที่ 4 ซ้ำอีกครั้งหนึ่งนะคะ
328.	"สวัสดี"	เป็นอันว่า นักเรียนได้เรียนบทเรียนเรื่อง ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยจนจบทั้งสี่ตอนแล้ว ลอนจะทำข้อสอบโปรดรวมคะแนนแบบฝึกหัดทั้งหมดเสียด้วยนะคะ สวัสดี

แบบฝึกหัดบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทพ

เรื่อง ความรู้เรื่องของอาณาจักรสุโขทัย

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 1 - 5

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. ชากังราว	ง. พระบาง
ข. ส่องแคว	จ. สุโขทัย
ค. ศรีสัชนาลัย	
1. เมือง.....ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำน่านปัจจุบันคือจังหวัดพิษณุโลก
 2. เมือง.....ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองสุโขทัย ปัจจุบันคือจังหวัดกำแพงเพชร
 3. เมือง.....ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเมืองสุโขทัย ปัจจุบันคือจังหวัดนครสวรรค์
 4. ศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรสุโขทัยอยู่ที่เมือง.....
 5. เมือง.....ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยมทางทิศเหนือของเมืองสุโขทัย

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 6 - 10

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. พญางั้วน้ำดม	ง. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ข. พ่อขุนบางกลางหาว	จ. ศิลปากรวิทยาลัย
ค. ขอมสมาคโชนครลำปาง	
6. "ร่วง" มาจากคำว่า "รุ่ง" ซึ่งหมายถึงรุ่งอรุณ "พระร่วง" จึงน่าจะหมายถึง.....
 7. ก่อนเป็นอิสระเมืองสุโขทัยเคยอยู่ภายใต้การปกครองของ.....
 8. นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่สันนิษฐานว่าระหว่างรัชกาลพญาเลอไทกับรัชกาลพญาลิไท น่าจะมีกษัตริย์องค์หนึ่งทรงพระนามว่า.....
 - 9.....ทำให้นักประวัติศาสตร์เชื่อว่ากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงมีมากกว่า 8 พระองค์
 10.ทรงสันนิษฐานว่ากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงมี 8 พระองค์

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 11 - 15

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. 1781	ง. พระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
ข. 1981	จ. พระมหาธรรมราชาที่ 2
ค. 1893	
11. พระรามาริบัติที่ 1 ทรงสถาปนารุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ.
 12. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยในปี พ.ศ.
 13. "สมัยสุโขทัย" สิ้นสุดลงในปี พ.ศ.
 14. อาณาจักรสุโขทัยตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรอยุธยาในรัชกาล.....
 15. อาณาจักรสุโขทัยรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอาณาจักรอยุธยาในรัชสมัย.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 16 - 20

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. 12	ง. กรมศิลปากร
ข. 126	จ. ถนนจรดวิถีถ่อง
ค. จังหวัดสุโขทัย	
16. โครงการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอยู่ในความรับผิดชอบของ.....
 17. อุทยานประวัติศาสตร์แห่งแรกของไทยตั้งอยู่ที่.....
 18. เส้นทางที่เชื่อมระหว่างเมืองเก่าสุโขทัยกับตัวเมืองสุโขทัยในปัจจุบันคือ.....
 19. โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีประมาณ แห่ง
 20. เมืองเก่าสุโขทัยอยู่ห่างจากตัวเมืองสุโขทัยในปัจจุบันประมาณ.....กิโลเมตร

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 21 - 25

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. กำแพงเมือง	ง. รัชกาลที่ 4
ข. ศิลปจารึกหลักที่ 1	จ. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
พระแทนมิ่งคติลา	

21. หลักฐานอันสำคัญที่สุดที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัยคือ.....
22. "พิธีวันสวดธรรม พ่อขุนรามคำแหงขึ้นนั่งเหนือชะคารหิน ใหญ่กเจ้าลูกขุนผู้ช่วยผู้ช่วยถือบ้านคือเมืองกัน" ชะคารหินในที่นี้หมายถึง.....
23. "รอบเมืองสุโขทัยนี้ ตรีบูรโตสามพันสี่ร้อยวา" ตรีบูร ในที่นี้หมายถึง.....
24. "1214 ศกปีมะโรง เจ้าเมืองศรีสัชนาลัยสุโขทัยนี้ ปลุกไมตาลนี้ไค้สืบสี่เข้าจึงให้ช่างหินชะคารหินตั้งหว่างกลางไมตาลนี้" เจ้าเมืองศรีสัชนาลัยสุโขทัยในที่นี้หมายถึง.....
25.ทรงค้นพบศิลปจารึกหลักที่ 1 กับพระแทนมิ่งคติลาอาสน์ที่บริเวณเนินปราสาทเมืองสุโขทัย

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 26 - 30

คำสั่ง จงขีดเครื่องหมายถูก(✓)หน้าข้อที่ถูกและขีดเครื่องหมายผิด(X)หน้าข้อที่ผิด
วัดมหาธาตุเมืองสุโขทัยมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 26. เป็นวัดในเขตวังเช่นเดียวกับวัดพระแก้วที่กรุงเทพฯ
- 27. เป็นวัดฝ่ายพุทธาวาส ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่
- 28. มีเจดีย์องค์ประธานเป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์
- 29. เคยเป็นที่ประดิษฐานพระศรีศากยมุนี
- 30. เป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์สุขของบ้านเมือง

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 31 - 35

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. พระศรีสากยมุนี	ง. ลังกาวงศ์
ข. พระอัฐมรามาธิบดินทร	จ. ศีลาจารึกหลักที่ 1
ค. ขอมคำกีน	

31. "กลางเมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร มีพระพุทธรูปทอง มีพระอัฐมรามาธิบดินทร" ข้อความนี้ปรากฏอยู่ใน.....
32. ชาวไทยในสมัยสุโขทัยนับถือพระพุทธศาสนาที่เถรวาทนิกาย.....
33. พระประธานในวิหารหลวงวัดสุทัศน์เทพวรารามที่กรุงเทพฯ มีชื่อว่า.....
34. โบราณวัตถุที่ปรากฏเรื่องราวอยู่ในตำนานพระร่วงเสกน้ำคือ.....
35. พระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่เท่าพระองค์จริงของพระพุทธเจ้ามีชื่อว่า.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 36 - 40

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. ตระพัง	ง. วัดศรีสวาย
ข. พราหมณ์	จ. วัดตระพังเงิน
ค. การลอยกระทง	

36. สถาปัตยกรรมการสร้างปราสาทแบบขอมอาจหาชมได้ที่.....
37. เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัยแท้ อาจหาชมได้ที่.....
38. การขุดพบเทวรูปสำริดและรูปนารายณ์บรรทมสินธุ์ที่วัดศรีสวายทำให้นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าวัดนี้เคยเป็นเทวสถานทางศาสนา.....มาก่อน
39.หมายถึงสระน้ำหรือบ่อน้ำสำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้ในเขตเมืองสุโขทัย
40. ประเพณีสมัยสุโขทัยมักเป็นประเพณีที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมแบบไทยๆ ที่สำคัญได้แก่ประเพณี.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 1 ข้อ 41 - 45

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. สรีรภังค์	ง. อรัญญิก
ข. เคาทุเรียง	จ. วัดสะพานหิน
ค. ถนนพระร่วง	

41. แหล่งผลิตเครื่องสังคโลกในสมัยสุโขทัยคือ.....
42. การติดต่อคมนาคมทางบกในย่านใจกลางอาณาจักรสุโขทัยเป็นไปอย่างสะดวก เพราะอาศัยเส้นทาง.....
43. แหล่งน้ำขนาดใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองสุโขทัย ระหว่างเขากิวอายุมากกับเขาพระบาทใหญ่ เรียกว่า.....
44. "เมืองตะวันตกเมืองสุโขทัยนี้มีพิหารอันหนึ่ง มนใหญ่สูงงามแก่กม มีพระอัฐรารตอันหนึ่งลูกลิ้น" พระอัฐรารตดังกล่าวประดิษฐานอยู่ที่.....
45. บริเวณป่าไม้อันเป็นที่สำหรับพระสงฆ์ฝ่ายอริยวาสีนั่งวิปัสสนาปฏิบัติธรรมเรียกว่า.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 1 - 5

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. ฉอด	ง. เวียงจันทร์
ข. นครศรีธรรมราช	จ. เมาะตะมะ
ค. เช่า (หลวงพระบาง)	

1. ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงอาณาจักรสุโขทัยเมือง.....
2. อาณาจักรมอญตั้งอยู่ทางตะวันตกของสุโขทัย มีราชธานีชื่อเมือง.....
3. ใน สมัยพ่อขุนรามคำแหงอาณาจักรสุโขทัยเมือง.....
4. ขุนสามชนเป็นผู้ปกครองเมือง
5. เมืองที่อยู่ทางใต้สุดของอาณาจักรสุโขทัยคือเมือง.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 6 - 10

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

- ก. ขุนสามชนยกทัพมารุกรานเมืองตาก
 ข. พ่อขุนรามคำแหงเสด็จขึ้นไปช่วยพ่อขุนเม็งรายสร้างเมืองเชียงใหม่
 ค. พ่อขุนรามคำแหงเจริญพระราชไมตรีกับอาณาจักรจีน
 ง. พ่อขุนรามคำแหงอภิเษกมะกะโทเป็นพระเจ้าฟ้ารั่ว
 จ. พ่อขุนรามคำแหงทรงแต่งตั้ง "ขุน" ออกไปปกครองเมืองต่างๆ

6. การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศได้ผลดีและการผลิตเครื่องสังคโลกเจริญขึ้น เป็นผลมาจากการที่.....
7. ชายแดนด้านตะวันตกของอาณาจักรสุโขทัยมีเสถียรมั่นคงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่.....
8. ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงอาณาจักรสุโขทัยมีอาณาเขตกว้างขวางขึ้น จะเห็นได้จาก.....
9. ชายแดนของอาณาจักรสุโขทัยด้านที่ติดต่อกับลานนาไทยมีเสถียรภาพมั่นคงจะเห็นได้จาก....
10. อาณาจักรสุโขทัยเมื่อแรกตั้งเป็นอิสระยังไม่มั่นคงนัก จะเห็นได้จากการที่.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 11 - 15

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

- ก. พ่อปกครองลูก ง. เมืองลูกหลวง
 ข. กระจายอำนาจ จ. ขอม
 ค. เมืองประเทศราช

11. การนับถือพระมหากษัตริย์ดุจสมมติเทพเป็นลัทธิการปกครองของชนชาติ.....
12. การแต่งตั้ง "ขุน" ให้มีอำนาจเต็มไปปกครองเมืองใหม่เป็นลักษณะการปกครองแบบ.....
13. การปกครองแบบ.....เหมาะสมสำหรับสังคมขนาดเล็กที่มีพลเมืองไม่มากนัก
14. การส่งเครื่องราชบรรณาการตามกำหนดเวลาเป็นหน้าที่ของเจ้าเมือง.....
15.เป็นเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญ มักมีเจ้านายชั้นสูงหรือพระราชโอรสปกครอง

แบบฝึกหัดตอนที่ 2 ข้อ 16 - 20

- คำสั่ง จงขีดเครื่องหมายถูก(✓)หน้าข้อที่ถูกและขีดเครื่องหมายผิด(X)หน้าข้อที่ผิด
- 16. พญาสิทธิทรงใช้พระพุทธศาสนาเป็นสื่อกลางในการปกครอง
- 17. การปกครองโดยธรรมปรากฏชัดเจนที่สุดในสมัยพ่อขุนรามคำแหง
- 18. ในสมัยสุโขทัยประชาชนมีเสรีภาพทั้งในด้านการเมืองการปกครองและด้านเศรษฐกิจ
- 19. ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจอำนาจสูงสุด
- 20. จากหลักฐานในศิลาจารึกแสดงว่าสมัยสุโขทัยมีการใช้กฎหมายในการปกครอง

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 1 - 5

- คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง
ก. พญาสิทธิ	ง. ตุ๊กตาเสียดะมาล
ข. มหาธรรมราชา	จ. พระสงฆ์ในนิกายลังกาวงศ์
ค. ไตรภูมิพระร่วง	
- คือพระนามที่ใช้เฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงรอบรู้พระธรรมอย่างแตกฉานและบำรุงพระศาสนาให้รุ่งเรือง
 - "ส่งมราชปราชญ์เรียนจบปิฎกไตร ทุกคนลุกแต่เมืองศรีธรรมราชมา" ทุกคน ในที่นี้หมายถึง.....
 - ประเพณีออกผนวชของพระมหากษัตริย์ไทยในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากการที่..... เคยเสด็จออกผนวชเมื่อครั้งสุโขทัย
 - วรรณคดีสำคัญของยุคสุโขทัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับศาสนาคือ.....
 - เครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กที่ใช้ในพิธีเช่นไหว้ตามความเชื่อของชาวสุโขทัยคือ.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 6-10

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. ป่าหลู	ง. กำแพงเพชร
ข. ป่าหมาก	จ. ตลาดปสาน
ค. เมาะตะมะ	

6. ถนนพระร่วงเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในย่านใจกลางอาณาจักรสุโขทัย ตัดเชื่อมเมืองศรีสัชนาลัย เมืองสุโขทัยและเมือง.....
7. การค้าขายในเขตเมืองสุโขทัยมักจัดขึ้นที่.....
8. การค้าขายระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับประเทศทางตะวันตก เช่น อินเดีย เปอร์เซียทำได้โดยสะดวกโดยอาศัยเส้นทางทะเลอันดามัน ผ่านเมืองท่า.....
9. หมายถึงบริเวณที่มีการปลูกไม้ยืนต้นจำนวนมาก เช่นมะพร้าว ขนุน มะม่วง
10. หมายถึงบริเวณที่มีการปลูกพืชไร่ขนาดเล็ก เช่น พืชผักสวนครัวชนิดต่างๆ

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 11 - 15

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. เขียวไข่กา	ง. จีน บอร์เนียว ฟิลิปปินส์
ข. ช้างโกะโรระกู ยากิ	จ. เต่าป่ายาง เต่าเกาะน้อย
ค. อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	

11. โครงการโบราณคดีใต้น้ำดำเนินการที่.....
12. หมายถึงเครื่องสังคโลกชนิดหนึ่งเคลือบด้วยน้ำยาสีเขียว
13. เครื่องปั้นดินเผาซึ่งนิยมใช้กันในพิธีชงน้ำชาของญี่ปุ่นเรียกว่า.....
14. แหล่งผลิตเครื่องสังคโลกขนาดใหญ่นอกเมืองสุโขทัยคือ.....
15. ตลาดรับซื้อเครื่องสังคโลกของสุโขทัยได้แก่.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 16 - 20

คำสั่ง จงขีดเครื่องหมายถูก(✓)หน้าข้อที่ถูกและขีดเครื่องหมายผิด(X)หน้าข้อที่ผิด
 ลายสือไทยที่ประดิษฐ์ขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 16. คัดแปลงมาจากอักษรขอมและอักษรมอญ
- 17. ประดิษฐ์ขึ้นในปี พ.ศ. 1628
- 18. วางรูปสระและพยัญชนะไวบนบรรทัดเดียวกัน โดยเอาสระไว้หลัง
 พยัญชนะ
- 19. มีวรรณยุกต์เพียง 2 รูป คือวรรณยุกต์เอกและวรรณยุกต์โท
- 20. มีตัวอย่างปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ 1

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 21 - 25

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. ศิลาจารึกหลักที่ 1	ง. กรมศิลปากร
ข. พนมหมาก	จ. องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว-
แห่งประเทศไทย
ค. พนมดอกไม้	
- 21. พุ่มที่จัดไว้อย่างสวยงามเพื่อวางเครื่องกินประเภทหมากพลู เรียกว่า.....
 - 22. พุ่มที่ตกแต่งด้วยดอกไม้สดเพื่อใช้บูชาพระรัตนตรัย เรียกว่า.....
 - 23. หลักฐานชิ้นสำคัญที่ทำให้เราทราบเรื่องราวของอาณาจักรสุโขทัยทั้งในด้านสังคม
 เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและศิลปวัฒนธรรมคือ.....
 - 24. หน่วยงานที่มีหน้าที่ฟื้นฟูประเพณีไทยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้
 มีผู้สนใจมาเที่ยวชมคือ.....
 - 25. หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแล รักษา ซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุของชาติคือ.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 26 - 30

- คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง
- ก. เมืองสุโขทัยนี้มีสี่ปากประตูหลวง เพียรขอมคนเสื่อกันเข้ามาดู
ท่านเผาเทียนท่านเล่นไฟ
 - ข. ชาน้อยก็กระทำโคมลอย กิดตกแต่เงื้องามประหลาดกว่าพระสมมก้านัลทั้งปวง
 - ค. ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว
 - ง. เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง
 - จ. ไกรจกัไกรถำข่าง ถ้า ไกรจกัไกรถำมา ถ้า
26. ข้อความที่แสดงว่าสุโขทัยเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ คือ.....
27. ข้อความที่แสดงว่าในสมัยสุโขทัยประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพคือ.....
28. ข้อความที่แสดงว่าในสมัยสุโขทัยประชาชนมีอิสระในการค้าขาย เพราะไม่ต้องเสียภาษีผ่านด่านคือ.....
29. ข้อความที่แสดงว่านางนพมาศเป็นผู้คิดประดิษฐ์กระทงขึ้นในสมัยสุโขทัยคือ.....
30. ข้อความที่แสดงว่าสุโขทัยเป็นดินแดนที่อุดมด้วยวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามคือ.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 3 ข้อ 31 - 35

- คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง
- ก. ทะไล
 - ข. เล่นไฟ
 - ค. เผาเทียน
 - ง. ตระหงัง
 - จ. จองเปริยง
31. สถานที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ในเขตเมืองสุโขทัย เรียกว่า.....
32. หมายถึงการจุดเทียนลอยในน้ำเพื่อบูชารอยพระพุทธรบาท
33. หมายถึงประเพณีชกโคมลอยโคมของศาสนาพราหมณ์ จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 12
34. คือ ดอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง
35. หมายถึงตามประทีป จุดไฟชนิดต่างๆ เช่น ไฟลูกหนู ไฟน้ำตก ไฟพะเนียง

แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 1 - 5

คำสั่ง จงเลือกข้อความที่เหมาะสมเติมลงในช่องว่าง

ก. ประติมากรรม	ง. วรรณกรรม
ข. สถาปัตยกรรม	จ. นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์
ค. จิตรกรรม	

ผลงานต่อไปนี้เป็นตัวอย่างศิลปกรรมแขนงใด

1. ภาพลายเส้นเกี่ยวกับเรื่องราวในชาดก ที่ผนังมณฑปวัดศรีชุม
2. พระปรางค์วัดศรีสวาย
3. พระพุทธรูปนราชาจำลอง
4. พระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วง
5. การรำถวายพระพรและร้องเพลงสดุดีมหาราชา

แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 6 - 10

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

ก. ซื่อฟ้า บราลี ห้วมกร	ง. เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ
ข. พระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณและพระบริสุทธิคุณ	
ค. ปรางค์	จ. เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์
6. สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากขอม ได้แก่.....
 7. สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบลังกา ได้แก่.....
 8. สถาปัตยกรรมที่เป็นศิลปะแบบสุโขทัยแท้ ได้แก่.....
 9. เครื่องตกแต่งหลังคาอาคารสถานในสมัยสุโขทัย ได้แก่.....
 10. ความงามตามพุทธลักษณะหมายถึงความงามแห่งองค์สามอัน ได้แก่.....

แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 11 - 15

- คำสั่ง จงชี้เครื่องหมายถูก(✓)หน้าข้อที่ถูกและชี้เครื่องหมายผิดหน้าข้อที่ผิด (X)
-11. พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยมีพระศกขมวดเป็นขนดกนหอย พระรัศมีพวยพุ่ง
ดูจเปลวเพลิง
-12. พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย
-13. พระพุทธรูปปางลีลาสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย
-14. พระพุทธชินราชจำลองประดิษฐานอยู่ในวิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
จังหวัดพิษณุโลก
-15. "ศิลปกรรมเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งหมด" หมายความว่า ประชาชนทุกคน
เป็นเจ้าของศิลปวัตถุต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายและนำออกขายได้ตามความ
พอใจโดยไม่ผิดกฎหมาย

แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 16 - 20

- คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง
- ก. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ง. เมืองเขลียง
ข. เตาบ้ายางและเตาเกาะนอย จ. แก่งหลวง
ค. เมืองศรีสัชนาลัย
16.สร้างขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองสุโขทัย
เคยเป็นที่ประทับของพระมหาอุปราช
17. เป็นแหล่งผลิตเครื่องสังโลกที่สำคัญ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือนอกเมือง
ศรีสัชนาลัย
18. เป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญ ตั้งอยู่หน้าเมืองศรีสัชนาลัย
19. เป็นเมืองโบราณ ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำยมตอนที่ไหลคดเคี้ยวมาก
20. เป็นโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากร

แบบฝึกหัดตอนที่ 4 ข้อ 21 - 25

- คำสั่ง จงขีดเครื่องหมายถูก(✓)หน้าข้อที่ถูกและขีดเครื่องหมายผิด(X)หน้าข้อที่ผิด
- 21. เจดีย์ที่วัดข้างลอม เมืองศรีสะเกษเป็นสถาปัตยกรรมแบบลังกา
- 22. เจดีย์ที่วัดสวนแก้วอุทยานน้อยเป็นสถาปัตยกรรมแบบขอม
- 23. เจดีย์องค์ประธานของวัดเจดีย์เจ็ดแถวเป็นรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์
- 24. พระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองเขลียงเป็นสถาปัตยกรรม
แบบขอม
- 25. เจดีย์ที่วัดมหาธาตุและวัดตระพังเงินเมืองสุโขทัยเป็นสถาปัตยกรรม
แบบสุโขทัยแท้
-

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสืออ้างอิงสำหรับนักเรียน

- จิตร บัวบุศย์และคณะ. การศึกษาศิลปกรรมไทย. นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี: โรงพิมพ์
จักรานุกูลการพิมพ์, 2516. (เอกสารวิชาการของสมาคมศิษย์เก่าเพาะช่าง)
- คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมชนกนาถ. เรื่องพระร่วง. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2489.
- เดช เมะใจดี. ประวัติศาสตร์แปดสมัยของไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โสภณนิมิตร,
2512.
- ถนนอน อานามวัฒน์และคณะ. ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงล้นอยุธยา.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.
- น. ๓ ปากน้ำ. ศิลปแห่งอาณาจักรไทยโบราณ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพินา,
2520.
- นคร พันธุ์รงค์. ประวัติศาสตร์ไทยตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์แอส, 2521.
(โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศึกษานานาชาติ)
- ไพฑูริย์ พงศบุตรและคณะ. แบบเรียนสังคมศึกษา ส.101 ประเทศของเรา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. เที่ยวเมืองพระร่วง. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2520. (หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
ม.ล.ชิ่ง สนิทวงศ์)
- ศิลปากร, กรม. ศิลปและประวัติศาสตร์สุโขทัย. นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี: โรงพิมพ์
กรมการศาสนา, 2515.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ประเทศ
ของเรา. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2522.

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. กรมศิลปากร. โครงการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แชน-
แนบท [ม.ป.ท., ม.ป.ป.]

สนั่น เมืองวงศ์. ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์-สุโขทัย. หาดใหญ่: โรงพิมพ์-
ไชน่า, 2520.

สินชัย กระบวนแสง. ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุภา-
ลาศพราว, 2519.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. ศิลปะในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: โรงพิมพ์
กรุงสยามการพิมพ์, 2512.

อกภัย นาคทอง. ความรู้เบื้องต้นวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ ท. วัฒนาการพิมพ์, 2522.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวนงลักษณ์ น้าผุด เกิดวันที่ 17 มีนาคม 2497 ที่จังหวัดตรัง
สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิตจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อปีการศึกษา 2518 ปัจจุบันเป็นอาจารย์โรงเรียนสภาราชินี จังหวัดตรัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย